

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA LAG-a 5 ZA RAZDOBLJE 2014.-2020.

V3_I2, 2019.

Ovaj projekt sufinanciran je sredstvima Europske Unije iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, Podmjera 19.1. „Pripremna pomoć“ u okviru Mjere 19 „LEADER – CLLD“ – LAG „5“ iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.,
Udio sufinanciranja 90% EU, 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

Sadržaj

1. OPIS PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-om 5	1
1.1. OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE PODRUČJA	1
1.1.1. Površina i granice područja	1
1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike	2
1.1.3. Kulturna i povijesna baština.....	3
1.1.4. Prirodna baština	4
1.1.5. Društvena infrastruktura.....	5
1.1.6. Prometna i komunalna infrastruktura	6
1.2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA	8
1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti.....	8
1.2.2. Obrtništvo	9
1.2.3. Poljoprivreda	10
1.2.4. Turizam	14
1.2.5. Poduzetnička infrastruktura	16
1.2.6. Stanje gospodarstva.....	16
1.2.7. Tržište radne snage.....	17
1.3. DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA	18
1.3.1. Broj i gustoća stanovništva	18
1.3.2. Demografska kretanja.....	18
1.3.3. Obrazovna i spolna struktura stanovništva	19
1.3.4. Školstvo i kultura.....	20
2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA - SWOT ANALIZA	21
2.1. Identifikacija razvojnih potreba i potencijala LAG-a.....	21
2.2. SWOT analiza.....	23
3. OPIS CILJEVA LRS TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRS,UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE.....	27
3.1. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE LRS ZA PODRUČJA LAG-A TEMELJENI NA MOGUĆNOSTIMA PRR 2014. – 2020. RH.....	27
3.1.1. Vizija.....	27
3.1.2. Opis ciljeva	29
3.1.3. Opis prioriternih mjera	34
3.2. OPIS PRIORITETNIH OPERACIJA UKLJUČUJUĆI DEFINIRANJE KORISNIKA I KRITERIJA PRIHVATLJIVOSTI.....	40
3.3. OPIS ODABIRA PROJEKATA NA RAZINI LAG-a	40
3.4. OPIS TEMA PLANIRANIH PROJEKATA SURADNJE I NAČIN ODABIRA PROJEKATA SURADNJE ..	42
3.5. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA	43
4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS	44
4.1. OPIS SUDJELOVANJA RAZLIČITIH INTERESNIH SKUPINA U IZRADI LRS I PRIMJENA NAČELA ODOZDO PREMA GORE.....	44
4.2. OPIS PARTNERSTVA.....	45
5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	46
6. NAČIN PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS	47
6.1. OPIS PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS	47
6.2. INDIKATORI ZA MJERENJE UČINKA PROVEDBE LRS	50
7. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS	52
8. FINACIJSKI PLAN.....	55
9. PRILOZI.....	59
Prilog br. 1. Glavna zaštićena prirodna područja na području LAG-a 5	59
Prilog br. 2. Opis prioriternih operacija uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti	60

Prilog br. 3. Pregled pripremnih sastanaka i radionica za pripremu i izradu LSR-a	77
Prilog br. 4. Usklađenost ciljeva LRS LAG-a 5 i drugih strateških dokumenata	78
Prilog br. 5. Ljudski kapaciteti za provedbu LRS	79
Prilog br. 6. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa u programskom razdoblju 2007.-2013. i u provedbi projekata izvan mjere LEADER	82
Prilog br. 7. Rizici provedbe LRS LAG-a 5	84
10. DODACI	85
Dodatak 1. Popis članova i tijela LAG-a 5	86
Dodatak 2. Popis sudionika izrade LRS	87
Dodatak 3. NATURA 2000 – LAG 5.....	89
Dodatak 4. Karta – položaj LAG-a unutar DNŽ mjerilo 1: 100 000	97
Dodatak 5. Kriteriji odabira projektnih prijedloga (zahtjeva za potporu) LAG-a 5.....	98

Napomena:

Ova strategija (V3, I2) predstavlja drugu izmjenu Lokalne razvojne strategije LAG-a „5“ koja je provedena radi izmjene obuhvata, a sukladno odredbama Pravilnika o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017), njegovim Izmjenama i dopunama (NN 53/2018) te Ugovorom o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761, potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 23. veljače 2017. u Korčuli.

POPIS KRATICA

AGRONET	Elektronička aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi
ARKOD	Sustav identifikacije zemljišnih parcela
APPRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju eng. <i>Community Led Local Development</i> - Lokalni razvoj vođen lokalnom zajednicom
CLLD	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation Framework</i> – Okvir za praćenje i vrednovanje
CMEF	eng. <i>Common Monitoring and Evaluation System</i> – Sustav za praćenje i vrednovanje
CMES	vrednovanje
DNŽ	Dubrovačko-neretvanska županija
DZS	Državni zavod za statistiku
DZZP	Državni zavod za zaštitu prirode
EU	Europska unija eng. <i>European Network for Rural Development</i> ; hrv. Europska mreža za ruralni razvoj
ENRD	eng. <i>European LEADER association for Rural Development</i> ; hrv. Europska
ELARD	LEADER asocijacija za ruralni razvoj
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
ESF	Europski socijalni fond
ESI	Europski strukturni i investicijski fondovi
HGK	Hrvatska gospodarska komora
HOK	Hrvatska obrtnička komora
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LAG	Lokalna akcijska grupa (skupina) fran. <i>Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale</i> -
LEADER	Program Europske unije za razvoj ruralnih područja
LRS	Lokalna razvojna strategija
MRRFEU	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja RH 2014.-2020.
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PP	Park prirode
RH	Republika Hrvatska
TZ	Turistička zajednica
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika EU
ŽRS	Županijska razvojna strategija

1. OPIS PODRUČJA OBUHVAĆENOG LAG-om 5

1.1. OPĆE ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE PODRUČJA

Područje LAG-a 5 pripada najjužnijoj hrvatskoj županiji, Dubrovačko–neretvanskoj i sastoji se od nekoliko prostornih cjelina: otoka Korčula, Mljet i Lastovo te poluotoka Pelješac. Na sjeveru LAG 5 graniči sa Splitsko-dalmatinskom županijom te Republikom Bosnom i Hercegovinom, a na jugu s Općinom Dubrovačko primorje i Gradom Dubrovnikom.

1.1.1. Površina i granice područja

Glavna zemljopisna značajka područja obuhvaćenog LAG-om 5 je prostorna usitnjenost te nedovoljna prometna povezanost njegovih dijelova. Veći dio područja je primorski te svi dijelovi LAG-a 5 imaju ista ili vrlo slična geomorfološka i klimatska obilježja, obilježja bioraznolikosti, gospodarska, socijalna, kulturno-povijesna.

Slika 1. Područje LAG-a 5

Legenda
— = granice LAG-a 5
— = područje JLS LAG-a 5

Izvor: Prostorni plan Dubrovačko-neretvanske županije, 2010.

Područje LAG-a 5 obuhvaća područje površine 790,71 km², a sastoji se od 11 jedinica lokalne samouprave, 10 općina i jednog grada. Na području LAG-a 5 živi 25.203 stanovnika ili cca. 20% ukupnog stanovništva Dubrovačko-neretvanske županije (DNŽ). Najgušće naseljena područja LAG-a 5 su grad Korčula te općine Vela Luka i Orebić, a najrjeđe naseljena mjesta Janjina i Trpanj na poluotoku Pelješcu i otok Lastovo.

Tablica 1. Površina i broj naselja po općinama na područja LAG-a 5

<i>JLS</i>	<i>Površina (km²)</i>	<i>Naselja</i>
Grad Korčula	112,35	Čara, Korčula, Pupnat, Račišće, Žrnovo
Općina Blato	62,39	Blato, Potrina
Općina Lumbarda	10,77	Lumbarda
Općina Smokvica	43,71	Smokvica
Općina Vela Luka	42,86	Vela Luka, Gradina, Tudorovica, Mikulina Luka, Poplat, Prapatna, Prihonja, Stračinčica, Tankaraca, Tri Luke, Žukova
Općina Lastovo	52,66	Lastovo, Glavat, Pasadur, Skrivena Luka, Sušac, Uble, Zaklopatica
Općina Mljet	99,35	Babino Polje, Blato, Goveđari (i Babine kuće, Njivice, Soline, Pristanište, Velika loza), Korita, Kozarica, Maranovići, Okuklje, Polače (i Tatinica), Pomena, Prožura, Prožurska luka, Ropa, Saplunara, Sobra
Općina Orebić	130,95	Donja Banda, Kučište, Kuna Pelješka, Lovište, Nakovanj, Orebić, Oskorušno, Pijavičino, Podgorje, Podobuče, Potomje, Stanković, Trstenik, Viganj
Općina Ston	169,59	Boljenovići, Brijesta, Broce, Česvinica, Danćanje, Duba Stonska, Dubrava, Hodilje, Luka, Mali Ston, Metohija, Putniković, Sparagovići, Ston, Tomislavovac, Zabrđe, Zaton Doli, Žuljana
Općina Janjina	30,16	Janjina, Zabražje
Općina Trpanj	35,92	Trpanj, Donja Vručica, Gornja Vručica, Duba Pelješka
LAG 5	790,71	85 naselja u 11 jedinica lokalne samouprave

Izvor: ARKOD, Ministarstvo poljoprivrede

1.1.2. Reljefne i klimatske karakteristike

Otoci LAG-a 5 građeni su pretežno od polupropusnog vapnenca i dolomitskog nepropusnog tla. Jednostavnost geološke i tektonske građe otoka Mljeta čini ga geološki drugačijim od ostalih jadranskih otoka. Zemlja je na otocima teško obradiva, a poljoprivredne površine zbog čestih ljetnih suša podložne štetama. Tla najviše proizvodne sposobnosti su antropogena tla (rigosoli) u većim poljima, tla nastala iz koluvija vapnenca, dolomita i crvenice te antropogena tla terasa. Takva tla pretvorena su većinom u vinograde, maslinike i nasade agruma. Većina poluotoka Pelješca pripada krškom području tj. glavninu stijena čine visoko vodopropusni vapnenci. Na takvim tipovima stijena razvile su se različite vrste zemljišta, uglavnom vapnenačka primorska tla, poput vapnenačkog primorskog smeđeg tla i crvenice.

Za cjelokupno područje LAG-a 5 karakteristična je bezvodica i jedan od glavnih problema tog područja. Dva su najvažnija izvora pitke vode u vodoopskrbi stanovništva LAG-a 5, prerada bočate vode i podzemne vode.

Područje LAG-a 5 pripada mediteranskom klimatskom području sa suhim, vedrim i vrlo toplim ljetima te kišovitim i blagim zimama. Tako su otoci LAG-a 5 najsunčanija područja jadranskog primorja s više od 2500 sunčanih sati u godini. Prema Köppenovoj klasifikaciji klime, područje LAG-a 5 je područje Csa klime (sredozemna klima). Područje LAG-a 5 ima primorski oborinski režim za koji su karakteristične veće količine oborina u hladnom dijelu godine. Vjetrovi koji pušu na području LAG-a 5 uglavnom su umjerene jačine te rijetko

postignu jačinu veću od 6 Bf. Opasni su jedino rijetki udari bure iz Stonskog kanala, tzv. "stončica".

1.1.3. Kulturna i povijesna baština

Bogatstvo kulturno-povijesne baštine područja LAG-a 5 rezultat je burne povijesti, obilježene grčkom i rimskom kolonizacijom te prepletanjem različitih utjecaja (crkveni redovi, Iliri, Venecija, Dubrovačka Republika i dr.). Na području LAG-a 5 nalazi se više od 11% evidentiranih zaštićenih kulturnih dobara na području DNŽ-a. Najviše zaštićenih kulturnih dobara imaju Ston (101), Korčula (71) i Mljet (55).

Kulturna baština sastoji se od raznovrsnih i izuzetno vrijednih objekata materijalne baštine, od brojnih arheoloških nalazišta, spomeničkih cjelina, memorijalnih područja i građevina, do pojedinačnih sakralnih i profanih građevina. Najveći dio je u priobalnom pojasu, ali u unutrašnjosti ima nekih vrijednih atrakcija poput Napoleonove ceste na poluotoku Pelješcu.

Nematerijalna kulturna baština također otkriva jedinstvenost područja LAG-a 5. Mnogobrojne su i raznovrsne manifestacije vezane za povijesne događaje, tradiciju, lokalne običaje, kao npr. viteška igra Moreška na otoku Korčuli, lastovski pučki karneval Poklad, stari viteški "ples od boja" Kumpanija u općinama Blato i Vela Luka te Lumbarajske užance i autohtonu sortu vinove loze Grk i dr.

Za LAG 5 kulturna baština je izrazito razvojno značajan resurs i za jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti. Ulaganje u obnovu i restauraciju te poticanje održivog korištenja kulturne baštine, posebno kroz razvoj novih suvremenih načina i oblika, proizvodi i usluge kulturnih i kreativnih industrija može imati ključnu ulogu u svjetlu svjetskih trendova jačanja razvoja kulturnog turizma te jačanja turizma s velikom dodanom vrijednošću.

Tablica 2. Osnovni razvojni problemi i potrebe u području kulturne baštine

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">• Nedostatna obnova i očuvanje kulturne baštine na čitavom području LAG-a 5• Nedovoljna korištenje promidžba kulturno-povijesne baštine kao temelja razvoja kulturnog turizma na području LAG-a 5• Nedostatno vrednovanje prostora u svrhu zaštite prostornih resursa važnih za održivi razvoj i očuvanje postojeće kvalitete života• Manjak programi projekta održivog korištenja prirodne i kulturne baštine	<ul style="list-style-type: none">• Poboljšanje obnove i očuvanja kulturne baštine i izvorne arhitekture na čitavom području LAG-a 5• Promidžba i razvijanje održivog kulturnog turizma temeljenog na bogatoj kulturno-povijesnoj baštini LAG-a 5• Programi i projekti za sustavno vrednovanje prostora u svrhu zaštite prostornih resursa važnih za održivi razvoj i očuvanje postojeće kvalitete života• Programi projekta održivog korištenja kulturne baštine

1.1.4. Prirodna baština

Reljefna raznolikost, razvedenost obale, morske uvale s klifovima i velika pošumljenost rezultirali su zakonskom zaštitom značajnih prirodnih vrijednosti područja LAG-a 5. Lastovsko otočje od 2006. godine ima status parka prirode, a znatan dio otoka Mljeta od 1960. godine status nacionalnog parka. Na području LAG-a 5 su 24 glavna zaštićena prirodna područja. Pregled glavnih zaštićenih prirodnih područja na području LAG-a dan je u Prilogu br. 1.

Područja ekološke mreže NATURA 2000 Europske unije na području LAG-a 5 prikazana su u Dodatku br. 3. NATURA 2000.

Ukupna gospodarska i industrijska nerazvijenost LAG-a 5 pridonijela je zadržavanju netaknutog prirodnog krajolika, no pojačan razvoj turizma ugrožava izvorni krajobraz.

Općenito, razvoj biljnog pokrova na području LAG-a 5 uvjetuje ponajprije godišnji raspored padalina. S obzirom na značajke mediteranske klime, prevladava kserofitna vegetacija. Veliku vrijednost ima i ljekovito bilje, koje samoniklo raste na otocima (kadulja, metvica, kamilica, gospina trava, komorač, lavanda, ružmarin).

Od šumskih zajednica dominantne su brzorastuće šumske zajednice alepskog bora te šume planike i hrasta crnike. Takve visoke šume najzastupljenije su u krajoliku otoka Mljeta (72% površine, zbog čega je poznat pod nazivom „zeleni otok“). No, na području LAG-a 5 izražen je i proces reforestacije, posljedica čega je prevladavanje makije i gariga u krajoliku. Udio je degradiranih šuma u ukupnoj površini šuma i šumskog zemljišta na području LAG-a 5 50-60%. Najveća su prijetnja biljnim i šumskim zajednicama požari i suše tijekom ljetnog razdoblja te turistička izgradnja.

Šumovitost i slaba napućenost otoka omogućila je također razvoj i opstanak brojnih životinjskih vrsta. Među kopnenom faunom prednjače različite vrste ptica od kojih su mnoge rijetke i ugrožene. Također, na otocima LAG-a 5 žive mnogobrojne endemične svojte. Riblji fond obuhvaća gotovo sve vrste bijele i plave ribe te drugih morskih organizama, od kojih se osobito ističu lovišta jastoga u akvatoriju Lastova.

Tablica 3. Flora, fauna i šumske zajednice: osnovne razvojne potrebe i problemi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">• Vegetacija i fauna ugrožena šumskim požarima, reforestacijom, sušama i nekontroliranom apartmanizacijom• Nedovoljna briga i održavanje zaštićenih prirodnih područja LAG-A5	<ul style="list-style-type: none">• Jačanje mjera kontrole usklađivanja izgradnje s okolišnim ograničenjima prostora• Poboljšanje u održavanju i gospodarenju zaštićenih prirodnih područja• Programi i projekti održivog korištenja prirodne baštine• Jačanje svijesti o potrebi zaštite prirode i potencijalima održivog korištenja prirodne baštine• Jačanje mjera zaštite od požara

1.1.5. Društvena infrastruktura

Primarna zdravstvena zaštita na cijelom području LAG-a 5 najkvalitetnije je organizirana na području grada Korčule, a provodi se preko doma zdravlja, ordinacija obiteljske i stomatološke medicine, podružnice Zavoda za javno zdravstvo u gradu te nekoliko specijalističkih ordinacija i ljekarni. Pored grada Korčule, primarna zdravstvena zaštita zadovoljavajuće je organizirana u općinama Blato, Vela Luka i Lastovo. Osim otoka Korčule, drugi otoci LAG-a 5 nemaju dom zdravlja te da postoji velika potreba za otvaranjem ljekarni na cijelom području LAG-a 5.

Specijalistička zdravstvena zaštita na području LAG-a 5 se ne pruža, pa se u slučaju težih slučajeva građani upućuju u Split i Dubrovnik. To je jedan od razloga zbog kojeg je potrebno dodatno jačati ulaganja u bolju i kvalitetniju prometnu povezanost otoka i općina LAG-a 5 sa županijskim središtem, Dubrovnikom.

Socijalna skrb organizirana je na otoku Korčuli u tri doma za starije i nemoćne. U ostalim dijelovima LAG-a 5 takve ustanove ne postoje, iako bi nepovoljna dobna struktura stanovništva to zahtijevala. Udomljivanje kao oblik brige za stare i nemoćne nije sustavno organizirano i razvijeno.

Iako se svi dijelovi LAG-a 5 odlikuju aktivnim djelovanjem mnogobrojnih kulturnih udruga i kulturno-umjetničkih društava, nedostatni su ljudski resursi za razvoj kulture te, u nekim slučajevima, prostor i oprema (npr. knjižnice, dvorane za pokuse i dr.). Budući da je kulturna ponuda izvan turističke sezone siromašna, potrebno je jačati ulaganja kako bi postala osnova programa za produljenje sezone.

Što se tiče sportskih aktivnosti, uglavnom su amaterskog karaktera i ostvaruju se kroz školska sportska društva, a nedostatak sportske infrastrukture zajednička je značajka svih općina na području LAG-a 5. Općenito, na otocima LAG-a 5 izražen je manjak sportskih sadržaja za mlade, a većina sportskih aktivnosti zbiva se u ljetnim mjesecima za vrijeme turističke sezone.

Na području LAG-a 5 djeluje 428 udruga registriranih za djelovanje u različitim područjima. Najviše udruga registrirano je za područje sporta, kulture, ekologije i gospodarstva. Najviše ih je u gradu Korčuli, Orebiću i Veloj Luci te u općini Ston. Najbrojnije su udruge koje se bave sportom i rekreacijom, zatim udruge za kulturu, gospodarstvo.

Tablica 4. Broj aktivnih udruga na području LAG-a 5 u 2016. godini

	Broj udruga	Udjel
Grad Korčula	108	25,1%
Općina Orebić	70	16,2%
Općina Vela Luka	55	12,8%
Općina Ston	50	10,5%
Općina Mljet	41	11,6%
Općina Blato	25	5,7%
Općina Lumbarda	20	4,6%
Općina Lastovo	19	4,3%
Općina Smokvica	18	4,1%

Općina Trpanj	15	3,5%
Općina Janjina	7	1,6%
LAG	428	100,0%

Izvor: Registar udruga u Republici Hrvatskoj

Tablica 5. Osnovne razvojne potrebe i problemi u području društvene infrastrukture

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Ovisnost stanovništva o specijalističkoj zdravstvenoj zaštiti u Dubrovniku i Splitu • Nedostatak institucija za skrb o starijima i nemoćnima • Nedostatak sportskih objekata i sadržaja, pogotovo na otocima LAG-a 5 • Nedovoljna ponuda kulturnih programa i manjak društvenih aktivnosti, osobito izvan turističke sezone • Manjak kvalitetnog kadra u kulturi 	<ul style="list-style-type: none"> • Poboljšanje zdravstvenog sustava povećanjem broja liječničkih timova, broja ljekarni i stomatoloških ordinacija • Poboljšanje dostupnosti lokalnog stanovništva bolnicama u Splitu i Dubrovniku • Osnivanje novih domova za starije i nemoćne • Ulaganja u sportske sadržaje i promoviranje zdravog načina života kroz sportske aktivnosti • Suradnja postojećih kulturnih institucija i organizacija sa cjelovitu ponudom u turizmu i izvan turističke sezone

1.1.6. Prometna i komunalna infrastruktura

Pomorski promet ima najvažniju ulogu u prometnom povezivanju područja LAG-a 5, osobito otoka s kopnom. Svi veći otoci povezani su s kopnom trajektnim linijama, no za efikasan pomorski promet potrebne su brže i češće brodske veze, osobito u turističkoj sezoni.

Morske luke zahtijevaju modernizaciju odnosno izgradnju i instalaciju uređaja za sigurnu plovidbu. Ceste na području LAG-a 5 potrebno je rekonstruirati jer pojedine ne ispunjavaju osnovne tehničke uvjete i otežavaju pristup pojedinim dijelovima područja LAG-a 5. To se prvenstveno odnosi na teško prohodne lokalne ceste na otocima.

Državne i županijske ceste povezuju pojedine dijelove LAG-a s glavnim cestovnim pravcima u Hrvatskoj. Na cijelom području LAG-a 5 potrebne su rekonstrukcije državnih i županijskih, a osobito lokalnih cesta tj. nerazvrstanih cesta koje su u lošem stanju te organizirano održavanje i sanacija poljskih putova. Lokalne ceste su u zadovoljavajućem stanju (sve su asfaltirane i dobro održavane) jedino na području grada Korčule.

Povezanost otoka s kopnom zračnim linijama svodi se na heliodrome, koji se koriste uglavnom za hitne potrebe lokalnog stanovništva. Njihov je kapacitet ograničen, a prometovanje uvelike uvjetovano vremenskim prilikama. Projekt izgradnje novog heliodroma započet je u općini Mljet na lokaciji Vrh Planjak. Panira se izgradnja zračne luke na otoku Korčuli. Najbliže međunarodne zračne luke na području LAG-a 5 su Dubrovnik i Split.

Tablica 6. Prometna i komunalna infrastruktura: osnovni razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Loše stanje lokalnih cesta, osobito na otocima LAG-a 5 što onemogućuje pristup pojedinim površinama • Nedovoljna povezanost pomorskim putovima otoka s kopnom te otoka međusobno • Zastarjelost i neopremljenost morskih luka i manjak luka sportskog i nautičkog turizma • Loša pokrivenost telekomunikacijskom mrežom na otocima • Zastarjelost i nedovoljan broj heliodroma na otocima te velika ovisnost o vremenskim uvjetima 	<ul style="list-style-type: none"> • Rekonstrukcija lokalnih cesta i ostalih cesta koje ne udovoljavaju tehničkim standardima • Modernizacija, dodatna opremljenost i povećanje broja heliodroma • Povećane broja pomorskih veza te uvođenje brzih brodskih linija • Dogradnja i proširenje kapaciteta postojećih morskih luka te izgradnja novih • Poboljšanje sustava telekomunikacija i bolja pokrivenost otoka signalom • Razvoj brzog interneta

Opskrba električnom energijom na području LAG-a 5 uglavnom zadovoljava.

Voda za piće na području LAG-a 5 zadovoljavajuće je kakvoće (povremeni slučajevi neispravnosti pitke vode uglavnom su uvjetovani prirodnim sastavom vode i ne ugrožavaju ljudsko zdravlje). Više od 40% LAG-a 5 opskrbljuje se vodom preko regionalnog vodovodnog sustava Neretva-Pelješac-Korčula-Lastovo, no značajna područja LAG-a 5 još uvijek su ostala nepokrivena vodoopskrbnim sustavom. Čest je manjak pitke vode, osobito u ljetnim mjesecima kada dolazi mnogo turista.

Najveća prijetnja kakvoći mora su kanalizacijski sustavi, koji nisu opremljeni pročišćivačima otpadnih voda. Pročišćivači otpadnih voda su dijelom izgrađeni u općinama Orebić i Trpanj. U Trpnju nisu još u funkciji a u Orebiću postojeći pročišćivači ne zadovoljavaju EU standarde. Pročišćivač otpadnih voda postoji samo u gradu Korčuli, no osigurava samo djelomično pročišćavanje. Na otocima Mljetu i Lastovu te poluotoku Pelješcu kanalizacijski sustav nije izgrađen. Izgradnja kanalizacijskih sustava na otocima te sanacija i modernizacija komunalne infrastrukture jedan je od prioritarnih projekata na području LAG-a 5 s obzirom na to da sadašnje stanje ugrožava kvalitetu površinskih i podzemnih voda, narušava čistoću mora i izaziva velike gubitke vode.

U vezi sa zbrinjavanjem otpada, sve jedinice lokalne samouprave na području LAG-5 imaju organizirani odvoz i odlaganje bilo na svom ili nekom drugom prostoru. Problemi zbrinjavanja otpada na otocima su zahtijevni i kompleksni, a njihovo sporo rješavanje posljedično utječe i na stvaranje divljih deponija, poglavito građevinskog otpada, ali i komunalnog otpada. Planom gospodarenja otpada u DNŽ, koji obuhvaća i područje LAG-a 5 i njegovom realizacijom i osposobljavanja Centra za odlaganje otpada, sva divlja odlagališta će se sanirati i zatvoriti, a planirano je i otvaranje reciklažnih dvorišta te centara za prikupljanje i recikliranje otpada.

Na području LAG-5 od obnovljivih izvora energije koristi se vjetar. Instalirane su vjetroelektrane u općinama Orebić i Ston (Ponikve). Nema javno instaliranih kapaciteta za korištenje solarne energije. Svega je par privatnika u Lovištu i Veloj Luci koji su instalirali za osobne potrebe. Energetska učinkovitost do sada se nije sustavno provodila. U tijeku realizacije su županijski programi i projekti za energetska učinkovitost koji će obuhvatiti i područje LAG-a 5. Primarni cilj projekta je poticanje primjene ekonomski isplativih, energetska efikasnih (EE) tehnologija, materijala i usluga, kako u javnom sektoru tako i u

kućanstvima, a sve kako bi se smanjila nepotrebna potrošnja energije i emisije štetnih stakleničkih plinova u atmosferu.

Tablica 7. Komunalna infrastruktura: osnovne razvojne potrebe i problemi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nezadovoljavajuće stanje vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava, osobito na otocima LAG-a 5 (Lastovo, Mljet) • Manjak pitke vode, osobito ljeti • Nepostojanje sustava za pročišćavanje otpadnih voda • Nepostojanje kanalizacijskog sustava na poluotoku Pelješcu i otocima LAG-a 5, osim otoka Korčule • Zbrinjavanje otpada nije sustavno i dugoročno riješeno • Solarna energija se sustavno ne koristi usprkos izuzetnim pogodnostima • Nema sustavnog provođenja programa energetske učinkovitosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Proširenje i dogradnja vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava • Izgradnja kanalizacijskih sustava na otocima • Ugradnja pročistača otpadnih voda • Osiguranje dovoljnih količina pitke vode u turističkoj sezoni • Realizacija Plana gospodarenja otpada DNŽ • Poticanje korištenja solarne energije i provedba energetske učinkovitosti

1.2. GOSPODARSKE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.2.1. Glavne gospodarske djelatnosti

U strukturi gospodarstva, najvažnije su djelatnosti: trgovina na veliko i malo, djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane, prerađivačka industrija, poljoprivreda i šumarstvo, poslovanje nekretninama. Na smanjivanje industrijske proizvodnje posljednjih nekoliko godina najviše su utjecali problemi poslovanja i gubici brodogradilišta i nekih drugih poduzeća na području LAG-a 5. Također, zbog recesije je i građevinarstvo posljednjih nekoliko godina zabilježilo pad poslovanja, prihoda i zaposlenosti.

Porast u sektoru turizma i u djelatnostima vezanim za turizam međutim nije mogao posve kompenzirati smanjivanje industrijske proizvodnje i građevinarstva. O tome govore osnovni pokazatelji o kretanju broja poduzetnika i zaposlenih te o poslovnim rezultatima.

U razdoblju 2011.-2015. zabilježen je mali porast broja poduzetnika na području LAG 5, međutim dinamika financijskih rezultata poslovanja je takva da je razvidno smanjenje prihoda i zaposlenih u razdoblju 2011.-2015.

Tablica 8. Broj poduzetnika i rezultati poslovanja u 2011. i 2015. godini.

	Broj tvrtki	Ukupni prihodi (kn)	Ukupni rashodi (kn)	Dobit prije oporezivanja (kn)	Gubitak prije oporezivanja (kn)	Broj zaposlenih (krajem razdoblja)
LAG 2011.	540	931.352.824	975.950.768	32.660.817	77.258.762	2.923
LAG 2015.	548	867.460.154	895.867.835	43.143.191	71.550.872	2.450

Izvor: HGK

Prema podacima HGK-e, prerađivačka industrija je najvažnija djelatnost, s oko 39% udjela u ukupnoj zaposlenosti te oko 41% u ukupnom prihodu. Prema udjelu u zaposlenosti slijede turističke djelatnosti s oko 30% i 24% ukupnog prihoda te trgovina s udjelom od oko 30% u zaposlenosti i 24% u ukupnom prihodu.

Tablica 9. Vodeći gospodarski sektori prema zaposlenima i prihodima u 2015. u odnosu na 2011.

Najznačajniji gospodarski sektori u LAG-u, prema ukupnom prihodu	2011. (mil. kn)	2015. (mil. kn)
prerađivačka industrija	288	204
djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	148	164
trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	154	152
opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	67	84
građevinarstvo	35	75

Najznačajniji gospodarski sektori u LAG-u, po broju zaposlenih	2011.	2015.
prerađivačka industrija	853	722
djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	646	550
trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	267	253
opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	240	268
građevinarstvo	162	227

Izvor: HGK

1.2.2. Obrtništvo

Na području LAG-a 5 broj obrta proteklih godina se smanjuje. Najviše ih je u gospodarski, osobito turistički, najaktivnijim dijelovima LAG-a - u Korčuli, Orebiću, Vela Luci, zatim u Stonu i Blatu. U strukturi po djelatnostima prevladavaju obrti u uslugama, zatim u poljoprivredi i marikulturi, školjkarstvu. Posljednjih nekoliko godina obnavljaju se i tradicijski obrti, premda sporo i sporadično.

Tablica 10. Broj registriranih obrta na području LAG-a 5 u 2011. i 2015.

LAG 5	2011.	2015.
Ukupno	1.296	1.031

Izvor: HOK

Premda se broj zadruga i broj članova povećao u razdoblju od 2010. -2014. neke su suočene s ozbiljnim problemima u poslovanju i organizaciji. Tako je u 2015. na području LAG-a 5 bila 21 zadruga s oko 1400 članova. Najviše zadruga iz sektora školjkarstva i poljoprivrede registrirano je na području Stona, te području Korčule i Orebića gdje, uz zadruge, najviše i aktivnih obrta.

Tablica 11. Broj zadruga i struktura po djelatnostima 2015.

Sektor djelatnosti	Broj zadruga
Poljoprivreda i šumarstvo	14
Ribarstvo	1

Prerađivačka industrija	4
Građevinarstvo	0
Trgovina	0
Turizam i ugostiteljstvo	1
Usluge	0
Nepoznato	1
Ukupno	21

Izvor: Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo

Tablica 12. Osnovni razvojni problemi i potrebe u gospodarstvu

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Teško opće gospodarsko i društveno stanje na otocima • Niska profitabilnost malog i srednjeg gospodarstva • Slabo razvijena prerađivačka industrija • Niska kvaliteta poslovnog okruženja, nedovoljno razvijene potporne institucije za poduzetništvo • Nizak stupanj ulaganja u nove tehnologije i inovacije • Manjak potpore poduzetnicima (potporne institucije i programi) • Nizak stupanj motiviranosti, educiranosti radno sposobnog stanovništva za malo i srednje privatno poduzetništvo i samozapošljavanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Poticati promjene u poslovanju poduzeća dodatnom edukacijom, savjetovanjem i informiranjem poduzetnika, uvođenjem modernih procesa i ulaganja u razvoj i stvaranje proizvoda i usluga s većom dodanom vrijednosti • Sustavno poboljšavati poslovno okruženje, razvijati poduzetničku infrastrukturu i financijske potpore, osobito za malo i srednje poduzetništvo • Poboljšati upravljanje poduzetničkim zonama osobito u privlačenju ulaganja • Poticati razvoj zelenog poduzetništva

1.2.3. Poljoprivreda

Za razvoj poljoprivrede i proizvodnju mediteranskih kultura postoje dobri klimatski i pedološki uvjeti na čitavom području LAG-a 5. Ukupna raspoloživa površina zemljišta na području LAG-a iznosi oko 12 tis. ha. No, relativno mala površina poljoprivrednih površina, usitnjenost parcela te specifičan geografski oblik smanjuju mogućnosti za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju. Prema podacima APPRRR-a iz 2015. godine poljoprivredna kućanstva koriste 2.908 ha što je tek oko ¼ ukupne raspoložive površine zemljišta.

Područje LAG-a 5 ima relativno brojnu populaciju uključenu u poljoprivrednu proizvodnju, međutim samo je 6% nositelja poljoprivrednih gospodarstava mlađe od 40 godina a čak 62% starije od 60 godina. Ukupno je registrirano 2794 poljoprivrednih gospodarstava, od čega su čak 2725 obiteljska gospodarstva, koja imaju 2316 članova.

Tablica 13. Poljoprivredna gospodarstva na području LAG-a 5 U 2015.

JLS LAG-a 5	Ukupno broj OPG-a	Ukupno Broj članova OPG-a	Ostali org. oblici	Sveukupno poljoprivredna gospodarstva
Grad Korčula	388	368	8	396
Općina Blato	454	312	6	460
Općina Lumbarda	93	103	1	94

Općina Smokvica	198	197	3	201
Općina Vela Luka	416	329	6	422
Općina Lastovo	102	93	5	107
Općina Mljet	103	70	2	105
Općina Orebić	479	434	28	507
Općina Ston	326	297	8	334
Općina Janjina	101	60	1	102
Općina Trpanj	65	53	1	66
LAG 5	2725	2316	69	2794

Izvor: APPRRR 2015.

Poljoprivredni posjedi vrlo su usitnjeni sa čak 77,9% poljoprivredne površine u okviru gospodarstava s manje od 3 hektara i tek 5,6% površine gospodarstava s više od 20 hektara. Pritom su velike razlike, kopnene poljoprivredne površine imaju zadovoljavajuću strukturu, a na otocima su poljoprivredne površine ekstremno usitnjene, što je tradicijsko obilježje.

Tablica 14. Veličina poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a 5 u 2015.

JLS LAG-a 5	Manje od 3 ha	3-20 ha	Veće od 20 ha
Općina Trpanj	50,9%	19,2%	29,9%
Općina Ston	54,2%	21,9%	24,8%
Općina Blato	83,2%	11,4%	5,4%
Općina Orebić	67,8%	29,6%	2,6%
Općina Janjina	80,7%	19,3%	0,0%
Grad Korčula	89,1%	10,9%	0,0%
Općina Lastovo	93,2%	6,8%	0,0%
Općina Lumbarda	85,3%	14,7%	0,0%
Općina Mljet	83,1%	16,9%	0,0%
Općina Smokvica	83,1%	16,9%	0,0%
Općina Vela Luka	86,3%	13,7%	0,0%
LAG	77,9%	16,5%	5,6%

Izvor: APPRRR, 2015.

Tablica 15. Površina korištenoga poljoprivrednog i ostalog zemljišta po kategorijama na području LAG 5 u 2015.

JLS LAG-a 5	ORANICA	LIVADA	PAŠNJAK	KRŠKI PAŠNJAK	VINOGRADI	ISKRČENI VINOGRADI	MASLINIK	MJEŠANI TRAJNI NASADI	UKUPNO
	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Površina ARKOD parcela (ha)	Ukupna površina ARKOD parcela (ha)
Korčula	4,80	0,00	0,00	0,32	102,33	0,39	223,74	15,30	352,15
Blato	18,33	1,13	0,00	0,04	80,98	0,55	378,05	3,69	496,04
Lumbarda	2,94	0,14	0,00	0,03	27,64	0,05	67,90	1,56	102,26
Smokvica	14,91	0,80	0,00	2,66	151,70	1,23	214,33	7,67	397,64
Vela luka	7,12	0,93	0,00	0,31	22,96	0,00	419,47	23,19	478,48
Lastovo	17,59	0,75	0,00	1,37	30,90	0,25	61,28	0,89	115,44
Mljet	0,80	0,00	0,00	0,60	7,72	0,00	61,69	3,11	75,27
Orebić	15,95	1,69	0,00	2,19	622,15	9,60	149,22	9,55	930,41
Ston	29,78	3,13	0,00	14,37	292,75	2,32	227,10	10,01	606,53
Janjina	2,36	0,08	0,00	0,59	74,06	0,51	57,17	0,63	143,17
Trpanj	1,10	0,00	0,00	29,22	31,03	0,00	34,92	0,32	98,23
UKUPNO*	115,69	8,66	0,00	51,68	1.444,21	14,89	1.894,87	75,90	3.795,62

*Uključuje: staklenik na oranici, voćne vrste, kultura kratkih ophodnji, rasadnik, ostalo zemljište
Izvor: APPRRR 2015.

Prema karakteru poljoprivredne proizvodnje na području LAG-a 5 ključni su vinogradarstvo, maslinarstvo te marikultura, a voćarstvo i stočarstvo slabije su razvijeni. U vinogradarstvu područje LAG-a 5 ima zamjetno mjesto u Hrvatskoj. Osobito se ističe vinogorje Pelješca, s najvećom površinom pod vinogradima i najvećim ukupnim brojem trsova u DNŽ-u. Posljednjih desetak godina, na Pelješcu se razvio niz uspješnih vinara koji su izrazito kvalitetnim vinima uspjeli osvojiti mnoga stručna priznanja i izgraditi odličnu reputaciju među ugostiteljima i trgovcima vinom. Vino autohtone sorte „plavac mali“, s vinogradarskog položaja Dingača i drugih, ubraja se u najpoznatija hrvatska vina. To je ujedno prvo hrvatsko vino kojem su zaštićeni način proizvodnje i podrijetlo. Razvoj visoko kvalitetnog vinarstva započeo je i na otoku Korčuli, a temelji se na uzgoju autohtonih sorata „grk“ i „pošip“ čije je vino, kao prvo bijelo hrvatsko vino, zaštićeno i proglašeno vrhunskim još 1967. godine.

Maslinarstvo je također izrazito važno u poljoprivredi LAG-a 5. Dio područja LAG-a 5, Vela Luka, Blato i Ston, istaknuti su predstavnici maslinarstva u DNŽ-u, koja daje blizu 28% ukupne proizvodnje maslina i maslinova ulja u Hrvatskoj. Rodnih stabala ima više od 80%, no samo se kod četvrtine primjenjuje suvremena tehnologija. Osnovana je i lokalna inicijativa u ribarstvu FLAG Južni Jadran.

Marikultura, odnosno uzgoj morskih organizama, riba, školjaka, rakova i drugih vrsta, još je jedan važan gospodarski segment, posebice za područje Malostonskoga zaljeva, no ukupni

potencijali nisu dovoljno iskorišteni. Ribarstvo se koristi tek dijelom resursa na području LAG-5.

Na području LAG-a 5, osim poljoprivrednih zadruga, djeluju i poljoprivredne udruge. Njihov broj se povećao s 13 u 2010. na 18 u 2014. Ujedno se povećava i broj njihovih članova.

Tablica 16. Razvojni problemi i potrebe u poljoprivredi

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak cjelovitog plana razvoja poljoprivrede • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi (neažurne zemljišno-vlasničke knjige) • Usitnjenost poljoprivrednih posjeda i nepovezanost malih poljoprivrednih proizvođača • Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednih površina • Nedovoljno razvijena ekološka proizvodnja hrane i nedovoljni poticaji i educiranost proizvođača • Nedovoljna povezanost i organiziranost malih poljoprivrednih proizvođača • Niska obrazovna razina poljoprivrednika (osim u vinarstvu) • Nedovoljna povezanost poljoprivrednih i proizvođača s turizmom • Manjak ulaganja u nove proizvode i nove tehnologije • Slabe poduzetničke inicijative u poljoprivredi, nedovoljno razvijene nepoljoprivredne djelatnosti • Neadekvatna poljoprivredno-ribarska infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi i provoditi plan poticanja razvoja poljoprivrede (uključivo upravljanje poljoprivrednim zemljištem) i prerade • Intenzivirati sređivanje imovinsko-pravnih odnosa kod poljoprivrednog zemljišta • Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava • Potpora ulaganjima u znanje, tehnologiju, inovaciju proizvodnje i prerade • Poticati udruživanja malih proizvođača (poljoprivreda, marikultura itd.) radi intenzivnijeg i učinkovitijeg ulaganja u proizvodnju, korištenja znanja i tehnologije i uspješnijeg plasmana • Uključivanje poljoprivrednika u sustave kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode • Organiziranje mjesta za trženje, lokalnih tržnica i sustava kratkih lanaca opskrbe • Sustavno predstavljanje i promoviranje poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, osobito autohtonih • Izraditi i provoditi programe stalne izobrazbe poljoprivrednika, predstavljanja naprednih i održivih tehnologija • Planiranje dugoročno održivog ribolova i marikulture te modernizacija ribarske flote i infrastrukture • Povećati broj konkurentnih i održivih poljoprivrednih gospodarstava (ogledni primjeri u vinarstvu) • Razvijati proizvodnju hrane temeljenu na domaćim, autohtonim, ekološki proizvedenim sirovinama i povezivat je s turizmom • Podržavati razvoj nepoljoprivredne djelatnosti kroz povezivanje s razvojem turizma • Oživljavanje i očuvanje tradicijskih vrijednosti sela i poljoprivrede (arhitekture, zanata, običaja)

1.2.4. Turizam

Turizam je najvažnija gospodarska grana područja LAG-a 5. Njegova važnost proizlazi iz utjecaja na poslovanje subjekata u nizu drugih sektora poput građevinarstva, prometa nekretninama, usluge prijevoza, poljoprivrede itd. Znatn porast investicija u turizmu u proteklom razdoblju pratio je porast fizičkog obujma turističkog prometa. U strukturi smještajnih kapaciteta, privatne sobe i apartmani još uvijek su dominantan oblik ponude kako na području LAG-a 5 tako i u DNŽ-u i na razini Hrvatske. Od ostalih oblika smještaja zastupljeni su hoteli i kampovi.

Prema broju turističkih noćenja prednjače općina Orebić, grad Korčula, a najmanje noćenja ostvaruju općine Smokvica i Lastovo. Ukupna dinamika (porast od cca 21% u 5 godina) nije zadovoljavajuća, a posebice u gradu Korčuli i općini Lastovo, koje bilježe, u 2014. godini, manje noćenja nego 5 godina ranije. Po povećanju turističkog prometa prednjači općina Blato.

Tablica 17. Turizam (noćenja) na području LAG-a 5 u 2010. i 2014.

	2010.		2014.		2014. (1999.=100)
	Br. noćenja	Struktura	Br. noćenja	Struktura	
Orebić	565.314	36,5%	714.128	40,1%	126,3
Korčula	337.741	21,7%	332.651	18,3%	98,5
Vela Luka	104.621	6,8%	134.108	7,5%	128,2
Blato	80.418	5,2%	130.229	7,3%	161,9
Lumbarda	117.341	7,6%	126.287	6,9%	107,6
Ston	90.179	5,8%	103.125	5,7%	114,4
Trpanj	79.822	5,2%	97.187	4,4%	121,8
Mljet	69.691	4,5%	88.384	4,9%	126,8
Janjina	32.582	2,3%	38.538	1,9%	118,3
Smokvica	29.181	1,9%	38.257	1,9%	131,1
Lastovo	39.257	2,5%	33.564	1,8%	85,5
LAG	1.546.147	100,0%	1.836.458	100,0%	120,0

Izvor: DZS

Postoji velika razlika u razvijenosti između obalnog dijela i unutrašnjosti otoka odnosno poluotoka Pelješca. To je vidljivo i po drugim pokazateljima, po broju i kvaliteti smještajnih kapaciteta, broju i vrsti ponude turističkih sadržaja i usluga.

U unutrašnjosti otoka odnosno poluotoka Pelješca nedostaju smještajni kapaciteti, osobito oni visoke kvalitete. Nedostatna je turistička i sportska infrastruktura, nema dovoljno organizirane i povezane ponude za selektivne oblike turizma kao što su gastro i eno turizam, „out door“ sportovi, kulturni turizam, korištenje tradicijskih obrta i dr. Glavni kapaciteti turističke infrastrukture koncentrirani su oko vodećih turističkih središta koja su smještena uz more. Ipak zadnjih godina većina jedinica lokalne samouprave započela je s izgradnjom biciklističkih, pješačkih i planinarskih staza, vidikovaca i drugih dodatnih sadržaja smještenih u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca. Uz to neke od njih imaju i planove razvoja turističke infrastrukture. Ono što nedostaje je zajednički pristup u planiranju i izgradnji turističke infrastrukture, povezivanje pojedinih područja i stvaranje zajedničkih proizvoda i usluga koji odgovaraju suvremenoj turističkoj potražnji.

Premda se, u zadnjih nekoliko godina, povećava ponuda raznih proizvoda zasnovanih na lokalnim resursima poljoprivredne proizvodnje i tradicionalnim načinima prerade, još uvijek je ta ponuda daleko od toga da zadovolji mogućnosti na području LAG-5 koje pruža turizam (broj i zanimanje turista) ali i potencijali za proizvodnju. Za povećanje i poboljšanje turističke ponude, važni su i dobro organizirani tržišni centri te opremljena mjesta za trženje, koji na ovim prostorima nedostaju.

U nekim područjima LAG-a 5, prvenstveno u dijelu unutrašnjosti poluotoka Pelješca postoji niz proizvođača koji imaju kvalitetno opremljene prostore i usluge za izravnu prezentaciju i prodaju vina (kušaone, prodavaonice, konobe i sl.), školjaka a ponegdje i maslinovog ulja. Također, takvih je proizvođača manje i na otocima. Zadnjih godina njihov broj raste i poboljšava se kvaliteta usluga kao i postojeće poslovanje. Također još uvijek nedostatan je povezivanje ovih proizvođača i njihovih aktivnosti (brendiranje, razvoj klastera) i uključivanja u stvaranje cjelovite turističke ponude LAG-a 5.

Nautički turizam važan je potencijal u ukupnoj turističkoj ponudi LAG-a 5, ali i čitavog DNŽ-a. Iako je to jedan na najbrže rastućih segmenata ukupnog turizma, izostala su odgovarajuća ulaganja u nautičku infrastrukturu. Prema podacima DZS-a, na području LAG-a 5 postoji jedna marina, kategorizirana kao druga kategorija (ACI-jeva marina Korčula). Prema broju vezova i područje LAG-a 5 i DNŽ znatno zaostaju za ostalim jadranskim županijama.

Tablica 18. Osnovni razvojni problemi i potrebe turizma

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak planova zajedničkog razvoja turizma • Niska profitabilnost turističkog sektora • Slabo razvijen turizam u pojedinim dijelovima LAG-5 (unutrašnjost otoka i poluotoka Pelješca) • Kratka turistička sezona i nepostojanje sadržaja koji bi omogućili produljivanje sezone, koncentracija turističke djelatnosti u ograničenom prostoru i vremenu i velik pritisak na okoliš • Uniformirana i monotona turistička ponuda, nedovoljno razvijeni oblici selektivnog turizma, nedovoljno razvijen nautički turizam, ruralni turizam • Nedostatna ponuda visoko kvalitetnih objekata u turističkim naseljima • Nedostatak obrazovane radne snage koja ima razvijene vještine za pružanje usluge visoke kvalitete • Nedostatan razvoj turističke destinacije, klastera u turizmu • Nepostojanje zajedničkog nastupa, predstavljanja osuvremenjene ponude na stranim tržištima 	<ul style="list-style-type: none"> • Izraditi planove i projekte zajedničkog razvoja turizma (posebno integrirati unutrašnjost otoka i Pelješca) • Privlačiti investicije usmjerene na podizanje kvalitete u turizmu i na stvaranje veće dodane vrijednosti • Izraditi cjelovite programe za produljenje turističke sezone • Razvijati ruralni turizam, nautički turizam, selektivne oblike turizma • Povećati ulaganja u turističku infrastrukturu • Promovirati održiv razvoj turizma u skladu sa zaštitom okoliša (podržavati akcije za zaštitu okoliša, jačanje ekološke svijesti lokalnog stanovništva i turista) • Poticati kontinuirano obrazovanje i usavršavanje zaposlenih u turizmu • Razvoj turizma temeljiti na turističkoj destinaciji, turističkom klasteru • Nekorištene vojne objekte smještene na atraktivnim lokacijama prenamijeniti i staviti u funkciju razvitka turizma

1.2.5. Poduzetnička infrastruktura

Na području LAG-a 5 postoji 5 poduzetničkih zona (Vela Luka, Blato, Lumbarda, Korčula, Ston). Neke imaju međunarodni certifikat CIFR (*Croatian Investor Friendly Region* - CIFR) kojim postaju prepoznatljive za privlačenje investitora. Jedan od ključnih uvjeta za brži razvoj poduzetničkih zona, odnosno za privlačenje investicija je rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i vlasništva nad parcelama unutar pojedinih zona, u ishodu građevinskih dozvola za gradnju infrastrukture u zonama, a u nekim slučajevima i u izradi detaljnih planova uređenja poduzetničkih zona. Također, u pojedinim zonama uočljiv je manjak osmišljenih i organiziranih aktivnosti u svrhu privlačenja investitora.

1.2.6. Stanje gospodarstva

Uvid u stanje gospodarstva na području LAG-a 5 daju indikatori ukupne razvijenosti izraženi indeksom razvijenosti.

Na temelju vrijednosti indeksa razvijenosti, koji ovisi o dohotku po stanovniku, stopi nezaposlenosti, proračunskim приходima, udjelu obrazovanog stanovništva te kretanju stanovništva, razvidno je da je čitavo područje LAG-a 5 ispod razine razvijenosti Dubrovačko-neretvanske županije. Indeks razvijenosti za LAG 5 iznosi 103,13 dok je za Dubrovačko-neretvansku županiju 108,6.

Tablica 19. Indeks razvijenosti za područje LAG-a 5

			Vrijednosti osnovnih pokazatelja za JLS					
JLS	Razvojna skupina JLS/Zupanije	Indeks razvijenosti JLS/Zupanije	Prosječni dohodak po stanovniku (kn)	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku (kn)	Prosječna stopa nezaposlenosti (%)	Opće kretanje stanovništva (2016./2006.)	Indeks starenja (2011.)	Stupanj obrazovanja (VSS, 20-65), (2011.) (%)
Blato	6	104,025	27.846,81	2.462,77	13,3	102,07	140,1	17,72
Janjina	3	97,342	20.024,00	5.600,64	17	100,92	416,1	33,1
Korčula	7	106,084	27.624,86	3.394,71	14,1	97,97	129,6	26,25
Lastovo	7	105,442	29.804,41	2.865,58	16,8	102,24	146,2	24,03
Lumbarda	6	103,722	21.754,39	2.514,04	15,8	105,16	111	21,08
Mljet	6	103,822	28.510,64	3.326,74	8	102,69	222,9	18,33
Orebić	6	104,427	21.518,57	2.799,24	11,7	104,5	149,1	25,27
Smokvica	5	100,851	22.223,41	1.889,63	16,4	96,62	153,6	19,62
Ston	6	103,011	25.524,30	3.222,39	12	95,5	136,9	15,65
Trpanj	6	104,143	22.786,87	3.026,78	13,4	99,45	205,4	35,88
Vela Luka	5	101,579	24.918,36	2.160,28	15,5	95,97	155,1	18,23
LAG	6	103,13	24.776,06	3.023,89	14%	100,28	178,73	23,19%
DNŽ	4	108,6	30.904,76	4.848,62	13,23%	101,07	109,4	26,18%

Izvor: MRRFEU, 2019.

Najslabije razvijene općine na području LAG-a 5 su Janjina i Smokvica, dok su Korčula i Lastovo najrazvijenije općine, prema novoj metodologiji izračuna Indeksa razvijenosti u Republici Hrvatskoj.

1.2.7. Tržište radne snage

Za čitavo područje LAG-a 5 zajedničko obilježje je strukturna nezaposlenost, nerazmjer između ponude radne snage, potreba gospodarstva i profila radne snage koje «proizvode» obrazovne institucije a koji su potrebni za razvoj ključni djelatnosti. Uz to lokalno tržište rada karakterizira sezonska zaposlenost.

Tablica 20. Kretanje nezaposlenosti na području LAG-a 5

Godina	LAG 5 (ukupno)
	Broj nezaposlenih
2009.	1788
2010.	1809
2011.	1817
2015.	1490

Izvor: HZZ

Među nezaposlenim osobama, više je od pola žena. Najbrojniju skupinu nezaposlenih čine osobe sa stručnom školom za zanimanja do 3 godine i školom za KV i VKV radnike. Prema dobnim skupinama najviše je nezaposlenih u dobi od 40 do 50 godina i mladih između 18 i 25 godina. Poseban problem je nezaposlenost mladih i manjak poduzetničkog duha ali i odgovarajuće cjelovite i djelotvorne potpore za razvoj poduzetništva. Osobito se to tiče razvoja nepoljoprivrednih djelatnosti za koje na čitavom području LAG-a 5 postoje dobri resursi, prirodni i kulturno-povijesni te veliki potencijali ima li se u vidu rast i razvoj selektivnih oblika turizma.

Na području LAG-a 5 manjak je programa prilagođenih potrebama gospodarstva, programa cjeloživotnog učenja, programa povećanja zapošljivosti. Probleme dodatno pogoršava odljev mladih obrazovanih kadrova. Nedostatni su poticaji za povećanje „zapošljivosti“ i za jačanje poduzetničkog duha, osobito kod mlade populacije.

Tablica 21. Tržište rada: razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none">• Nedostatak radne snage u pojedinim zanimanjima (posebice stručne, kvalificirane radne snage)• Strukturna nezaposlenost, nerazmjer između ponude i potražnje za radnom snagom• Nedostatno usklađivanje srednjoškolskih programa s potrebama lokalnog gospodarstva	<ul style="list-style-type: none">• Provoditi i razvijati programe aktivne politike zapošljavanja (poticanje zapošljavanja određenih profila ciljano usmjeravati prema specifičnostima i potrebama razvoja LAG-a, podizanje kompetencija i kvalitete radne snage, prekvalifikacije i dokvalifikacija) posebno za mlade• Osnažiti aktivnosti za usklađivanje srednjoškolskih programa s potrebama lokalnog gospodarstva suradnjom s ključnim poduzetnicima

1.3. DEMOGRAFSKE I SOCIJALNE ZNAČAJKE PODRUČJA

1.3.1. Broj i gustoća stanovništva

Popis stanovništva RH iz 2011. godine pokazuje da na području LAG-a 5 živi 27.373 stanovnika što je oko 22% ukupnog stanovništva DNŽ-a, ili 0,6 % stanovništva Republike Hrvatske.

U odnosu na popis stanovništva iz 2001. godine, broj stanovnika LAG-a 5 smanjio se oko 4,5%. Trend smanjenja ukupnog broja stanovnika dugoročno je prisutan.

Slika 2. Broj stanovnika na području LAG-a 5 u razdoblju 1953.–2011.

Izvor: DSZ, Popisi stanovništva 1953., 1961., 1971., 1981., 1991., 2011.

Područje LAG-a 5 pripada u najrjeđe naseljene dijelove DNŽ-a (gustoća naseljenosti je 31,87 st./km²). Rijetka naseljenost je osobito izražena u općini Mljet.

1.3.2. Demografska kretanja

Područje LAG-a 5 karakteriziraju negativni demografski pokazatelji: negativno prirodno kretanje stanovništva (negativan prirodni prirast), nepovoljna dobna struktura i negativan demografski migracijski saldo.

Problem starenja stanovništva vrlo je izražen posljednjih trideset godina, osobito na otocima. Prosječna dob na području LAG-a 5 znatno je iznad županijskog prosjeka. Radno sposobno stanovništvo prosječno obuhvaća 60% ukupne populacije područja LAG-a 5. Preostali udio, koji obuhvaća radno nesposobno stanovništvo, predstavlja značajan ograničavajući čimbenik razvoja LAG-a 5.

Tablica 22. Vitalni indeks stanovništva LAG-a 5

Područje	Vitalni indeks (živorodeni/100 umrlih)
LAG 5	74,2
Dubrovačko-neretvanska županija	110,7
RH	83,2

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

U pogledu prirodnog prirasta stanovništva, područje LAG-a 5 ima znatno manji indeks vitalnosti stanovništva u usporedbi sa županijskim i državnim prosjekom.

Tablica 23. Dobna struktura stanovništva LAG-a 5

Područje	Ukupno stanovništvo 2011.	Stanovništvo staro do 20 godina	Stanovništvo starije od 60 godina	Koeficijent starosti	Indeks starenja
LAG ukupno	25.203	4.994	7.402	29,4	148,21
DNŽ	122.568	27.293	29.854	24,4	109,38
RH	4.284.889	896.605	1.031.373	24,1	115,0

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

Osnovni su pokazatelji starosti stanovništva koeficijent starosti (udio stanovništva starijeg od 60 godina u ukupnom stanovništvu) i indeks starosti (omjer stanovništva starijeg od 60 godina i stanovništva mlađeg od 20 godina).

Tablica 24. Prosječna dob stanovništva LAG-a 5

JLS LAG-a 5	Ukupan broj stanovnika	Radni kontingent: žene (15-59) i muškarci (15-64)	Prosječna dob
Ukupno LAG 5	25.203	16.150	45,2
Ukupno DNŽ	122.568	80.804	41,5

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Sukladno pokazateljima starosti, u usporedbi sa županijskim i državnim prosjekom područje obuhvaćeno LAG-om 5 ima znatno starije stanovništvo.

1.3.3. Obrazovna i spolna struktura stanovništva

Obrazovna struktura pokazuje da prevladava stanovništvo sa srednjom stručnom spremom. Prema spolnoj strukturi, žene imaju nižu obrazovnu razinu i manji udio u ukupnoj radno aktivnoj populaciji. Izrazito je visok postotak stanovništva bez završene osnovne škole ili samo s osnovnom školom.

Tablica 25. Obrazovna struktura stanovništva LAG-a 5

JLS	Broj stanovništva starog 15 i više godina	Samo osnovna škola ili bez škole	Udio stanovništva sa SSS u stanovništvu starom 15 i više godina	Udio VŠS i VSS obrazovanog stanovništva u stanovništvu starijem od 15 godina
LAG 5	21.571	6.625	54,11%	15,14%
DNŽ	102.649	26.250	55,54%	18,72%

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a 5 ispod je prosječne razine za Dubrovačko-neretvansku županiju i Republiku Hrvatsku.

Stanovnika kojima je prihod od poljoprivrede glavni prihod u ukupnom stanovništvu LAG-a 5 bilo je 2011. godine 12,8%, što je više od županijskog (4,1%), ali i državnog (1,8%) prosjeka. Udio ženskog stanovništva u poljoprivrednom stanovništvu bio je manji od udjela u ukupnom ženskom stanovništvu LAG-a 5, ali ipak veći od županijskog prosjeka.

Tablica 26. Poljoprivredno stanovništvo na području LAG-5

UDIO POLJOPRIVREDNOG STANOVNIŠTVA U UKUPNOM STANOVNIŠTVU					
PODRUČJE		ukupno stanovništvo		poljoprivredno stanovništvo*	
		ukupno	žensko	ukupno	žensko
LAG 5	Broj	25.203	12.871	3.228	983
	%	100,0	51,1	12,8	30,5
DNŽ	Broj	122.568	62.947	5.081	1.499
	%	100,0	51,4	4,1	29,5
RH	Broj	4.284.889	2.218.554	79.830	27.702
	%	100,0	51,7	1,8	34,7

Izvor: DZS, Popis stanovništva 2011.

Tablica 27. Stanovništvo LAG-a prema spolu

	Broj	%
Ukupno	25.203	100,0
Muškarci	12.332	48,9
Žene	12.871	51,1

Izvor: DSZ, Popis stanovništva 2011.

Tablica 28. Demografska obilježja – razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nizak natalitet • Starenje stanovništva • Depopulacija, posebno odlazak mladih obrazovanih osoba • Ispod prosječna obrazovna razina stanovništva u odnosu na županijski i državni prosjek • Veliki udio neaktivnog stanovništva 	<ul style="list-style-type: none"> • Osmisliti i provoditi programe podrške mladim obiteljima s djecom • Poboljšati kvalitetu življenja osobito obrazovanje, zdravstvo, sport i rekreaciju • Poboljšati skrb za starije i nemoćne • Intenzivirati cjeloživotno učenje i dodatne programe i oblike obrazovanja i usavršavanja, posebno za potrebe razvoja lokalnog gospodarstva • Poticati poduzetnički duh osobito kod mladih i podupirati programe aktivnosti zapošljavanje i samozapošljavanje

1.3.4. Školstvo i kultura

Na području LAG-a 5 većina jedinica lokalne samouprave (9) ima ustanove predškolskog odgoja i osnovne škole (8). Osnivači svih dječjih vrtića na području LAG-a 5 su općine, odnosno grad Korčula, s iznimkom dječjeg vrtića "Marija Petković" u Blatu i dječjeg vrtića "Anđeli čuvari" u Korčuli, čiji osnivači su vjerska zajednica.

U većini općina na području LAG-a 5 postoji po jedna osnovna škola i više područnih škola. Za neke škole potrebna je promjena lokacije (npr. osnovna škola u Lumbardi) jer blizina prometnica ugrožava sigurnost djece.

Srednjoškolsko obrazovanje na području LAG-a 5 provodi se u tri srednje škole na otoku Korčuli, koje uglavnom pokrivaju potrebe za školovanjem djece iz ostalih dijelova LAG-a 5. Manjak srednjih škola uzrokuje velike dnevne migracije mladih i opterećenost srednjih škola u Korčuli i Blatu iz čega proizlazi potreba srednje škole na Pelješcu za učenike s Mljeta i poluotoka. Također, neophodno je otvaranje srednjih škola u drugim općinama LAG-a 5, kao jedna od mjera sprječavanja iseljavanja mladih. Srednja škola Blato je jedina koja se ističe kvalitetnom informatičkom opremljenošću i sportskom dvoranom.

Škole uglavnom imaju standardnu opremu, ali postoje potrebe za modernizacijom i suvremenim sredstvima za nastavu (informatička oprema i dr.). Manjak je odgovarajućeg prostora za sportske aktivnosti i rekreaciju u svim školama.

Brojne su i raznovrsne kulturne manifestacije na području LAG-a 5. Njihovo je glavno obilježje sezonalnost – gotovo se sve održavaju u turističkoj sezoni.

Tablica 29. Školstvo i kultura – razvojni problemi i potrebe

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatni kapaciteti za predškolski odgoj • Manjak srednjih škola na području LAG-a 5 uzrokuje velike dnevne migracije mladih i opterećenost postojećih srednjih škola u Korčuli i Blatu • Neodgovarajuća opremljenost i lokacija pojedinih škola • Nedostatak dodatnih programa obrazovanja za mlade (glazbeni odgoj i dr.) i programa vezanih za posebnost i razvoja područja LAG-a • Manjak objekata za sport i rekreaciju • Teškoće organizacije nastave i provedbe programa u malim udaljenim naseljima • Nedostatna infrastruktura za kulturne aktivnosti (knjižnice, multimedijalni centri, muzeji i dr.) • Koncentracija kulturnih događanja u turističkoj sezoni • Komercijalizacija lokalnih tradicionalnih kulturnih manifestacija • Nedovoljno korištenje kulturnih resursa na održiv način i za razvoj turističke destinacije • Nedovoljna zaštita i obnova kulturne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> • Povećati kapacitete za predškolski odgoj • Uspostavljanje dodatnih srednjih škola na području LAG-a 5 • Promjena lokacije pojedinih škola i ulaganja u osuvremenjivanje njihove opremljenosti • Jačanje suradnje škola i gospodarskih subjekata • Osigurati opremu za suvremenu nastavu (posebno informatičku opremu i podršku) • Uvesti i provoditi dodatne obrazovne programe za mlade posebno za prosperitetne djelatnosti na čitavom području LAG-a • Ojačati cjeloživotno učenje i veće sudjelovanje građana svih dobi • Obnoviti i izgraditi objekte za sport i rekreaciju te poboljšati organizaciju korištenja za građane i za korištenje u turizmu • Obnoviti i izgraditi objekte za kulturne aktivnosti (knjižnice, multimedijalni centri, muzeji i dr.) • Poboljšati organizaciju kulturnih događanja i osigurati njihovo održavanje čitave godine • Ojačati djelovanje kulturno-umjetničkih društava i poticati očuvanje originalnosti i tradicije u nematerijalnoj kulturnoj baštini • Poticati poduzetništvo u održivom korištenju kulturne baštine (kulturne i kreativne industrije) • Provoditi edukaciju o značenju i vrijednosti kulturne baštine i njezinog očuvanja

2. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA - SWOT ANALIZA

2.1. Identifikacija razvojnih potreba i potencijala LAG-a

U prikazu gospodarskih i društvenih obilježja razvoja na području LAG-a 5, u prethodnom poglavlju i u SWOT analizi, obrazložene su razvojne potrebe i razvojni potencijali. To je rezultat razmatranja i rasprava članova LAG-a 5 i drugih dionika na radionicama i konzultacijama tijekom izrade LRS.

Temeljem analize gospodarskih i društvenih obilježja mogu se kao glavni razvojni potencijali područja LAG-5, ponajprije za ruralni razvoj, izdvojiti:

- prirodni uvjeti i resursi, očuvana priroda i okoliš,
- tradicija i iskustvo u poljoprivrednoj proizvodnji i postignuta konkurentnost i tržišna orijentiranost za neke proizvode,
- razvijenost turizma, rastući interes i potražnje za novim sadržajima i oblicima turizma
- društveni kapital lokalnih zajednica, aktivnosti civilnog društva, očuvanje i njegovanje identiteta, kulturna baština,
- djelovanje LAG-a 5 i suradnja s drugim nositeljima razvoja.

Prirodni uvjeti i resursi, očuvana priroda i okoliš na području LAG-a 5 su važni potencijali za razvoj poljoprivrede, turizma, zelenog poduzetništva i drugih nepoljoprivrednih djelatnosti, za korištenje obnovljivih izvora energije te za poboljšanje kvalitete življenja i njegovanje identiteta lokalnih zajednica i čitavog prostora ovog LAG-a. Od prirodnih uvjeta ističu se pogodna klima za uzgoj mediteranskih kultura (vinove loze, maslina, ljekovitog i aromatičnog bilja, voća), poljoprivredne površine velike prirodne vrijednosti, autohtone sorte biljaka i životinja, jedinstvena i očuvana prirodna baština, izrazite krajobrazne vrijednosti prostora, dobra kakvoća mora i zraka. Prirodni uvjeti pružaju i značajne mogućnosti za korištenje energije iz obnovljivih izvora, ponajprije energije sunca. Ovaj se potencijal nedovoljno koristi u poljoprivrednim gospodarstvima, kao i u turizmu.

Tradicija, iskustvo, znanje i vještine dijela lokalnog stanovništva u poljoprivrednoj proizvodnji i suvremenim načinima plasmana vlastitih proizvoda te primjeri uspješnog povezivanja i suradnje proizvođača čine posebno važan razvojni potencijal. Važnost se zasniva na konkurentskim prednostima (stvorenim), za razliku od prirodnih uvjeta i resursa koji pripadaju u komparativne prednosti (stečene). Na području LAG-5 razvijeno je vinogradarstvo, maslinarstvo, školjkarstvo, a u zadnjih par godina napredak bilježi pčelarstvo, proizvodnja autohtonih prehrambenih proizvoda i ljekovitog i aromatičnog bilja. U tim proizvodnjama je, kod dijela poljoprivrednika i proizvođača, vidljivo stalno ulaganje u primjenu znanja, u nove tehnologiju proizvodnje i prerade te podizanje kvalitete proizvoda. Rezultati su: plasman vina na svjetsko tržište, svjetska prepoznatljivost proizvoda i brojne međunarodne nagrade. Također, dio poljoprivrednika i proizvođača uspješno je ovladao i dalje razvija vještine i ulaže u suvremeno predstavljanje i prodaju svojih proizvoda u sklopu poljoprivrednih gospodarstava (kušaonice, ugostiteljstvo i dr.), također i putem interneta i organiziranih seljačkih tržnica. Radi se uglavnom o pojedinačnim primjerima dobre prakse ali to predstavlja potencijal za sustavno širenje i primjenu na čitavom području LAG-a 5.

Razvijenost turizma na području LAG-a i rastući interes i potražnja za novim sadržajima i oblicima turizma je potencijal s višestrukim i integralnim učincima za razvoj poljoprivrede i prerade, za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti, poboljšanje kvalitete življenja kao i za njegovanje identiteta lokalnih zajednica i čitavog prostora ovog LAG-a. Turizam na području LAG-a 5 je najvažniji gospodarski sektor koji bilježi uglavnom stalan rast zadnjih godina, poboljšanje turističke ponude i kvalitete usluga te mijenjanje strukture turista i potražnje. Premda područje LAG-a 5 pripada u razvijenija turistička područja u RH, sadašnje mogućnosti turizma za ruralni razvoj nisu dovoljno iskorištene. Posebno se to tiče mogućnosti koje pruža rastuća potražnja za novim turističkim oblicima i sadržajima a koji su vezani za ruralni prostor (gastro-eno sadržaji, specifični oblici turizma i dr.) te promjene u strukturi i preferencijama turista (posebno prema zdravoj hrani, autohtonim proizvodima, očuvanju prirode, boravka u prirodi i dr.). To je prilika i poticaj za moderniziranje poljoprivredne proizvodnje i prerade, povećanje kvalitete proizvoda i za bolje povezivanje poljoprivrednika. Uz taj potencijal tu su i stečena iskustva u dosadašnjem razvoju nepoljoprivrednih djelatnosti kod nekih poljoprivrednih gospodarstva, povezanost s potrebama turizma, postojeći

kapaciteti, iskustva u organizaciji i suradnji, postignuti standardi i kvaliteta, postignuta prepoznatljivost pojedinih dijelova ruralnog prostora. Radi se o tome da se potencijali iskoriste, prenesu i upotrebe za pokretanje i razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima LAG-5.

Društveni kapital lokalnih zajednica, aktivnosti civilnog društva, spremnost lokalnih zajednica da sudjeluju u izgradnji društvene infrastrukture, očuvanje i njegovanje identiteta, briga za kulturnu baštinu osobito nematerijalnu, osjećaj pripadnosti, predstavlja također važan potencijal za razvoj čitavog područja LAG-a 5. Također, potencijal je njegovanje i održavanje vrijednih kulturnih manifestacija i sportskih aktivnosti kao i podizanje svijesti lokalnog stanovništva za očuvanje i održivo korištenje prirodne baštine. Važnost ovog potencijala je u tome što potiče i olakšava izgradnju društvene infrastrukture i bolju dostupnost kvalitetnim uslugama u odgoju i obrazovanju, zdravstvu i socijalnoj skrbi, kulturi i sportu, za većinu lokalnog stanovništva.

Dosadašnje djelovanje LAG-a 5, a osobito planovi i programi za buduće aktivnosti i projekte, stečena znanja i iskustva, sadašnji i planirani kapaciteti; suradnja i umrežavanje s drugim nositeljima razvoja, javnim, privatnim i civilnim sektorom na području LAG-a 5 te suradnja s drugima u Hrvatskoj i EU, predstavlja potencijal za uspješnije i učinkovitije upravljanje ruralnim i lokalnim razvojem u cjelini. Važnost ovog potencijala je u tome što omogućuje upravljanje razvojem na načelima održivog razvoja, društvene kohezije, pametnog razvoja i drugim načelima LEADER-a i CLLD-a. A u provedbi, uspješno i učinkovito identificiranje, pripremanje, provedbu projekata i vrednovanje njihovih rezultata i razvojnih učinaka.

Polazeći od razvojnih potencijala, odnosno od toga kako da se poboljša korištenje tih potencijala za ruralni razvoj, na načelima održivog razvoja i društvene kohezije, razvojne potrebe su identificirane i detaljno prikazane u analizi stanja u prethodnom poglavlju.

2.2. SWOT analiza

Tablica 30. SWOT analiza razvoja područje LAG 5

SNAGE	SLABOSTI
<p><u>Opće zemljopisne značajke područja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobar geoturistički položaj (blizina Dubrovnika, osim Lastova) • Dobra razvedenost obale • Dobri potencijali za obnovljive izvore energije (sunce, vjetar) 	<p>• <u>Opće zemljopisne značajke područja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nepovoljan geografski oblik LAG-a 5 – fizička odijeljenost pojedinih dijelova LAG-a 5 (otoci) • Nedovoljna i loša prometna povezanost područja LAG-a 5 s ostatkom zemlje i unutar područja (malo direktnih linija s Dubrovnikom)
<p><u>Prirodna i kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Povoljna klimatska obilježja • Bogata prirodna baština (nacionalni park, 2 parka prirode, 1 regionalni park; očuvana i lijepa priroda; izrazite krajobrazne vrijednosti prostora) • Biološka raznolikost • Usprkos maloj površini iskoristivog zemljišta, odlični su uvjeti (u klimatološkom i pedološkom smislu) za proizvodnju određenih poljoprivrednih kultura • Poljoprivredne površine velike prirodne vrijednosti • Autohtone sorte biljaka i životinja • Očuvana priroda, krajobrazi 	<p><u>Prirodna i kulturna baština</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatan vrednovanje prostora u svrhu zaštite prostornih resursa važnih za održivi razvoj i očuvanje postojeće kvalitete života • Nedovoljno vrednovanje pojedinih zaštićenih područja, krajobraza i nedostatak planova upravljanja za pojedina zaštićena područja • Manjak programa i projekata održivog korištenja prirodne i kulturne baštine • Manjak aktivnosti za brže podizanje ekološka svijesti cjelokupnog lokalnog stanovništva • Ilegalna odlagališta otpada • Neodgovarajuće zbrinjavanje otpada i divlja odlagališta u nekim dijelovima LAG-a

<ul style="list-style-type: none"> • Dobra kakvoća mora i kakvoća zraka • Brojna i raznovrsna, bogata i atraktivna kulturna baština (materijalna i nematerijalna baština (UNESCO-va pristupna lista - Povijesni grad Korčula i Ansambl Povijesno-urbanističke cjeline Stona s Malim Stonom, zidina koje ih povezuju te, Malostonskog zaljeva rezervata prirode, Stonskog Polja i solane) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapuštene protupožarne staze • Nedovoljna zaštita i obnova kulturne baštine • Gradnja u zaštićenim područjima - širenje “apartmanskih naselja“ i narušavanje graditeljske i urbanističke baštine • Napuštanje stambenih kuća i čitavih naselja i propadanje autohtonih i sakralnih objekata
<p><u>Prometna i komunalna infrastruktura, energetika</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Pokrivenost čitavog područja mrežom cesta i putova • Vodoopskrbom pokriveno gotovo cijelo područje LAG-a 5 • Kvalitetnom elektroopskrbom pokriveno cijelo područje LAG-a 5 osim nekih dijelova • povoljna struktura otpada, radi se o pretežito komunalnom otpadu, a ne industrijskom • pripremljena dokumentacije za realizaciju Županijskog centra za gospodarenje otpadom (ŽCGO) • postojanje resursa za korištenje obnovljivih izvora energije i proizvodnju električne energije iz alternativnih izvora (voda, sunce, vjetar) • poticanje korištenja obnovljivih izvora energije od strane Županije 	<p><u>Prometna i komunalna infrastruktura, energetika</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno održavana prometna infrastruktura (loše stanje nerazvrstanih cesta) • Nedovoljna i nedostatna pomorska infrastruktura i manjak heliodroma na otocima • Loša pokrivenost telekomunikacijskom mrežom na otocima (mala brzina interneta) • Nezadovoljavajuće stanje vodoopskrbnog sustava; korištenje azbestnih cijevi u javnom vodovodu Neretva - Pelješac - Korčula - Lastovo (nedovoljno razvijen sustav vodovoda) • Sezonska opterećenja zbog povećane potrošnje u turističkoj sezoni • Nepostojanje kanalizacijskog sustava na poluotoku Pelješcu i otocima LAG-a 5 (Lastovo, Mljet) osim otoka Korčule i neizgrađeni sustavi odvodnje i sustava za pročišćavanje otpadnih voda • Nezadovoljavajuća elektroopskrba u dijelu LAG-a 5 • Veliki troškovi prijevoza otpada do odlagališta zbog prostornog disperziteta i naselja s malim brojem stanovnika, naročito s otoka i teritorijalne prekinutost od ostatka RH otežan prijevoz otpada na graničnim prijelazima • Slabo korištenje obnovljivih izvora energije (sunčeva energija) u poljoprivrednim gospodarstvima, turističkim objektima i kućanstvima
<p><u>Gospodarstvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Prirodni resursi za uzgoj vinove loze, maslina, ljekovitog i aromatičnog bilja, voća • Razvijeno vinogradarstvo, pčelarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, vrhunski proizvodi vinarstva, školjkarstva, • Mali prerađivački pogoni (uljare, vinarije) • Prodaja (kušaonice, ugostiteljstvo, obilasci i dr.) na pojedinačnim poljoprivrednim gospodarstvima (na Pelješcu i na Korčuli) • Primjeri organiziranih seljačkih tržnica • Dobri resursi za “zeleno poduzetništvo“ • Razvijen turizam, Korčula (i druga središta), u obalnom dijelu LAG-a pojedinačni vrhunski turistički kapaciteti (Grad Korčula, Vela Luka) • Turistička infrastruktura (biciklističke, pješačke staze, šetnice, vidikovci i dr.) samo u nekim dijelovima LAG-a • Tradicija brodogradnje manjih brodova • Izgrađene poslovne zone u nekim područjima 	<p><u>Gospodarstvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Usitnjenost i raštrkanost zemljišnih posjeda i neriješeni imovinsko-pravni odnosi • Nedovoljna potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava • Neregulirano (evidentiranje i proglašavanje) potencijalno obradivo poljoprivredno zemljište • Niska obrazovna razina poljoprivrednika (osim u vinarstvu) • Nedovoljna ulaganja u znanje, tehnologiju, inovaciju proizvodnje i prerade • Sporo i sporadično povećanje produktivnosti u poljoprivredi i preradi • Nedovoljno razvijena ekološka poljoprivredna proizvodnja • Nedostatno uključivanje poljoprivrednika u sustave kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode • Neorganiziran plasman poljoprivrednih proizvoda na tržište, manjak zajedničkih proizvoda • Manjak organiziranih mjesta za trženje, lokalnih tržnica i sustava kratkih lanaca opskrbe • Manjak sustavnog predstavljanja i promoviranja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, osobito autohtonih

	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna organiziranost i povezanost proizvođača u poljoprivredi i umreženost poljoprivrednih proizvođača s turizmom • Nedostatan razvoj „zelenog poduzetništva“ • Nedovoljno razvijen ruralni turizam u naseljima u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca (sportski, kulturni, zdravstveni i dr.) • Manjak sustavnog korištenja turizam za razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti • Manjak turističke infrastrukture osobito u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca • Osim turizma i vinarstva, nedovoljno razvijeni drugi gospodarski sektori • Slabo razvijena prerađivačka industrija (zastarjele tehnologije) • Slab razvoj obrtništva • Nedostatak poduzetničke inicijative i nemotiviranost radno sposobnog stanovništva • Manjak motiviranosti i ulaganja u nepoljoprivredne djelatnosti
<p><u>Tržište radne snage</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Stručnjaci s poznavanjem vještina za proizvodnju autohtonih proizvoda: djelatnici za marikulturu (školjkarstvo - Ston; uzgoj ribe), stručnjaci za poljoprivredu, turistički djelatnici, stočari (Lastovo) pčelari, ugostitelji 	<p><u>Tržište radne snage</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak radne snage u poljoprivrednim i turističkim zanimanjima (posebice stručne, kvalificirane radne snage za visoko kvalitetne proizvode i usluge) • Strukturna nezaposlenost, nerazmjer između ponude i potražnje za radnom snagom • Rad na crno i nedovoljna zaštita i poticanje ljudi koji su u skladu sa zakonom
<p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobri pojedinačni primjeri mladih obitelji koje ostaju živjeti i raditi na području LAG-a 5 i poduzetnika u malim sredinama • Proaktivni mladi visokoobrazovani ljudi na području LAG-5 i umirovljeni stručnjaci koji doprinose razvoju LAG 5 područja 	<p><u>Stanovništvo</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Depopulacija čitavog područja LAG-a 5 (posebno Mljet i Lastovo) • Starenje stanovništva, mali prirodni prirast • Nedovoljna obrazovanost i educiranost ukupnog stanovništva • Prostorno-populacijska neravnoteža, rijetka naseljenost
<p><u>Kvaliteta življenja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Tradicija dobrog obrazovanja - kvaliteta nastavnika i provedbe obrazovnih programa • Dobra mreža objekata osnovnih škola • Mnogobrojni i raznovrsni kulturni programi/događaji • Visoka kvaliteta dijela kulturnih programa, međunarodna prepoznatljivost • Nedostatak sportske dvorane i prostora za vježbanje na otvorenom (Ston, Mljet) • Očuvanost i njegovanje lokalne nematerijalne kulturne baštine (folklor, proslave i priredbe i dr.) • Spremnost pojedinaca i manjih skupina za volonterski rad • Angažirano sudjelovanje pojedinih organizacija civilnog u javnom životu • Uspješan rad nekih organizacija civilnog društva • Entuzijazam pojedinaca i manjih skupina za promicanje javnog dobra • Uspješno djelovanje udruge LAG-a 5 u pokretanju provođenju razvojnih programa i 	<p><u>Kvaliteta življenja</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Manjak vrtića u nekim područjima LAG-a (Mljet) • Nedovoljna opremljenost i moderniziranost škola • Manjak srednjih škola uzrokuje velike dnevne migracije mladih i opterećenost srednjih škola u Korčuli i Blatu; potreba srednje škole na Pelješcu za učenike s Mljeta • Nedostatak dodatnih programa obrazovanja za mlade (glazbeni odgoj i dr.) i programa vezanih za posebnosti razvoja područja LAG-a • Nedovoljna suradnja obrazovnih institucija s gospodarskim subjektima • Nedostatak ustanova sa sustavnim programima za prekvalifikaciju, osposobljavanje i programa za cjeloživotno učenje • Nedostatna sportsko-rekreacijska infrastruktura, programi i sadržaji • Manjak program za unapređenje uvjeta i kvalitete rada u zdravstvenim djelatnostima; nedovoljno održavanje zdravstvene infrastrukture, nedostatak specijalističkog kadra • Otežano djelovanje hitne medicinske pomoći

<p>projekata i promicanju suradnje na razvoju čitavog područja LAG-a</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljno poboljšanje uvjeta života ljudi s posebnim potrebama, umirovljenika (manjak domova i sl.) • Potencijali u kulturi nedovoljno su vrednovani i iskorišteni za razvoj LAG-a • Nedovoljna uključenost organizacija civilnoga društva u upravljanje razvojem (većina udruga neaktivne) • Nedovoljna međunarodna suradnja i koordinacija jedinica lokalne samouprave na području LAG-a 5 te s ostalim javnim tijelima • Slaba suradnja među dionicima koji direktno utječu na razvoj otoka (Općina Mljet, NP Mljet) • Nedovoljna sredstva i potpore za jačanje kapaciteta udruge LAG 5 za pokretanje i provedbu razvojnih programa i projekata.
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Mogućnosti financiranja razvojnih projekata iz fondova EU-a, državnih, županijskih i drugih programa • Porast potražnje za selektivnim oblicima turizma (gastro-enološki, kulturni, sportski, zdravstveni i dr.) i elitnim turizmom • Porast potražnje za ekološkim poljoprivrednim proizvodima i za autohtonim i brendiranim proizvodima • Mogućnosti nacionalnih parkova kao nositelja razvoja cijelog otoka - Mljet, Lastovo • Provedba županijskih strategija razvoja (ŽRS), programa razvoja poljoprivrede, marikulture, turizma, zaštite okoliša i dr. • Jačanje međunarodne suradnje Županije i RH • Izrada plana i program za rješenje održivog razvoja na čitavom području LAG-a 5 s obzirom na sadašnja dva modela spontanog razvoja: održiv razvoj kroz jačanje koncentracije i urbanizacije (otok Korčula i istočni dio poluotoka Pelješca) i neodrživ razvoj (Mljet, Lastovo – depopulacija) 	<ul style="list-style-type: none"> • Neodgovarajuća provedba nacionalne politike ruralnog i otočnog razvoja • Sporo i neučinkovito rješavanje vlasničkih prava • Elementarne nepogode (požar, potresi) i ekološke katastrofe (nesreće velikih tankera, smeće iz susjednih država i dr.) • “Betoniziranje“ obale i apartmanizacija • Prostorno planiranje bez sudjelovanja lokalne zajednice • Uništavanje poljoprivrednih površina • Jačanje sive ekonomije • Korupcija na svim razinama društva • Spora i neučinkovita uprava • Globalna gospodarska kriza i pad turističke potražnje • Međunarodni krizni događaji (migrantska kriza i dr.)

3. OPIS CILJEVA LRS TE INTEGRIRANOG I INOVATIVNOG KARAKTERA LRS,UKLJUČUJUĆI JASNE I MJERLJIVE POKAZATELJE

3.1. VIZIJA, CILJEVI, PRIORITETI I MJERE LRS ZA PODRUČJA LAG-A TEMELJENI NA MOGUĆNOSTIMA PRR 2014. – 2020. RH

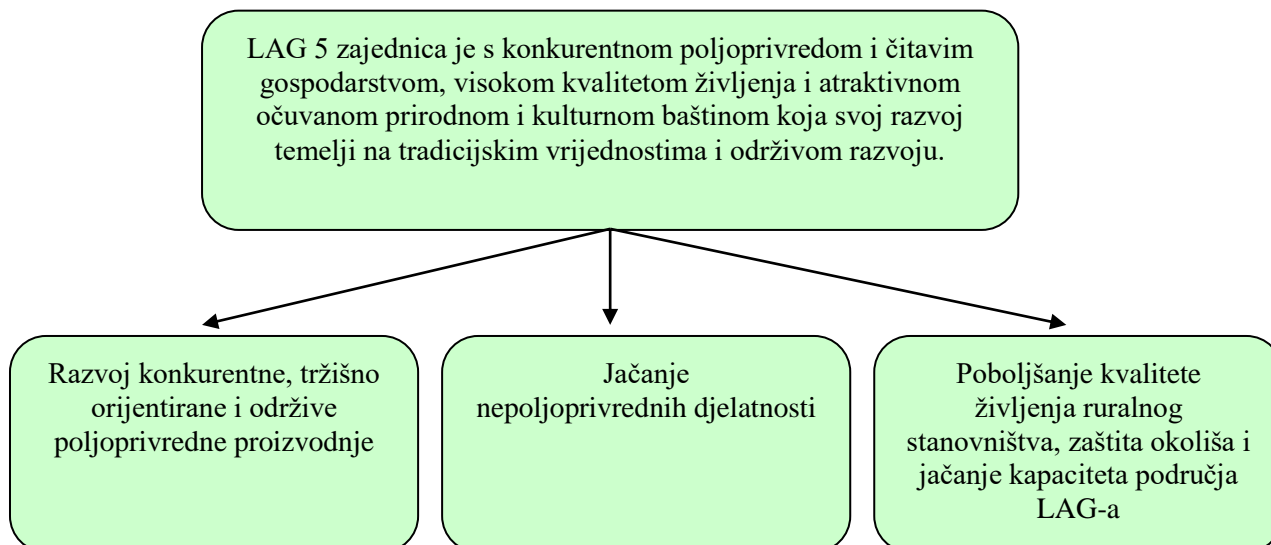
3.1.1. Vizija

Osnovu LRS-a čine vizija razvoja, strateški ciljevi, mjere i razvojni projekti. Vizija razvoja je skup realnih želja koji upućuje na to kako bi dionici, koji predstavljaju zajednicu na području LAG-a, željeli da ona izgleda u budućnosti. Vizija pretpostavlja jasnu i sveobuhvatnu sliku budućnosti područja LAG-a 5, predodžbu budućih događaja, u sklopu koje članovi zajednice mogu prepoznati i rješavati probleme na putu njezina ostvarenja.

Dionici su na radionicama i sastancima, temeljem analize stanja, identificiranih i utvrđenih razvojnih problema, izrade SWOT analize i utvrđenih mogućnosti i ograničenja razvoja, utvrdili viziju razvoja LAG-a 5. Pristupom razvoju „odozdo prema gore“ dionici su zatim identificirali, razradili i usuglasili stratešku viziju, ciljeve, prioritete i mjere koji predstavljaju okvir ili polje za razvojne projekte.

Za razvoj na području LAG-a 5, temeljem razvojnih resursa i potencijala, a sukladno prioritetima (time i fokus područjima) PRR 2014.–2020. RH, članovi i drugi dionici su, u raspravama i na radionicama, utvrdili viziju i tri cilja:

Slika 3. Vizija i strateški ciljevi razvoja područja LAG-a 5

Razvojna vizija LAG-a 5 usklađena je prvenstveno s ciljevima LEADER-a i međusektorskim ciljevima kojima se želi doprinijeti fokus području 6B zajedničke politike ruralnog razvoja Europe kao i provedbi Mjere 19 Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.

Strateški ciljevi, prateće mjere i tipovi operacija oblikovani su i razrađeni sukladno prioritetima Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020., a koji su sljedeći:

1. poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima (razvoj baza podataka u ruralnim područjima; jačanje veza između poljoprivrede,

šumarstva i znanstvenog sektora) (*LRS direktno doprinosi samim djelovanjem lokalnog razvojnog partnerstva putem provedbe aktivnosti podmjera 19.3 i 19.4*)

2. jačanje održivosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede, promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija te davanje potpore održivom upravljanju šumama;
3. promicanje organizacije prehrambenog lanca, dobrobiti životinja i upravljanja rizicima u poljoprivrednom sektoru;
4. obnavljanje, očuvanje i jačanje poljoprivrednih i šumskih ekosustava (bioraznolikost, voda, tlo);
5. promicanje učinkovitog korištenja resursa (vode i energije) i davanje potpore prelasku na gospodarstvo s niskom emisijom ugljika (korištenjem obnovljive energije, smanjenjem emisija stakleničkih plinova, očuvanjem i pohranjivanjem ugljika);
6. promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva i gospodarski razvoj (jednostavnije otvaranje radnih mjesta, promicanje lokalnog razvoja, pojačana dostupnost informacijskih i komunikacijskih tehnologija).

Mjerljivim doprinosom prioritetima i fokus područjima ruralnog razvoja u Republici Hrvatskoj putem provedbe LRS, direktno se doprinosi i ostvarenju **tri horizontalna cilja Zajedničke poljoprivredne politike Hrvatske¹ i Europske unije do 2020:**

1. poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambeno-prerađivačku industriju
2. osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora
3. postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

Razrada vizije, strateških ciljeva i mjera temeljila se na načelima LEADER-a/CLLD-a za razdoblje 2014.-2020. odnosno maksimalnim doprinosom definiranih **ciljeva primjene LEADER pristupa u RH u razdoblju 2014. - 2020.**²

1. promicanje ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerstva;
2. unapređenje i promicanje politike ruralnog razvoja;
3. podizanje svijesti o pristupu odozdo prema gore i važnosti definiranja lokalne strategije razvoja;
4. povećanje razine edukacije i informiranosti ruralnog stanovništva;
5. poboljšanje ruralnih životnih i radnih uvjeta, uključujući i dobrobit;
6. stvaranje novih, održivih mogućnosti zarade;
7. očuvanje i stvaranje novih radnih mjesta;
8. diversifikacija gospodarskih aktivnosti.

te osmišljavanjem horizontalnog doprinosa međusektorskim razvojnim ciljevima usmjerenih na jačanje implementacije inovativnog pristupa lokalnom razvoju uz poštivanje zaštite okoliša i smanjenja utjecaja na klimatske promjene te na postizanje planiranih rezultata koji donose trajne i vidljive promjene. Načela kojima se u pripremi i planiranju provedbe lokalnog razvoja vođenog lokalnom zajednicom vodio LAG 5 su temeljena na osnovnim načelima CLLD-a:

- Razvoj utemeljen na definiranim značajkama, potrebama i mogućnostima lokalnog područja,
- Strategija je u potpunosti izrađena prema stvarno iskazanim potrebama lokalnih razvojnih dionika implementacijom pristupa *odozdo prema gore*
- Tijekom izrade LRS posebna pažnja je posvećena jačanju javno-privatnog partnerstva odnosno integraciji LAG-a kao nositelja razvoja lokalnog područja, te razvoju i

¹ Izvor: Zakon o poljoprivredi (NN30/15)

² Izvor Program ruralnog razvoja 2014.-2020., verzija 1.4

- definiranju inovativnog, integriranog i multisektorskog pristupa lokalnom razvoju, umrežavanju i suradnji te
- Načinu decentralizirane isporuke projekata odabiranih od samog LAG-a (temeljno, 08. načelo CLLD-a)

3.1.2. Opis ciljeva

Cilj 1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje³

Svrha

Svrha ovog cilja je pridonijeti povećanju produktivnosti i dodane vrijednosti poljoprivredne proizvodnje, primarnih i sekundarnih poljoprivrednih proizvoda, bržem razvoju prerade te uspješnom i učinkovitim plasmanu proizvoda putem lokalnih tržišta i novih distribucijskih kanala. Također, njegovom realizacijom treba se potaknuti brže uvođenje i primjena novih tehnologija i inovativnosti u poljoprivrednoj proizvodnji i kreiranje novih i inovativnih proizvoda.

Opis

Ovaj cilj ima jednu mjeru i dva tipa operacija. Obuhvat tipova operacija razrađen je u skladu sa svrhom i ostvarivanjem mjere i cilja, a opisane su u sljedećem poglavlju.

Opravdanost

Opravdanost ovog cilja, kojeg su utvrdili dionici na radionicama, temelji se na analizi stanja, ocjeni razvojnih problema i potreba, te razvojnih potencijala i na SWOT analizi područja LAG-a 5. Naime, na području tog LAG-a nalaze se resursi i potencijali pogodni ne samo za vinogradarstvo i maslinarstvo, nego i za druge vrste proizvodnje, ekološku poljoprivredu, voćarstvo, proizvodnju ljekovitog bilja. Ti resursi, međutim, nisu dovoljno iskorišteni, osobito u pogledu načina, organizacije i kvalitete proizvodnje i prerade. Razvojni su problemi brojni: od male i neumrežene proizvodnje i nepovezanih malih proizvođača, preko nedostatnog korištenja znanja i tehnologija, manjka lokalnih tržišta, neiskorištenih mogućnosti navodnjavanja, nedovoljne povezanosti s potrebama i razvojem turizma i drugim djelatnostima, do uobičajenih ograničenja zbog nedovoljne učinkovitosti uprave i problema s financiranjem.

Očekivani rezultat

Obzirom na resurse i potencijale na području LAG-a 5, očekivan rezultat je doprinos razvoju poljoprivrednih gospodarstava, osobito malih, povećanje njihova dohotka, porast zaposlenosti, razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda korištenjem znanja, tehnologije i inovativnosti, povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava koji sudjeluju u programima kvalitete, učinkovitiji plasman proizvoda na tržište, naročito povezivanjem s turizmom, povećanje broja poljoprivrednih gospodarstava koji sudjeluju u programima kvalitete. Također, doprinos je u podizanju kvalitete življenja poljoprivrednih proizvođača ali i drugih stanovnika, stvaranje i zadržavanje radnih mjesta, koje pridonosi poticajima da mladi ostanu živjeti na području LAG-a 5.

³ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

Tablica 31. Pokazatelji za cilj 1

Predviđena financijska alokacija do 2023.	39,52% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020. (331.580,00 EUR)		
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), Pravilnik ⁴ ; CMES/CMEF	Ukupna odobrena/isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020. (javni rashodi)	Ukupan broj odobrenih/sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020.	Broj kreiranih radnih mjesta putem odobrenih/sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020.
Početna vrijednost, 2014.	0	0	0
Ciljana vrijednost, 2018. (odobreni projekti LAG-a)	225.000,00	15	0
Ciljana vrijednost, 2023. (isplaćeni projekti LAG-a)	331.580,00	20	0
Izvor informacija	Izvješća APPRRR i LAG-a 5		
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	P2/FP:2A		

Cilj 2. Jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti⁵Svrha

Svrha ovog cilja je jačanje diversifikacije gospodarstva na području LAG-a 5 kroz poticanje i jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti i uslužnih djelatnosti. Realizacija ovog cilja doprinosi stvaranju dodatnog prihoda, diversificiranje postojećeg i alternativu za nedovoljno iskorištenu radnu snagu, za zapošljavanje u nepoljoprivrednim djelatnostima i uslugama. Ovo područje intervencija je vezano za razvoj turizma, posebno ruralnog i selektivnih oblika turizma, u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca te njegovo povezivanje s drugim selektivnim oblicima turizma na načelima održivog korištenja prirodne i kulturne baštine.

Opis

Ovaj cilj ima jednu mjeru i dva tipa operacija. Obuhvat tipova operacija razrađen je u skladu sa svrhom i ostvarivanjem mjere i cilja, a opisane su u sljedećem poglavlju.

⁴ Nazivi indikatora izmjenjeni temeljem odredbi Pravilnika o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017), u daljnjim napomenama u **Fusnotama: Pravilnik (NN 96/17, 53/18)**

⁵ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

Opravdanost

Osnovna analiza i SWOT analiza pokazale su da se na području LAG-a 5, posebno u unutrašnjosti otoka i poluotoka Pelješca, ne koriste dovoljno potencijali i resursi za jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti. Premda, po razvijenosti turizma, područje LAG-a 5 pripada skupini srednje razvijenih područja u Hrvatskoj, ruralni turizam još je u početnoj fazi organiziranja i razvoja s osloncem na korištenje lokalnih prirodnih, kulturnih gastro-eno posebnosti i nedovoljno je povezan s turizmom u priobalju. Za razvoj ruralnog turizma nedovoljno je razvijena potporna turistička infrastruktura, smještajni kapaciteti i standardi turističkih i drugih usluga. Imajući u vidu resurse i potencijale s kojima ovaj prostor raspolaže, stanje i razvojne potrebe razvoja područja LAG-a, očita je utemeljenost ove skupine mjera za jačanje diversifikacije gospodarstva razvojem nepoljoprivrednih poduzetničkih djelatnosti.

Očekivani rezultat

Polazeći od resursa i potencijala na području LAG-a 5, očekivan rezultat je doprinos jačanju diversifikacije gospodarstva na području LAG-a 5 kroz poticanje i jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti i uslužnih djelatnosti, osobito onih vezanih za turizam i njegove nove i inovativne oblike čija potražnja bilježi trend porasta. To se odnosi ponajprije na povećanje nepoljoprivrednih djelatnosti, ugostiteljsko turističkih usluga na poljoprivrednom gospodarstvu, smještajnih kapaciteta, povećanje ponude turističkih usluga vezanih za kulturnu baštinu i selektivne oblike turizma. Također, doprinos ovog cilja je u poboljšanju turističke infrastrukture u ruralnim područjima, otvaranju novih radnih mjesta, osiguranju plasmana vlastitih proizvoda, očuvanju i unapređenju lokalne tradicije i kulture, pokretanju novih poduzetničkih projekata. Time se doprinosi i gospodarskoj održivosti čitavog područja LAG-a 5 kroz povećano održivo korištenje prirodne baštine za sportske, edukacijske, zdravstvene i druge aktivnosti namijenjene turistima, ali i ruralnom stanovništvu. Osim važnosti za gospodarski razvoj, ruralni turizam i nepoljoprivredne djelatnosti utemeljene na prirodnoj i kulturnoj baštini pridonose stvaranju simboličkih vrijednosti te njegovanju identiteta i prepoznatljivosti područja LAG-a 5.

Tablica 32. Pokazatelji za cilj 2

Predviđena financijska alokacija do 2023.	31,87% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 PRR 2014-2020 (267.370,00 EUR)		
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), Pravilnik ⁶ , CMES/CMEF	Ukupna odobrena/isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020. (javni rashodi)	Ukupan broj odobrenih/sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020.	Broj kreiranih radnih mjesta putem odobrenih/sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2 PRR 2014.-2020.
Početna vrijednost, 2014.	0	0	0
Ciljana vrijednost, 2018. (odobreni projekti LAG-a)	0	0	0
Ciljana vrijednost, 2023. (isplaćeni projekti LAG-a)	267.370,00	8	8

⁶ Nazivi indikatora izmjenjeni temeljem odredbi Pravilnika (NN 96/17)

Izvor informacija	Izvješća APPRRR i LAG-a 5
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	P6/FP:6A

Cilj 3. Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta područja LAG-a⁷

Svrha

Polazeći od ovog cilja - razvoja, većeg blagostanja ljudi - skupina mjera određuje aktivnosti koje doprinose poboljšanju kvalitete življenja ruralnog stanovništva. U mjerama i operacijama naglasak je na provedbi aktivnosti koje bi stanovništvu trebale pomoći da imaju kvalitetu života i usluga koje su dostupne u urbanim područjima. A za to je potrebno osigurati zdrav okoliš, dobru zdravstvenu zaštitu i brigu o starijim osobama i osobama s posebnim potrebama, dobre uvjete za predškolski odgoj i obrazovanje, kulturu, sport i rekreaciju. Osim toga, realizacija ovog cilja doprinosi zadržavanju mladih ljudi u ruralnom području. Također, ovaj cilj ima za svrhu jačanje suradnje i kapaciteta LAG-a 5.

Opis

U skladu s time, tri tipa operacija za taj strateški cilj svrstane su u dvije mjere prema prioritetima, a opisane su u sljedećem poglavlju.

Opravdanost

Opravdanost ovog cilja temelji se na analizi stanja utvrđenih razvojnih problema i potreba te SWOT analizi za LAG 5, koje su dionici s područja LAG-a 5, usuglasili na radionicama. Potrebe su za poboljšanjem lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturu, te pripadajuću infrastrukturu, što je posebno važno s obzirom na prostornu rastrkanost naselja i nedovoljnu povezanost i udaljenost od županijskog i drugih urbanih središta. Uz to, provedba LRS zahtijeva kontinuirano osnaživanje sposobnosti udruge LAG 5 i njezino povezivanje i umrežavanje s drugim udrugama i organizacijama koje se bave ruralnim razvojem, kako u zemlji tako i u EU.

Očekivani rezultat

Realizacijom ovog cilja doprinosi se povećanju kvalitete življenja ulaganjima u poboljšanje usluga i društvenu infrastrukturu (u gradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u školu, u opremanje objekata za sportske i zabavne aktivnosti i uređenje javnih površina i dr.). Također, doprinosi se promicanju društvene uključenosti, smanjenju siromaštva, zadržavanju mladih u ruralnom području, povećanju društvene kohezije. Također, realizacijom ovog cilja jačaju se sposobnosti i i angažiranih u radu LAG-a, kao i dionika s područja LAG-a, i to putem transfera i stvaranja novih znanja i vještina kroz umreženost i suradnju s partnerima na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Time se osnažuju upravljačke sposobnosti LAG-a za učinkovitu i uspješnu potporu razvoju ruralnog područja.

⁷ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

Tablica 33. Pokazatelji za cilj 3

Predviđena financijska alokacija do 2023.	28,61% sredstava LAG-a iz podmjere 19.2 + 100% iz 19.3 i 19.4 PRR 2014-2020 (502.171,88 EUR)		
Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>), Pravilnik ⁸ , CMES/CMEF	Ukupna odobrena/isplaćena sredstva (EUR) iz podmjere 19.2, 19.3, 19.4 PRR 2014.-2020. (javni rashodi)	Ukupan broj odobrenih/sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2,19.3, 19.4 PRR 2014.-2020.	Broj kreiranih radnih mjesta putem odobrenih/sufinanciranih projekata iz podmjere 19.2,19.3, 19.4 PRR 2014.-2020.
Početna vrijednost, 2014.	0	0	0
Ciljana vrijednost, 2018. (odobreni projekti i aktivnosti LAG-a)	118.501,69	0	1
Ciljana vrijednost, 2023. (odobreni projekti i aktivnosti LAG-a)	502.171,88	13	2
Izvor informacija	Izvešća APPRRR i LAG-a 5 i projektnih partnera		
Doprinos prioritetima i fokus područjima PRR	P1/FP:1A,B,C; P6/FP:6A,B		

⁸ Nazivi indikatora izmjenjeni temeljem odredbi Pravilnika (NN 96/17)

3.1.3. Opis prioritetnih mjera

Temeljem analize stanja, identificiranih i utvrđenih razvojnih problema, izrade SWOT analize i utvrđenih mogućnosti i ograničenja razvoja utvrđena je vizija razvoja LAG-a 5 te su dionici identificirali i razradili prioritete mjere i operacije. Nakon toga raspravili su i uskladili matricu ciljeva, mjera i tipova operacija, te ispitali povezanost s mjerama u PRR.

Tablica 34. Ciljevi, prioritetne mjere i prioritetne operacije LAG-a 5 i mjere PPR-a⁹

CILJEVI LAG 5	PRIORITETNE MJERE LAG 5	PRIORITETNI TIPOVI OPERACIJA LAG-a 5	TO iz PRR
1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje	1.1. Poticanje i uvođenje profitabilnijih načina proizvodnje i podizanje produktivnosti u poljoprivredi i preradi	1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	4.1.1
		1.1.4. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6.3.1.
2. Jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti	2.1. Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti	2.1.1. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području	6.2.1.
		2.1.2. Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	6.4.1.
3. Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta područja LAG-a 5	3.1. Ulaganje u infrastrukturu za poboljšanje kvalitete življenja i zaštitu okoliša 3.2. Jačanje suradnje i kapaciteta LAG-a	3.1.1. Pokretanje i poboljšanje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo	7.4.1.
		3.2.1. Razmjena iskustava i primjera dobre prakse, prijenos znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a, promocija inovacija i stvaranje mreža	19.3.1/19.3.2 19.4.1
		3.2.2. Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	

Cilj 1: Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje	
Prioritetna mjera 1.1 za postizanje cilja (očekivanih rezultata) 1	
Mjera 1.1	Poticanje i uvođenje profitabilnijih načina proizvodnje i podizanje produktivnosti u poljoprivredi i preradi
Obrazloženje (svrha)	Ovom se mjerom, kroz realizaciju odabranih tipova operacija, treba pridonijeti povećanju konkurentnosti, učinkovitosti i održivosti poljoprivrednih gospodarstava, osobito malih, a

⁹ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

	uz to i poboljšanjima u zaštiti okoliša. Ulaganja putem sufinanciranja bit će usmjerena, osim u proizvodnje koje su dominantne na području LAG-a a to su vinogradarstvo i maslinarstvo, i u druge vrste proizvodnje za koje postoje resursi i potencijali kao što je na pr. ekološka poljoprivreda, voćarstvo, proizvodnja ljekovitog bilja i dr. Namjena ulaganja je modernizacija poljoprivrednih gospodarstava kroz poboljšanje kvalitete fizičke imovine s novim proizvodnim kapacitetima, kroz primjenu novih i inovativnih tehnologija proizvodnje i prerade kako bi se povećala dodana vrijednost, poboljšala kvaliteta poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima. Isto tako namjena je poduprijeti kreiranje novih i inovativnih proizvoda. Ova ulaganja pridonijet će povećanju produktivnosti i dohotka poljoprivrednih gospodarstva i omogućit će, posljedično, dugoročno promatrano, nova zapošljavanja kroz otvaranje novih radnih mjesta. U sklopu toga, ova mjera usmjerena je posebno na razvoj malih poljoprivrednih gospodarstava koja su karakteristična za područje LAG-a 5.			
Odgovornost za provedbu	LAG 5, DUNEA i druge potporne organizacije koje pružaju pomoć nositeljima projekata			
Popis tipova operacija za provedbu	Naziv tipa operacije	Tip operacije iz PRR (TO)	Broj Mjere iz PRR	
TO1.1.1	Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava	4.1.1	4	
TO 1.1.4	Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava	6.3.1	6	
Indikatori (pokazatelji) Mjere (<i>output indicators</i>)				
Naziv indikatora (pokazatelja)	Početna vrijednost, 2014. ¹⁰	Ciljana vrijednost, 2023. (EUR ili broj)	Oznaka prioriteta kojem doprinosi	Oznaka fokus područja kojem doprinosi
Ukupno isplaćena sredstva PRR (javni rashodi), EUR	0	225.000,00	CMES/CMEF indikatori /doprinos PRR/ZPP	CMES/CMEF indikatori, doprinos PRR/ZPP
Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata	0	0		
Broj sufinanciranih projekata	0	20		
Broj PG kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju	0	5	2	2A
Broj PG-a koja su dobili potporu za razvoj malih PG	0	15	2	2A

Cilj 2: Jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti	
Prioritetna mjera 2.1 za postizanje cilja (očekivanih rezultata) 2	
Mjera 2.1	Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti
Obrazloženje (svrha)	Za područje LAG-a karakteristična su mala poljoprivredna gospodarstva čija je proizvodnja i poslovanje nedovoljno konkurentno, koja nemaju odgovarajuće prihode za ulaganja u modernizaciju i povećane produktivnosti i koja ne mogu ponuditi nova radna mjesta. Sve to uzrokuje vrlo slabu održivost tih gospodarstava što onda, uz ostale negativne čimbenike, dodatno utječe na depopulaciju, posebno mladih. Stoga su, osim potpore za modernizaciju tih gospodarstava, osobito važna ulaganja u razvoj

¹⁰

Op.a. odnosi se na vrijednost postignutu provedbom LRS odnosno aktivnostima LAG-a u 2014.

	nepoljoprivrednih djelatnosti, u nove gospodarske aktivnosti, što je svrha i cilj ove mjere. Time se omogućuje diversifikacija prihoda poljoprivrednih gospodarstva, stvaranje novih radnih mjesta za nedovoljno iskorištenu radnu snagu kroz zapošljavanje na gospodarstvu u nepoljoprivrednim djelatnostima, naročito onima vezanim za razne aktivnosti u turizmu. Za LAG 5 je to posebno važno jer ima dobro razvijen turizam a obiluje šumama, biološkom raznolikošću i posebnostima ekosustava koji su pogodni za razvoj i povećanje selektivnih oblika turizma, za kojim je potražnja u stalnom porastu. Stoga se, ovom mjerom, kroz odgovarajuće operacije, doprinosi razvoju aktivnosti ruralnog turizma (od ugostiteljstva i turističkih usluga na poljoprivrednom gospodarstvu, šumarske, sportske i rekreacijske, obrazovne i ostale aktivnosti vezane uz poljoprivredno gospodarstvo do dodatnih sadržaja i turističkih usluga vezanih za planinski, pustolovni, sportsko-rekreativni, ciklo, zdravstveni, edukativni te ostale posebne oblike turizma). Doprinosi se razvoju prerade, marketinga i izravne prodaja lokalnih proizvoda kao i razvoju tradicijskih, umjetničkih obrta, i izrade suvenira. Također, ovom se mjerom osnažuju turistički, rekreacijski i zdravstveni potencijali i koristi šuma da budu dostupniji turistima ruralnom i ostalom stanovništvu. To je osnova za daljnji razvoj selektivnih oblika turizma, a time stvaranju mogućnosti za jačanje i razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti. Osim jačanja nepoljoprivrednih djelatnosti doprijet će se boljem povezivanju poljoprivrednih gospodarstava s potrebama i razvojem turizma.			
8Odgovornost za provedbu	LAG 5, DUNEA i druge potporne organizacije koje pružaju pomoć nositeljima projekata			
Popis tipova operacija za provedbu	Naziv tipa operacije	Tip operacije iz PRR	Broj Mjere iz PRR	
TO 2.1.1.	Pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području	6.2.1.	6	
TO 2.1.2	Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima	6.4.1.	6	
Indikatori (pokazatelji) Mjere (<i>output indicators</i>)				
Naziv indikatora (pokazatelja)	Početna vrijednost, 2014. ¹¹	Ciljana vrijednost, 2023. (EUR ili broj)	Oznaka prioriteta kojem doprinosi	Oznaka Fokus područja kojem doprinosi
Ukupno isplaćena sredstva PRR (javni rashodi), EUR	0	267.370,00	CMES/CMEF indikatori /doprinos PRR/ZPP	CMES/CMEF indikatori, doprinos PRR/ZPP
Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata	0	8		
Broj sufinanciranih projekata	0	8		
Broj radnih mjesta stvorenih u projektima za koje je dodijeljena potpora	0	8	6	6A

Cilj 3: Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta LAG-a 5 područja	
Prioritetna mjera 3.1 za postizanje cilja (očekivanih rezultata) 3	
Mjera 3.1	Ulaganje u infrastrukturu za poboljšanje kvalitete življenja i zaštitu okoliša
Obrazloženje (svrha)	Ovom se mjerom doprinosi poboljšanju životnih uvjeta u ruralnim sredinama na području LAG-a, koje zbog svojih specifičnih obilježja, prostorne i prometne izoliranosti, malih raspršenih i udaljenih naselja od većih centara, te manjka osnovne društvene infrastrukture, u velikoj mjeri otežavaju pristup i korištenje ponekad i

¹¹ Op.a. odnosi se na vrijednost postignutu provedbom LRS odnosno aktivnostima LAG-a u 2014.

	<p>minimuma potrebnih obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih, sportsko-rekreacijskih i kulturnih usluga. Upravo ovaj otežani pristup društvenim uslugama i manjak društvene infrastrukture, što određuje kvalitetu življenja, jedan su od vodećih razloga iseljavanja mladih ljudi, depopulacije i nemogućnosti da se zadrže i privuku mlade obrazovane obitelji u ruralna područja. Stoga, ulaganja u rekonstrukciju i izgradnju male društvene infrastrukture u ruralnim područjima, u sklopu ove mjere, imaju za cilj ublažiti poteškoće, osobito nedostatak pristupa društvenim uslugama i nemogućnost korištenja objekata društvene infrastrukture. Ulaganja su usmjerena na razvoj kulturnih, sportskih sadržaja i sadržaja za slobodno vrijeme. Time se doprinosi zaustavljanju negativnog depopulacijskog trenda u ruralnim područjima, stvaraju se uvjeti za poboljšanje kvalitete življenja stanovnika i jačanje društvene kohezije.</p>		
Odgovornost za provedbu	LAG 5, DUNEA i druge potporne organizacije koje pružaju pomoć nositeljima projekata		
Popis tipova operacija za provedbu	Naziv tipa operacije	Tip operacije iz PRR	Broj Mjere iz PRR
TO 3.1.1	Pokretanje i poboljšanje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo	7.4.1	7

Indikatori (pokazatelji) Mjere (*output indicators*)

Naziv indikatora (pokazatelja)	Početna vrijednost, 2014. ¹²	Ciljana vrijednost, 2023. (EUR ili broj)	Oznaka prioriteta kojem doprinosi	Oznaka Fokus područja kojem doprinosi
Ukupno isplaćena sredstva PRR (javni rashodi), EUR	0	240.000,00	CMES/CMEF indikatori /doprinos PRR/ZPP	CMES/CMEF indikatori, doprinos PRR/ZPP
Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata	0	0		
Broj sufinanciranih projekata	0	11		
Postotak ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastruktura	0	30%	6	6B

Cilj 3: Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta LAG-a 5 područja

Prioritetna mjera 3.2 za postizanje cilja (očekivanih rezultata) 3

Mjera 3.2	Jačanje suradnje i kapaciteta LAG-a
Obrazloženje (svrha)	<p>Za uspješno i učinkovito korištenje razvojnih resursa i potencijala na području LAG-a 5, na načelima održivog, pametnog i društveno kohezivnog razvoja nužno je stalno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenika i članova LAG-a ali i drugih dionika. Svrha ove mjere je doprinijeti povećanju znanja, vještina i sposobnosti članova i drugih dionika na području LAG za provedbu lokalne razvojne strategije i za razmjenu i stjecanje novih i inovativnih znanja i vještina. Povezivanje, sinergijsko djelovanje u razvojnim procesima, razmjena znanja i iskustava, LAG 5 definira kao stavke od ključne važnosti. Mjera obuhvaća provedbu aktivnosti povezanih s razmjenom iskustava i primjera dobre prakse, prijenosa znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a i stvaranja novih mreža suradnje na području RH i EU. Teme suradnje proizašle su iz analize stanja, SWOT analize, te identifikacije potreba i mogućnosti za daljnji razvoj područja LAG-a 5.</p>

¹²

Op.a. odnosi se na vrijednost postignutu provedbom LRS odnosno aktivnostima LAG-a u 2014.

Odgovornost za provedbu	LAG 5, DUNEA i druge potporne organizacije koje pružaju pomoć nositeljima projekata			
Popis tipova operacija za provedbu	Naziv tipa operacije	Tip operacije iz PRR	Broj Mjere iz PRR	
TO3.2.1	Razmjena iskustava i primjera dobre prakse, prijenos znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a, promocija inovacija i stvaranje mreža	19.3.1/19.3.2	19.3	
TO3.2.2	Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije	19.4.1	19.4	
Indikatori (pokazatelji) Mjere (<i>output indicators</i>)				
Naziv indikatora (pokazatelja)	Početna vrijednost, 2014. ¹³	Ciljana vrijednost, 2023. (EUR ili broj)	Oznaka prioriteta kojem doprinosi	Oznaka Fokus područja kojem doprinosi
Ukupno isplaćena sredstva PRR (javni rashodi), EUR	0	262.171,88	CMES/CMEF indikatori /doprinos PRR/ZPP	CMES/CMEF indikatori, doprinos PRR/ZPP
Broj kreiranih radnih mjesta putem sufinanciranih projekata	0	2		
Broj sufinanciranih projekata	0	2		
Broj projekata suradnje u okviru provedbe 19.3 (Uredba (EU) 1303/2013)	0	1		
Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	0	4	1	1A
Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	0	40	1	1A
Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	0	18	1	1A
Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	0	180	1	1A
Broj projekata međuteritorijalne suradnje (nacionalna razina) (19.3.-19.3.1 + 19.3.2)	0	1	1	1B
Broj projekata transnacionalne suradnje (međunarodna razina) 19.3-19.3.1+19.3.2)	0	1	1	1B
Broj organiziranih aktivnosti	0	6	1	1C

¹³

Op.a. odnosi se na vrijednost postignutu provedbom LRS odnosno aktivnostima LAG-a u 2014.

cjeloživotnog učenja radi stjecanja znanja i vještina				
Broj sudionika u sudionika u programima cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	0	60	1	1C
Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta (19.3)	0	12	6	6A
Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta (19.3)	0	120	6	6A
Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta (19.4)	0	24	6	6A
Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta (19.4)	0	240	6	6A
Broj animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima (19.4)	0	24	6	6B
Broj sudionika animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima (19.4)	0	240	6	6B

3.2. OPIS PRIORITETNIH OPERACIJA UKLJUČUJUĆI DEFINIRANJE KORISNIKA I KRITERIJA PRIHVATLJIVOSTI

Opis prioritetnih operacija uključujući definiranje korisnika i kriterije prihvatljivosti te drugih relevantnih detaljno je razrađen u Prilogu br. 2.

3.3. OPIS ODABIRA PROJEKATA NA RAZINI LAG-a

Metodologija odabira projekata na razini LAG-a temeljem provedbe osmog načela CLLD pristupa lokalnom razvoju vođenom lokalnom zajednicom (decentralizirani pristup provedbe lokalnog razvoja) definira se internim procedurama organizacije koje odobrava Skupština LAG-a 5. Temelj za decentraliziran postupak upravljanja javnim sredstvima iz podmjere 19.2 PRR od strane LAG-a, odnosno odobrenje projekata krajnjih korisnika (nositelja projekata), predstavlja Pravilnik za provedbu Mjere 19, podmjera 19.2, 19.3 i 19.4 (NN 96/2017), (u daljnjem tekstu: Pravilnik), Ugovor za provedbu LRS i slijedni Sporazum o suradnji u izvršavanju delegiranih administrativnih provjera, koji sklapaju LAG i Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (dalje: APPRRR), a kojim su definirane funkcije i odgovornosti LAG-a i APPRRR-a te Smjernicama za provedbu postupka odabira projekata objavljenim od strane APPRRR-a. U ovom poglavlju okvirno je opisan postupak odabira projekata koji se sastoji od sljedećih aktivnosti:

Priprema i objava LAG Natječaja

LAG administratori (stručna služba, ured, LAG-a) pripremaju dokumentaciju koja minimalno sadrži: predmet, svrhu i iznos raspoloživih sredstava LAG Natječaja; uvjete prihvatljivosti nositelja projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti projekta i dokumentaciju; uvjete prihvatljivosti troškova i dokumentaciju; kriterije odabira projekata i dokumentaciju za ocjenu usklađenosti projekta s kriterijima; prag prolaznosti; prihvatljive i neprihvatljive troškove; detaljni postupak odabira projekata; visinu i intenzitet potpore (s jasno definiranim uvećanjima); način, uvjete i rokove prijave projekta; rokove i uvjete za podnošenje prigovora te popis priloga i obrazaca. Dokumentacija natječaja sadržavati će i druge dokumente poput vodiča za korisnike i sl. Nakon odobrenja ukupne natječajne dokumentacije od strane Upravnog odbora, LAG Natječaj, s pripadajućim obrascima, priložima, vodičima i ostalom dokumentacijom, objavljuje se na mrežnoj stranici LAG-a. Obzirom na regulatorni okvir za provedbu podmjere 19.2 od strane nadležnog tijela - natječaj za dodjelu sredstava za pojedini tip operacije raspisuje se samo ukoliko je APPRRR na nacionalnoj razini raspisala najmanje jedan natječaj za tip operacije sukladan tipu operacije LAG-a. Poziv se objavljuje i na funkcionalnim i operativnim mrežnim stranicama svih članova LAG-a te se javnost izvješćuje preko tiskanih i drugih medija na lokalnoj i regionalnoj razini. Detaljna provedba biti će propisana samim natječajem, dok će, u prije i u vrijeme njegova trajanja, LAG provoditi animacijske aktivnosti kako bi korisnike što kvalitetnije pripremio za prijave.

Podnošenje, zaprimanje i stvaranje prijavnog dosjea projekta te administrativna kontrola; ocjenjivanje i odabir projekata

Projektne prijedlozi zaprimaju se putem službene adrese LAG-a. Način podnošenja prijave projekta jasno će biti naznačen u LAG Natječaju. Otvaranje prijave projekata pristiglih na LAG natječaj obavlja Povjerenstvo kojeg imenuje Skupština LAG-a. Povjerenstvo čini Predsjednik te LAG administrator.

Nakon zaprimanja prijave provodi se administrativna kontrola koja, ujedno, predstavlja i 1. fazu (tzv. Analiza 1) u postupku odabira projekata za provedbu LRS. Tijekom ove faze, LAG

može zatražiti i nadopunu dokumentacije dostavljene od strane nositelja projekata koji su se prijavili na natječaj. Cilj 1. faze je provjera: potpunosti prijave, prihvatljivosti nositelja projekta te osnovnih uvjeta prihvatljivosti projekta. Nakon administrativne provjere, započinje 2. faza (Analiza 2) koja predstavlja kvalitativno ocjenjivanje prijave od strane Ocjenjivačkog odbora kojeg imenuje Upravni odbor LAG-a, a koja se provodi sukladno definiranim internim procedurama LAG-a i kriterijima odabira definiranim LRS. Rezultat ovih analiza je rang lista projekata s pratećom dokumentacijom koja se upućuje na odlučivanje od strane Upravnog odbora LAG-a. Upravni odbor zatim provodi procjenu projektnih prijedloga prema izvješću i rang listi te provjere sukladnosti s kriterijima za vrednovanje i odabir projekata (Tablica 35. sukladnost s načelima LEDAER/CLLD-a i Dodatak 5.). Na odluke Upravnog odbora, nositelji projekata imaju mogućnost prigovora Nadzornom odboru LAG-a. Odluke Nadzornog odbora moraju biti jasne i konačne i ne mogu ni na koji način biti promijenjene od strane UO LAG-a. U slučaju da je prigovor prihvaćen, prijava projekta se vraća u administrativnu obradu.

Popis projekata koji su odabrani od strane LAG-a biti će objavljen na mrežnoj stranici LAG-a nakon utvrđivanja rang-liste odabranih projekata. Objava uključuje najmanje sljedeće podatke: naziv nositelja projekta, naziv projekta i njegov kratak opis, intenzitet potpore i iznos potpore.

Nakon završetka natječaja i postupka odabira projekata na razini LAG-a, sva postupovna dokumentacija i odluke o odabiru dostavlja se na natječaj APPRRR-a za provedbu LRS, putem AGRONET-a, pri čemu, LAG podnosi Zahtjev za potporu za svaki pojedinačni odobren projekt. APPRRR provodi postupak provjere usklađenosti odabira projekata LAG-a s kriterijima navedenim u LRS i LAG Natječajem, te, nakon provedenih provjera, donosi Odluku o dodjeli sredstava za svaki pozitivno ocijenjeni Zahtjev za potporu.

Lista potvrđenih i odobrenih projekata od strane Agencije za plaćanja objavljuje se na mrežnim stranicama LAG-a 5.

Tablica 35. Opcionalni kriteriji za vrednovanje i odabir projekata na području LAG 5 (LEADER/CLLD)

Kriterij za vrednovanje projekata	Opis kriterija za vrednovanje projekata	Maksimalan broj bodova
Iskustvo i kapaciteti prijavitelja	Iz prijedloga je vidljivo da podnositelji imaju dovoljno iskustva i stručnog znanja u području projekta	10
Relevantnost (usklađenost problema sa ciljevima i prioritetima LRS)	Koliko je prijedlog projekta relevantan za ciljeve i prioritete LAG-a izražene u LRS-u?	10
Kvaliteta projekta i projektnih aktivnosti (metodologija)	Jesu li predviđene aktivnosti prikladne i usklađene s ciljevima i očekivanim rezultatima? Koliko je usklađena (koherentna) struktura projekta (odražava i analizu uključenih problema)? Je li osigurano zapošljavanje kroz projekt?	20
Inovativnost	Koliko projekt donosi inovativnosti i primjeni novih tehnologija (proizvodnja, proizvodi, organizacija) u korištenju resursa i potencijala	15
Očuvanje prirodne i kulturne baštine	Koliko projekt doprinosi održivom korištenju prirodne i kulturne baštine	15
Značaj za čitavo područje LAG-a	Koliko se iskustva projekta mogu koristiti i u drugim dijelovima LAG-a	10
Održivost i trajanje	Jesu li rezultati projekta održivi po završetku	10

rezultata	javnog financiranja? (uključujući financijsku, institucionalnu, ekološku održivost)	
Proračun	Da li je omjer procijenjenih troškova i očekivanih rezultata zadovoljavajući Da li su predloženi troškovi nužni za provedbu projekta	10
Maksimalan broj bodova		100

Napomena: Ovi kriteriji predstavljaju opcionalnu mogućnost koju LAG 5 može i ne mora koristiti u provedbi odabira projekata. Obvezni detaljni kriteriji odabira projekata za provedbu LRS prema pojedinim tipovima operacija nalaze se u Dodatku 5.

3.4. OPIS TEMA PLANIRANIH PROJEKATA SURADNJE I NAČIN ODABIRA PROJEKATA SURADNJE

U okviru mjere *Razmjena iskustava i primjera dobre prakse, prijenos znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a, promocija inovacija i stvaranje mreža*, LAG 5 planira suradnju kroz dva projekta:

- na području pčelarstva s nacionalnim i međunarodnim LAG-ovima (ukupno 2 hrvatska i 2 poljska LAG-a uključujući i LAG 5). Projekt na području pčelarstva inicijativa je poljskih pčelara i pčelara s poluotoka Pelješca da se umreže te razmjene svoja znanja i iskustvo.
- na području inovacija i očuvanja agrobiodiverziteta na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Projekt na području razmjene inovacija i agrobiodiverziteta nadogradnja je i nastavak na projekt HNV Link (*HNV FARMING: LEARNING, INNOVATION AND KNOWLEDGE*) koji je odobren od strane Europske komisije u sklopu programa: HORIZON (OBZOR) 2020: *INNOVATION, SUSTAINABLE AND INCLUSIVE BIOECONOMY*

LAG 5 planira umrežavanje sa LAG-ovima na području RH i EU na temama:

- jačanje kapaciteta dionika u poljoprivrednoj djelatnosti – uspostavljanje kratkih lanaca nabave te efikasniji razvoj i promocija proizvoda, s naglaskom na osjetljive društvene skupine radi jačanja socijalne inkluzije;
- razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti – jačanje specifičnih oblika ruralnog turizma objedinjavanjem prirodne i kulturne baštine te posebnosti područja LAG-a (posebno održiv razvoj u područjima NATURA 2000), s naglaskom na osjetljive društvene skupine radi jačanja socijalne inkluzije;
- jačanje kapaciteta lokalnih dionika u području primjene novih tehnologija i inovacija u poljoprivredno-prerađivačkom sektoru (pčelarstvo, agrobiodiverzitet, promocija visokovrijednih poljoprivrednih površina).

Za sada su poznati partneri:

- LAG Moslavina, LAG Škoji, LAG Brač, LAG Zywiecki Raj, LAG Ziemia Pszczyńska, *Centre International de hautes etudes agronomiques Mediterraneennes* (CHIEAM IAMM)
- GAL PNR Grand Causses, LAG Neretva, potencijalni partneri:

Način odabira navedenih tema temelji se na analizi stanja, SWOT analizi, te identifikaciji potreba i mogućnosti za daljnji razvoj na području LAG 5. Za LAG 5 su povezivanje, sinergijsko djelovanje u razvojnim procesima te razmjena znanja i iskustava identificirani kao ključni razvojni čimbenici. Nakon iskaza interesa za uključivanjem u projekte suradnje na definirane teme, LAG 5 može osnovati posebno povjerenstvo za dodjelu i praćenje utroška sredstava kako bi se pravovremeno umanjila mogućnost da LAG kao prijavitelj utroši sva alocirana sredstva.

Pri odabiru tema i partnera za suradnju primijenjena su slijedeća načela:

- teme relevantne za ruralni razvoj područja LAG 5;
- teme za koje postoje stručne i izvedbene sposobnosti zaposlenika i suradnika te članova LAG-a 5;
- teme koje potiču i omogućuju stjecanje novih znanja, vještina i sposobnosti suradnika i članova LAG 5;
- teme s kojima se angažirano bave LAG-ovi i druge organizacije ruralnog razvoja s kojima LAG 5 surađuje;
- teme za koje postoji obostran interes, spremnost i dogovor partnera za suradnju.

Kriteriji odabira planiranih projekata suradnje dani su u opisu mjera u Prilogu br.2. u sklopu cilja 3 i mjere 19.3.

Shematski prikaz pripreme i provedbe projekata suradnje¹⁴ je:

3.5. USKLAĐENOST S NADREĐENIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA

Ciljevi, prioriteti i mjere LRS LAG-a 5 sukladni su prioritetima i fokus područjima (a time i ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike RH i EU) Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. Nadređeni strateški razvojni dokument županijske razine kojemu direktno doprinosi LRS LAG-a 5 je Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2011.-2013 (s produžetkom trajanja) Podrška inovacijama, zaštiti okoliša i ublažavanju klimatskih promjena se provlači kao horizontalno pitanje kroz sve ciljeve LRS čime se ostvaruje i pozitivan doprinos nacionalnim ciljevima u području zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i poticanja inovacija.

Cjeloviti prikaz usklađenosti dan je u shemi u Prilogu br. 4.

¹⁴ Napomena: Postupak provedbe usklađen je s novim Pravilnikom za provedbu Mjere 19 (NN 96/2017)

4. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS

4.1. OPIS SUDJELOVANJA RAZLIČITIH INTERESNIH SKUPINA U IZRADI LRS I PRIMJENA NAČELA ODOZDO PREMA GORE

Pripreme i izrada LRS LAG-a 5 temelje se na načelima razvoja "odozdo prema gore". To je nastavak procesa koji je započeo pri izradi prethodne LRS 2011.-2013., a uspješno se nastavio proteklih godina. Prednosti pristupa i načela razvoja „odozdo prema gore“, izrazito naglašava usmjerenost na unutarnje resurse, znanje, inicijative, subjekte i dinamiku lokalne zajednice te na sposobnost zajednice da djelotvorno i učinkovito upotrijebi svoje razvojne resurse. I da se za razvoj ne koriste samo "objektivni" ili "tvrđi" faktori, kao što su različite vrste lokacijskih prednosti, nego i "subjektivni", "meki" ili "neopipljivi", poput znanja, umijeća, kreativnosti, tradicionalnog mentaliteta, običaja, socijalnih pogodnosti i kohezije, informacija, poslovne kulture, organizacijske i lokalne poduzetničke sposobnosti, ugodnog fizičkog i društvenog okruženja, kulturnih sadržaja, javnih usluga i sl.

Za izradu LRS-a LAG-a 5 sastavljena je šira i otvorena radna skupina. Sastojala se od predstavnika javnog, civilnog i privatnog sektora i to od: dionika s čitavog područja LAG-a, članova Upravnog odbora, članova Skupštine LAG-a, ali i drugih dionika koji su pokazali interes za zajednički razvoj.

Dionici su, uz stručno vođenje, sami kreirali i izrađivali dijelove LRS i sudjelovali u interaktivnim radionicama. Kao i ranije, fokus u pristupu izradi nije bio samo na tome da LRS bude razvojni dokument, nego da je to proces načina mišljenja i djelovanja svih dionika s područja LAG-a 5 u razvojnim aktivnostima. Pri izradi pojedinih dijelova LRS-a sudionici su na radionicama bili usredotočeni na identifikaciju i utvrđivanje razvojnih problema i potreba u ruralnom razvoju područja LAG-a 5 na osnovi pokazatelja stanja razvoja i ocjena toga stanja. Temeljem toga dionici su se posebno fokusirali na utvrđivanje onih strateških ciljeva, mjera i operacija koje su sukladni ciljevima, mjerama i operacijama Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020. Također, utvrđivanje razvojnog potencijala, ciljeva, mjera i operacija zasnivalo se i na identificiranju i prikupljanju projektnih ideja i projektnih prijedloga od predlagatelja iz javnog, privatnog i civilnog sektora. Projektne ideje i projektni prijedlozi sistematizirani su i uvrštavaju se u Bazu razvojnih projekata LAG-a 5.

U svim fazama pripreme i izrade LRS, sudjelovali su predstavnici različitih interesnih skupina, uključujući socio-ekonomski ugrožene skupine, žene i mlade u izradi strategije. U izradi LRS-a udio žena bio je prosječno 70 %, a mladih prosječno 40 %.

Kao i kod izrade prethodne LRS 2013.-2015., način rada u oblikovanju LRS-a zasnivao se na nizu pripremnih sastanaka i konzultacija, individualnih i s manjim skupinama, zatim na interaktivnim radionicama, intenzivnoj komunikaciji i razmjeni radnih materijala između svih dionika putem interneta. Radionice su sve dionike potaknule na široku razmjenu mišljenja o pojedinim razvojnim pitanjima, pospješile holistički pristup promišljanju ruralnog razvoja, potaknule ih na upoznavanje novih razvojnih mogućnosti i inicijativa te osnažile usuglašavanje pri donošenju odluka vezanih za LRS i motivaciju za djelovanje.

Pripremnici sastanci i radionice su održani tijekom 2015. i 2016. godine uz sudjelovanje 611 dionika, predstavnika raznih društvenih skupina s područja LAG-a 5. Održavali su se na 12 lokacija na području svih jedinica lokalne samouprave LAG-a 5 područja, kako bi se olakšalo

sudjelovanje što većeg broja dionika, jer je područje LAG-a 5 prostorno rascjepkano i unutar sebe slabo prometno povezano.

Broj pripremnih sastanaka i radionica, posjećenost, broj sudionika, angažirano sudjelovanje dionika, rezultati te organizacija (lokacije na kojima su radionice održavane) svjedoče da su pri izradi LRS-a potpuno uvažena i primijenjena načela razvoja „odozdo prema gore“ i partnerstva. Pregled pripremnih sastanaka i radionica za pripremu i izradu te prvu izmjenu LSR-a dan je u prilogu br 3.

Tablica 36. Pregled radionica izrade te prve i druge izmjene LRS

	Radionice - teme i opis rada	Broj sudionika	Mjesto	Datum
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Važnost LRS, pristup, sadržaj i način izrade • Utvrđivanje razvojnih problema i potencijala • SWOT analiza 	14	Ston	11.2.2016.
2.	Utvrđivanje nacrtu ciljeva prioriteta i mjera Razrada mjera sukladno PRR-u	20	Korčula	19.2.2016.
3.	Razrada mjera, aktivnosti, razmatranje potencijalnih projekta	16	Vela Luka	4.3.2016.
4.	Rasprava i usuglašavanje LRS	34	Orebić	18.3.2016.
5.	Rasprava i usuglašavanje prve izmjene LRS	45	Orebić	07.12.2018.
6.	Rasprava i usuglašavanje druge izmjene LRS	32	Orebić	12.02.2019.

4.2. OPIS PARTNERSTVA

Partnerstvo podrazumijeva suradnju tijela uprave, gospodarskih subjekata, društvenih institucija, socijalnih partnera i organizacija civilnoga društva. Partnerstvo djeluje kao forum za dijalog i postizanje konsenzusa između različitih skupina dionika i ima savjetodavnu ulogu pri izradi i provedbi planskih dokumenata politike lokalnog razvoja.

Razvoj partnerstva na području LAG-5 posebno je važan i zbog toga što je nakon dugo vremena ponovo potaknuo i podupro povezivanje i suradnju lokalnih zajednica s otoka Korčule, Mljeta i Lastova, poluotoka Pelješca i uskog kopnenog dijela. Premda prostorno raspršene i nepovezane, te lokalne zajednice imaju povijesno, gospodarski i društveno mnogo zajedničkog, što su dionici i drugi razvojni akteri prepoznali kao temelj za zajedničko uspješno utvrđivanje i ostvarivanje ciljeva održivog i integriranog razvoja. Takav način rada bio je neophodan zato što se LAG formirao na području triju otoka, jednog poluotoka i uskog primorskog područja.

Početak razvoja partnerstva u LAG-u 5 datira još 2012. godine. Početne aktivnosti osnivanja LAG-a 5 temeljile su se na partnerstvu. U razdoblju 2013.-2015., LAG 5 je, kroz svoje mnogobrojne aktivnosti, sustavno osnaživao partnerstvo, stečena su dobra iskustva te praksa povezivanja i suradnje među različitim dionicima. Takav rad omogućio je dobru prihvaćenost i uspješan rad LAG-a 5 te uključivanje i angažman širokog kruga dionika u različitim aktivnostima. U prilog tome svjedoči broj više od 104 aktivnosti na kojima je sudjelovalo više od 1016 ljudi. Sve te aktivnosti navedene su u godišnjim izvještajima LAG-a 5.

U procesu izrade LRS-a, na području LAG 5 održano je 10 pripremnih sastanaka u 2015. i 4 radionice u 2016. godini te niz konzultacija. O značenju i primjeni partnerstva u izradi LRS-a

svjedoče dosadašnji kontakti, sastanci, konzultacije i radionice na kojima je sudjelovalo preko 100 članova LAG-a 5 i drugih dionika.

Na pripremnim sastancima i radionicama na kojima su se predstavljali PRR, LEADER program, Mjera 19, sva razmatranja, rasprave i dogovaranje sudionika počivali su na konsenzusu, jednakosti, transparentnosti i usmjerenosti na rezultate. Na sastancima i radionicama sudjelovao je širi krug dionika postavljanjem pitanja, iznošenjem problema, davanjem prijedloga i ideja u vezi sa stanjem i mogućnostima razvoja u pojedinim djelatnostima i područjima. Na sastancima se, od početnog informiranja, fokus usmjerio na ulogu LAG-a i mogućnosti da se iskoriste resursi i potencijali za ruralni razvoj čitavog područja te kako da se za to najučinkovitije upotrebe sredstva iz PRR. Uz dionike, u raspravama su sudjelovali stručnjaci za regionalni i lokalni razvoj, za strateško planiranje, upravljanje projektima i dr.

O partnerstvu svjedoči i broj i struktura članstva Skupštine LAG-a 5 tijekom izrade prvih izmjena LRS.

Tablica 37. Struktura članstva Skupštine LAG-a, veljača 2019.

Skupština (lokalno razvojno partnerstvo) LAG-a 5, veljača 2019., ukupno: 106 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
30	76	16	28	62
28%	%	15%	26%	59%

Upravni odbor LAG-a 5, veljača 2019. (tijelo za odabir projekata), ukupno: 13 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
8	5	3	4	6
61%	39%	23%	31%	46%

Izvor: LAG 5

5. AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

Akcijski plan prikazuje hodogram planiranog tijeka implementacije mjera (aktivnosti) za postizanje očekivanih rezultata strateških ciljeva LRS, u programskom razdoblju 2014.-2020. Akcijski plan ujedno sadrži i planirani broj projekata koji će se odobriti od strane LAG-a u navedenom programskom razdoblju (s razdobljem provedbe do 2023.g.), a za čije se prikupljanje planiraju otvoriti javni pozivi (natječaji) LAG-a za provedbu LRS (sukladno Bazi prikupljenih projektnih ideja). Za procjenu su poslužile su i konzultacije, sastanci, radionice s članovima LAG-a i drugim dionicima.

Tablica 38. Dinamika provedbe projekata po mjerama LRS i po godinama¹⁵

SC/M/TO	2014./2015./2016./2017.	2018.	2019.	2020.	Ukupno projekata
SC1	N/A ¹⁶	15	5	0	20
M1.1	N/A	15	5	0	20
TO1.1.1	N/A	0	5	0	5
TO1.1.4	N/A	15	0	0	15
SC2	N/A	0	0	8	8
M2.1	N/A	0	0	8	8
TO2.1.1	N/A	0	0	2	2
TO 2.1.2.	N/A	0	0	6	6
SC 3		0	13	0	13
M3.1	N/A	0	11	0	11
TO3.1.1	N/A	0	11	0	11
M3.2	N/A	0	2		2
TO3.2.1	N/A	2 priprema projekata	2 provedbe projekata	0	2
TO3.2.2	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A

Izvor: LAG 5

6. NAČIN PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS

6.1. OPIS PRAĆENJA I PROCJENE PROVEDBE LRS

Praćenje provedbe (monitoring) LRS LAG-a 5 obuhvaća stalno praćenje, mjerenje učinaka provedbe strategije, kriterije ocjenjivanja te indikatore za ocjenu uspješnosti i učinkovitosti. Praćenje i vrednovanje LRS sastavni je dio redovnih aktivnosti LAG-a. Statut LAG-a te interni pravilnici o radu LAG-a, definirali su zadaće LAG-a, koje obuhvaćaju zadaće praćenja, izvješćivanja i vrednovanja učinkovitosti rada LAG-a odnosno, provedbe strategije koja je dala smjernice i okvir za rad LAG-a u narednom razdoblju. Interni pravilnici dodatno će se dopuniti Priručnikom za praćenje i vrednovanje nakon odobrenja LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4. unutar Mjere 19 PRR. Aktivnosti su raspoređene između Upravnog i Nadzornog odbora, Skupštine te stručne službe (ureda) LAG-a 5 (nadalje: LAG administratora). Za provedbu praćenja LRS i njezino vrednovanje, LAG mora: uspostaviti aktivnu bazu projektnih prijedloga za realizaciju aktivnosti LRS (elektronički sustav praćenja), koja u sebi sadrži bazu podataka za praćenje sustava svih indikatora mjerenja provedbe tipova operacija, mjera i postizanja ciljeva (odnosno očekivanih rezultata), zatim pripremu i analizu raznih vrsta izvješća (kvalitativnih i kvantitativnih, odnosno, narativnih i financijskih), sustav praćenja usklađenosti s PRR i drugim nadređenim strateškim razvojnim dokumentima nacionalne/županijske razine te implementirati sustav edukacije za provedbu unutarnjeg i vanjskog vrednovanja (*ex ante* evaluacija). LRS je predmet redovitog praćenja, minimalno na godišnjoj razini ali i ad hoc (prema potrebi), kako bi se stalno pratio napredak u provedbi te identificirale sve potencijalne razlike između planiranih i provedenih aktivnosti,

¹⁵ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

¹⁶ N/A – Nije primjenjivo

zatim provelo praćenje financijskih pokazatelja implementacije LRS, provelo praćenje usklađenosti sa zakonskim okvirom te nadređenim strateškim dokumentima, kao i praćenje postizanja strateških ciljeva. Svrha praćenja i vrednovanja je korekcija metodologije provedbe, sustava i dinamike, ali i same LRS kako bi ista odgovorila potrebama kako samog lokalnog partnerstva tako i šire zajednice a koji se mogu promijeniti izmjenama Programa ruralnog razvoja i zakonske regulative te drugim utjecajima izvan direktnog utjecaja LAG-a. Redovito praćenje će se provoditi putem:

- a) pripreme i usvajanja redovitih godišnjih i *ad-hoc* (prema potrebama) izvješća o provedbi LRS i postizanja ciljeva, temeljem definiranih pokazatelja isporuka i rezultata, formiranih za praćenje ciljeva, odnosno mjera/aktivnosti, na razini promatranja ukupne LRS, zbrojeno, svih aktivnosti, akcijskog plana (planova) te plana provedbe (ukupnog) LRS koji je predan APPRRR-u nakon odobrenja LAG-a;
- b) pripreme i donošenja redovitog izvješća o radu ureda LAG-a u korelaciji s planiranim aktivnostima LRS (detaljno projektno izvješćivanje u okviru načela primjene praćenja projekata financiranih iz ESI fondova) temeljem godišnjeg plana implementacije LRS (a što uključuje i donošenje Akcijskog plana za slijedeće jednogodišnje razdoblje);
- c) pripremu i provedbu redovitih detaljnih izvješća o provedbi pojedinačnih projekata za realizaciju tipova operacija utvrđenih LRS, na području LAG-a (izvješća krajnjih korisnika – nositelja projekata koje je odobrio LAG i potvrdio/ugovorio APPRRR).
- d) praćenja redovitih godišnjih izvješća institucija/organizacija/ustanova/gospodarskog sektora s područja LAG-a a koje prate promjene u okviru svojih redovnih djelatnosti (APPRRR, FINA, PU, HGK, HOK, Savjetodavna služba i dr.);

Praćenje i vrednovanje aktivnosti rada lokalnog razvojnog partnerstva i provedbe LRS potrebno je izvoditi, minimalno, na godišnjoj razini i to u svrhu: procjene prikladnosti odabiranih prioriteta mjera /aktivnosti i tipova operacija, napretka u ostvarivanju ciljeva odnosno postizanja očekivanih rezultata; zatim ključnih pokazatelja isporuka i uspješnosti te izvješćivanja u smislu praćenja i vrednovanja provedbe Provedbenog i Akcijskog plana i ukupne LRS; radi procjene primjerenosti, učinkovitosti, transparentnosti implementacije LRS i aktivnosti LAG-a te kako bi se ocijenila uloga i doprinos pojedinih upravnih i operativnih tijela LAG-a, njihova rada i prikladnosti određenih načina njihova uključivanja u rad na provedbi LRS (procedure, usklađenost sa zakonskim okvirom, sredstva i dr.). Ukoliko Upravni odbor ili Skupština, temeljem dostavljenog izvješća o provedbi LRS-a utvrdi kako je došlo do promjene u okolnostima planirane provedbe, donosi odluku o reviziji LRS i prilagodbi promijenjenim uvjetima (sukladno važećem nacionalnom regulatornom okviru za provedbu LEADER/CLLD-a 2014.-2020.).

Vrednovanje LRS (evaluacija) podrazumijeva primjenu mehanizama unutarnje i vanjske (vanjski stručnjak) kontrole provedbe i upravljanja LRS, a kako bi se utvrdila razina njezine uspješnosti. Sam proces vrednovanja podrazumijevanja provjeru zadanih prijelomnih točki definiranih u ovom poglavlju s ciljem izrade izvješća o kvaliteti planiranog dokumenta i njegovoj provedbi ili izradi prijedloga za njezinu reviziju. Ciljevi vrednovanja LRS su: unapređenje sustava upravljanja LRS-om; identifikacija novih mogućnosti financiranja razvojnih projekata kroz LRS; usklađivanje s nacionalnom politikom i Programom ruralnog razvoja Republike Hrvatske, u slučaju promjena u evaluacijskim razdobljima te priprema za novo programsko razdoblje, od 2015-te. Vrednovanje provedbe Strategije provodi se na dvije razine:

- 1) Unutarnje (interno) vrednovanje provodi LAG na razini svake godine kako je gore opisano;

- 2) Vanjsko vrednovanje koje provodi neovisni stručnjak, minimalno tri puta tijekom provedbe LRS (2018. odnosno početkom 2019., 2019. odnosno početkom 2020.; te 2023. odnosno 2024., nakon završetka svih aktivnosti unutar provedbe odobrene LRS LAG-a 5 za razdoblje 2014.-2020.), koristeći metode:
- Analize dokumenta LRS – koja se provodi kako bi se utvrdila njegova usklađenost s nacionalnim programima i nacionalnom politikom ruralnog razvoja (koja je promjenjiva s nacionalne razine). Prilikom analize potrebno je provesti promjene u analizi stanja područja LAG-a kojom se utvrđuju potrebne promjene na koje je potrebno eventualno intervenirati u odnosu na početnu LRS, a čime se utvrđuju polazišta revizije definiranih postavljenih ciljeva, mjera ili tipova operacija za reviziju strategije LAG-a.
 - Analize godišnjih izvješća o provedbi LRS – provodi se kako bi se utvrdio doprinos planiranim indikatorima na razini ciljeva, mjera i tipova operacija, razmotrili izneseni stavovi i zapažanja o postupcima provedbe te identificirani izazovi u provedbi. U analizi je potrebno provesti konzultaciju i s nadležnim provedbenim tijelima (min. Ministarstvo poljoprivrede kao tijelo upravljanja te APPRRR kao tijelo provedbe PRR 2014.-2020.)
 - Usmene konzultacije – potrebno je provesti intervju sa stručnom službom (ured) LAG-a kao bi se istražili stavovi o uspostavljenim procedurama upravljanja dokumentom te analiziraju povratne informacije o provedbi LRS na razini svake godine. Intervju je potrebno provesti i s lokalnim dionicima, predstavnicima javne i privatne interesne skupine, kako bi se prikupile informacije širokog kruga dionika o dojmu koji ostavlja LRS, aktivnostima LAG-a te njihovom mišljenju o mogućim poboljšanjima koji se provode revizijom dokumenta i njegovim odobrenjem od strane MP/APRRR. Svi članovi lokalnog partnerstva LAG-a isto tako predstavljaju ciljanu skupinu od koje je potrebno prikupiti informacije o njihovom viđenju provedbe LRS i njezine uspješnosti. Dodatnu analitičku metodu vrednovanja predstavlja pisano anketno istraživanje među lokalnim dionicima kako bi se utvrdila potreba za daljnjim financiranjem, područjima financiranja te osjećajem doprinosa kvaliteti života na području koje obuhvaća LAG (ovo istraživanje se može provesti i elektroničkim putem).
 - Izrade preporuka temeljem prikupljenih ulaznih podataka. Vanjski stručnjak mora izraditi izvješće o vrednovanju koje će sadržavati: prikaz korištene analitičke metode, opis ciljne skupine, analizu prikupljenih podataka, izvješće o postignuću zadanih indikatora na razini godine i za razdoblje vrednovanja, preporuke o potrebi revizije strategije i daljnjeg rada na provedbi te analizu ljudskih kapaciteta koji upravljaju provedbom LRS.

Praćenje provedbe LRS i vrednovanje uvijek mora uzeti u obzir i prethodno definirane moguće rizike provedbe te predvidjeti definirane mjere ublažavanja rizika.

Godišnja izvješća o radu i nalazi vanjskog vrednovanja javno su dostupni na mrežnim stranicama stručne službe LAG-a i funkcionalnim mrežnim stranicama članova partnerstva. Na tematskoj sjednici partnerstva potrebno je analizirati izvješće vanjskog vrednovanja te postupiti prema preporukama za unaprjeđenje provedbe LRS. Dobro je provesti i posebne informativno - animacijske radionice za dionike LAG-a - ciljne skupine LRS kako bi se prezentirali nalazi provedenog procesa budući je isti u međuovisnosti s njihovim sudjelovanjem u provedbi LRS.

Tablica 39. Provedba vrednovanja

Vrednovanje	Interno	Vanjsko
Izvođač	Stručne službe LAG-a (LAG administrator) pripremaju Akcijski plan i godišnje izvješće te prezentiraju Upravnom odboru i Skupštini koja dokumente potvrđuju i usvajaju	Vanjski stručnjak
Rok	na godišnjoj razini, a obvezno:	2018./2019.; 2019./2020.; 2023./2024.

6.2. INDIKATORI ZA MJERENJE UČINKA PROVEDBE LRS

Krovni pokazatelji očekivanih rezultata (Pravilnik, NN 96/2017, 53/2018); CMES/CMEF) navedeni su na razini ciljeva u Poglavlju 3.1.2 dok se u ovom poglavlju nalazi cjelokupan pregled detaljnih pokazatelja učinka LRS putem pokazatelja rezultata i izlaznih pokazatelja (pokazatelji isporuka) strateških razvojnih ciljeva te mjera (aktivnosti) s pripadajućim tipovima operacija.

Tablica 40. Indikatori za praćenje postizanja ciljeva LRS¹⁷

Indikatori (mjerljivi pokazatelji) rezultata/naziv pokazatelja (<i>result indicators</i>) - <i>Pravilnik, CMES/CMEF</i>									
Godina vrednovanja		Planirana financijska alokacija (%)		Ukupan broj odobrenih/sufinanciranih projekata		Ukupna javna sredstva odobrenih projekata (2018./)isplaćenih projekata (2023.), (EUR)		Broj kreiranih radnih mjesta putem odobrenih/sufinanciranih projekata	
		Odobreni	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni	Odobreni	Isplaćeni
		2018.	2023.	2018.	2023.	2018.	2023.	2018.	2023.
UKUPNO LRS	Ukupno LRS (19.2/19.3/19.4)	31,19	100	15	41	343.501,69	1.101.121,88	1	10
Strateški cilj	Podmjera PRR M19								
SC 1	Ukupno LRS	20,43	30,11	15	20	225.000,00	331.580,00	0	0
	19.2	26,82	39,52	15	20	225.000,00	331.580,00	0	0
SC 2	Ukupno LRS	0,0	24,28	0	8	0,00	267.370,00	0	8
	19.2	0,0	31,87	0	8	0,00	267.370,00	0	8
SC 3	Ukupno LRS	10,76	45,61	0	13	118.501,69	502.171,88	1	2
	19.2	0	28,61	0	11	0	240.000,00	0	0
	19.3	20%	100%	0	2	8.389,50	41.947,50	0	0
	19.4	50%	100%	N/A	N/A	110.112,19	220.224,38	1	2

Izvor: LAG 5

Praćenje provedbe LRS putem pokazatelja isporuka (*output indicators*) za praćenje postizanja pokazatelja rezultata. **LEADER pokazatelji** u okviru ZPP indikatora¹⁸ označeni su:(*):

P ¹⁹ PRR	FP ²⁰ PRR	Naziv pokazatelja iz PRR 2014.-2020.	CVP ²¹ 2018.	CVP 2023.	TO LRS	TO PRR	M LRS	M/PM PRR	SC LRS
1	1A	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja	1	4	3.2.1	19.3.2	3.2	19/19.3	3

¹⁷ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

¹⁸ http://ec.europa.eu/agriculture/cap-indicators/index_en.htm

¹⁹ P – oznaka prioriteta Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.

²⁰ FP – oznaka fokus (žarišnog) područja unutar prioriteta Programa ruralnog razvoja 2014.-2020.

²¹ CVP- ciljna vrijednost pokazatelja

		i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima							
1	1A	Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	10	40	3.2.1	19.3.2	3.2	19/19.3	3
1	1A	Broj animacijskih aktivnosti prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	6	18	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
1	1A	Broj sudionika u animacijskim aktivnostima prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima	60	180	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
1	1B*	Broj projekata međuteritorijalne suradnje (nacionalna razina) (19.3.-19.3.1 + 19.3.2)	0	1	3.2.1	19.3.2	3.2	19.3	3
1	1B*	Broj projekata transnacionalne suradnje (međunarodna razina) 19.3-19.3.1+19.3.2)	0	1	3.2.1	19.3.2	3.2	19.3	3
1	1C	Broj organiziranih aktivnosti cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	2	6	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
1	1C*	Broj sudionika u sudionika u programima cjeloživotnog učenja u svrhu osposobljavanja/stjecanja znanja i vještina	20	60	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
2	2A*	Broj PG kojima je dodijeljena potpora u okviru PRR za ulaganja u restrukturiranje ili modernizaciju	0	5	1.1.1	4.1.1	1.1	4/4.1	1
2	2A*	Broj PG-a koja su dobili potporu za razvoj malih PG	15	15	1.1.4	6.3.1	1.1	6/6.3	1
6	6A	Broj radnih mjesta stvorenih u projektima za koje je dodijeljena potpora	0	6	2.1.2	6.4.1	2.1	6/6.4	2
6	6A	Broj radnih mjesta stvorenih u projektima za koje je dodijeljena potpora	0	2	2.1.1	6.2.1	2.1	6/6.2	2
6	6A	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	0	12	3.2.1	19.3.2	3.2	19.3	3
6	6A	Broj sudionika	0	120	3.2.1	19.3.2	3.2	19.3	3

		animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta							
6	6A	Broj animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	3	24	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
6	6A	Broj sudionika animacijskih aktivnosti LAG-a u svrhu promicanja društvene uključenosti, smanjenja siromaštva te jačanja diverzifikacije, razvoja malog poduzetništva i kreiranja radnih mjesta	30	240	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
6	6B	Broj animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	12	24	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
6	6B	Broj sudionika animacijskih aktivnosti usmjerenih poticanju lokalnog razvoja u ruralnim područjima	120	240	3.2.2	19.4.1	3.2	19.4	3
6	6B*	Postotak ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanih usluga/infrastruktura	0	30	3.1.1	7.4.1	3.1	7/7.4	3

7. OPIS SPOSOBNOSTI PROVEDBE LRS

Sposobnost upravljanja javnim sredstvima pridonosi dobra organizacija i sposobnosti suradnika LAG-a 5, posebno mladih, te znanja i vještine vanjskih suradnika. U prilog tome ide i spremnost i angažirano sudjelovanje suradnika i članova LAG-a 5 u aktivnostima radi stalnog stjecanja znanja, vještina i ponašanja (edukacija, trening, razmjena iskustava) potrebnih za provedbu LRS-a i upravljanje razvojem.

Ljudski kapaciteti za provedbu LRS prikazani su u sljedećoj tablici, a detaljniji prikaz je u Prilogu br. 5²².

²² Napomena: Temeljem Uredbe (EU) 2016/679 Europskog Parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) i slijedne nacionalne regulative te akata LAG-a 5 koji reguliraju isto, podaci i dokumenti koji sadrže osobne podatke sudionika aktivnosti LAG-a nisu javno dostupni bez pisanog zahtjeva primatelja/treće strane te privole sudionika.

Tablica 41. Ljudski kapaciteti za provedbu LRS, prosinac 2018.

Broj zaposlenih, stalno i privremeno (LAG administrator)	5
Stručna sprema zaposlenika, specijalnosti (LAG administrator)	4 VSS i 1 SSS
Koliko dugo rade u LAG-u (LAG administrator)	U prosjeku, 2,5 godina
Broj volontera i drugih suradnika koji surađuju/angažirani na aktivnostima LAG-a	27 volontera
Vrsta aktivnosti na kojima su radili volonteri i drugi suradnici	Praćenje tekućih natječaja, sudjelovanje u organizaciji manifestacija, sajмова, radionica, rad na društvenim mrežama, uredski posao i sudjelovanje na studijskim putovanjima i ostalim mobilnostima u organizaciji LAG-a.

Izvor: LAG 5

Financijski kapacitet za provedbu LRS obuhvaća financijsko poslovanje u razdoblju 2011.-2015. prihodi rashodi, strukturu financiranja IPARD-a i ostalo te planirana sredstva iz Mjere 19. i drugih izvora.

Tablica 42. Financijski kapaciteti za provedbu

Financijsko poslovanje za razdoblje (iznosi u kunama)			
	Godina		
	2013.	2014.	2015.
PRIHODI			
Struktura			
Članarine	0,00	26.300	264.500
Prihodi po projektima	0,00	217.289,01	627.323
Ostali prihodi	0,00	1.006,22	74.520
UKUPNO	0,00	244.595,23	966.343
RASHODI			
Struktura			
Plaće	0,00	113.985,49	300.975
Materijalni rashodi (rashodi ureda, radionica i svih projekata)	0,00	182.696,83	256.809
Ostali rashodi	0,00	72.294,64	62.389
UKUPNO	0,00	368.976,96	620.173

Izvor : LAG 5

Potpota je počela 17.07.2013. godine u iznosu od ukupno 900.000 kuna (do 17.07.2015.). U drugoj godini provođenja iskoristeno je 431.663 kn (95,92%), što je svrstalo LAG 5 u LAG-ove koji su imali najveću iskoristivost ove potpore na državnoj razini.

Za predfinanciranje troškova IPARD-a LAG 5 je koristio beskamatnu pozajmicu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva (iz Programa „Europa plus“ za udruge koje provode EU projekte) u iznosu od 50.000 kuna, koju je vratio u listopadu 2015. godine te, potom, osigurao novu pozajmicu u iznosu od 75.000 kuna, koja još nije vraćena i revolving kredit Erste banke u iznosu od 30.000 Eura, s kojeg su se sredstva povlačila po potrebi.

Ugovorena sredstva kroz podmjeru 19.1. su u iznosu od 265.359,50 kn. Potpora je namijenjena za izradu Lokalne razvojne strategije LAG-a 5, te opće troškove ureda LAG-a (plaće, najam ureda, režijski troškovi, knjigovodstvo, IT usluge).

Uvid u iskustvo u provedbi LEADER pristupa u programskom razdoblju 2007.–2013. i u provedbi projekata izvan mjere LEADER prikazan je u Prilogu br. 6.

Glavni rizici sagledivi temeljem dosadašnjeg rada LAG-a 5 i izrade LRS prikazani su u Prilogu br. 7.

8. FINANCIJSKI PLAN

Nadalje su prikazana odobrena sredstva za provedbu pojedinog Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija u %/EUR od ukupnih sredstava koji se očekuju kroz provedbu podmjere LRS sukladne 19.2. Tekući troškovi i animacija te potpora provedbi operacija unutar CLLD strategije (19.4) kao i projekata suradnje (19.3) proračunati na temelju intenziteta potpore za ove aktivnosti navedenih u Ugovoru²³. Sistematiziran prikaz **financijskog plana i potrebe financijskih sredstava za provedbu odabranih projekata** na razini Cilja, Mjere (aktivnosti) i Tipa operacija nalazi se u tablici:

Tablica 43. Financijski plan provedbe LRS²⁴

SC/M/TO, %/EUR	2014./2015./ 2016.	2017	2018	2019	2020	Ukupno %	Ukupno EUR po podmjerama PRR	Ukupno EUR po SC LRS
SC1,% *	0,00%	0,00%	26,82%	12,70%	0,00%	39,52%		
EUR	0,00	0,00	225.000,00	106.580,00	0,00		331.580,00	331.580,00
M1.1, % *	0,00%	0,00%	26,82%	12,70%	0,00%	39,52%		
EUR	0,00	0,00	225.000,00	106.580,00	0,00		331.580,00	331.580,00
TO1.1.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	12,70%	0,00%	12,70%		
EUR	0,00	0,00	0,00	106.580,00	0,00		106.580,00	106.580,00
TO1.1.4,% *	0,00%	0,00%	26,82%	0,00%	0,00%	26,82%		
EUR	0,00	0,00	225.000,00	0,00	0,00		225.000,00	225.000,00
SC2,% *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	31,87%	31,87%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	267.370,00		267.370,00	267.370,00
M2.1, % *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	31,87%	31,87%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	267.370,00		267.370,00	267.370,00
TO2.1.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	11,92%	11,92%		

²³ Ugovor o dodjeli sredstava odabranom LAG-u potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

²⁴ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00		100.000,00	100.000,00
TO 2.1.2, % *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	19,95%	19,95%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	167.370,00		167.370,00	167.370,00
SC3 %	0,00%	0,00%	0,00%	28,61%	0,00%	28,61%		
EUR	0,00	0,00	0,00	240.000,00	0,00		240.000,00	502.171,88
M3.1, % *	0,00%	0,00%	0,00%	28,61%	0,00%	28,61%		
EUR	0,00	0,00	0,00	240.000,00	0,00		240.000,00	240.000,00
TO 3.1.1, % *	0,00%	0,00%	0,00%	28,61%	0,00%	28,61%		
EUR	0,00	0,00	0,00	240.000,00	0,00		240.000,00	240.000,00
				UKUPNO PODMJERA 19.2			838.950,00	
Valorizira se prema zasebnim doprinosima 3.2.1 i 3.2.2 – prikazuju se zasebno								
M3.2, EUR	0,00	55.056,10	63.445,60	88.614,10	55.056,10			262.171,88
TO3.2.1,% **	0,00%	0,00%	20%	80%	0,00%	100% podmjera 19.3	(5% iznosa za podmjeru 19.2)	
EUR	0,00	0,00	8.389,50	33.558,00	0,00		41.947,50	41.947,50
				UKUPNO PODMJERA 19.3			41.947,50	
TO3.2.2,% ***	0,00%	25%	25%	25%	25%	100% podmjera 19.4	(25% iznosa za podmjere 19.2+19.3)	
EUR	0,00	55.056,10	55.056,10	55.056,10	55.056,10		220.224,38	220.224,38
				UKUPNO PODMJERA 19.4			220.224,38	
							UKUPNO LRS	1.101.121,88

* Odnosi se na postotak ugovorenih sredstava za podmjeru 19.2

** Odnosi se na postotak ugovorenih sredstava za podmjeru 19.3

*** Odnosi se na postotak ugovorenih sredstava za podmjeru 19.4

Izvor: LAG 5

Tablica 44. Financijski plan realizacije LRS²⁵

SC/M/TO, %/EUR	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	Ukupno %	Ukupno EUR	Ukupno EUR
SC1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	39,52%	0,00%	0,00%	39,52%		
EUR	0,00	0,00	0,00	331.580,00	0,00	0,00		331.580,00	331.580,00
M1.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	39,52%	0,00%	0,00%	39,52%		
EUR	0,00	0,00	0,00	331.580,00	0,00	0,00		331.580,00	331.580,00
TO1.1.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	12,70%	0,00%	0,00%	12,70%		
EUR	0,00	0,00	0,00	106.580,00	0,00	0,00		106.580,00	106.580,00
TO1.1.4;% *	0,00%	0,00%	0,00%	26,82%	0,00%	0,00%	26,82%		
EUR	0,00	0,00	0,00	225.000,00	0,00	0,00		225.000,00	225.000,00
SC2,% *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	31,87%	31,87%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	267.370,00		267.370,00	267.370,00
M2.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	31,87%	31,87%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	267.370,00		267.370,00	267.370,00
TO2.1.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	11,92%	11,92%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100.000,00		100.000,00	100.000,00
TO2.1.2,% *	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	19,95%	19,95%		
EUR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	167.370,00		167.370,00	167.370,00
SC3%	0,00%	0,00%	0,00%	28,61%	0,00%	0,00%	28,61%		
EUR	0,00	0,00	0,00	240.000,00	0,00	0,00		240.000,00	502.171,88
M3.1% *	0,00%	0,00%	0,00%	28,61%	0,00%	0,00%	28,61%		
EUR	0,00	0,00	0,00	240.000,00	0,00	0,00		240.000,00	240.000,00
TO3.1.1,% *	0,00%	0,00%	0,00%	28,61%	0,00%	0,00%	28,61%		
EUR	0,00	0,00	0,00	240.000,00	0,00	0,00		240.000,00	240.000,00
UKUPNO PODMJERA 19.2								838.950,00	

²⁵ Napomena: Izmjena je provedena sukladno nacionalnoj regulativi za provedbu Mjere 19 (Pravilnik, NN 96/17, 53/18), Ugovoru o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761 potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te radi kašnjenja provedbe LRS, odnosno Mjere 19, i promjene interesa korisnika radi izmjena okvira provedbe Programa ruralnog razvoja na nacionalnoj razini.

Valorizira se prema zasebnim doprinosima 3.2.1 i 3.2.2 – prikazuju se zasebno									
M3.1, EUR	0,00	10.486,88	0,00	184.842,50	0,00	66.842,50			262.171,88
TO3.1.1,% **	0,00%	20%	0,00%	80%	0,00%	0,00%	100% podmjera 19.3	(5% iznosa za podmjeru 19.2)	
EUR	0,00	8.389,50	0,00	33.558,00	0,00	0,00		41.947,50	41.947,50
UKUPNO PODMJERA 19.3								41.947,50	
TO3.1.2,% ***	0,00%	0,22%	0,00%	15,70%	0,00%	6,93%	100% podmjera 19.4	(25% iznosa za podmjere 19.2+19.3)	
EUR	0,00	2.097,38	0,00	151.284,50	0,00	66.842,50		220.224,38	220.224,38
UKUPNO PODMJERA 19.4								220.224,38	
UKUPNO LRS								1.101.121,88	

* Odnosi se na postotak ugovorenih sredstava za podmjeru 19.2

** Odnosi se na postotak ugovorenih sredstava za podmjeru 19.3

*** Odnosi se na postotak ugovorenih sredstava za podmjeru 19.4

Izvor: LAG 5

9. PRILOZI

Prilog br. 1. Glavna zaštićena prirodna područja na području LAG-a 5

KATEGORIJA	NAZIV	POVRŠINA (ha)	GODINA ZAŠTITE
Nacionalni park	Mljet (zapadni dio otoka)	5375	1960.
Park prirode	Lastovsko otočje	19.583	2006.
Posebni rezervat – šumski	Šumski predjel Velika Dolina u NP Mljet	15	1965.
Posebni rezervat – botanički	Šuma Kočje na otoku Korčuli	4,62	1962.
Posebni rezervat u moru	Malostonski zaljev i Malo more	4821,4	1983.
Značajan krajobraz	Otok Badija	100	1969.
Značajan krajobraz	Predjel Saplnara na otoku Mljetu	66,5	1965.
Značajan krajobraz	Uvala Vučina s obalnim pojasom na Pelješcu	160	1975.
Značajan krajobraz	Uvala Prapatno na Pelješcu	149	1975.
Park-šuma	Čempresada Pod Gospu kod Orebića	46	1964.
Park-šuma	Otočić Ošjak kod Vele Luke na Korčuli	18,5	1962.
Park-šuma	Gradski park Hober u Korčuli	25	1969.
Spomenik parkovne arhitekture	Drvored čempresa na Korčuli	0	1948.
Spomenik parkovne arhitekture	Drvored sa 10 čempresa na Pelješcu	0	1960.
Spomenik parkovne arhitekture	Čempres star 350 godina u selu Čara na Korčuli	0	1962.
Spomenik parkovne arhitekture	Park Foretić u Korčuli	60	1963.
Spomenik parkovne arhitekture	Skupina čempresa na Pelješcu iznad Orebića	0	1960.
Spomenik prirode – geomorfološki	Vela spilja kod Vele Luke	0	1966.
Spomenik prirode – geomorfološki	Špilja Rača na Lastovu	0	1965.
Spomenik prirode – botanički	Hrast crnika na predjelu Klokolina Žrnovo	0	1952.
UKUPNO: 24 zaštićena prirodna područja			

Izvor: Upravni odjel za prostorno uređenje, gradnju i zaštitu okoliša DNŽ

Prilog br. 2. Opis prioritetnih operacija uključujući definiranje korisnika i kriterija prihvatljivosti²⁶

OPIS PRIORITETNIH OPERACIJA ZA 1. CILJ: RAZVOJ KONKURENTNE TRŽIŠNO ORIJENTIRANE I ODRŽIVE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

Strateški cilj 1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje	
Prioritetna mjera 1.1. Poticanje i uvođenje profitabilnijih načina proizvodnje i podizanje produktivnosti u poljoprivredi i preradi	
Prioritetna operacija 1.1.1. Restrukturiranje, modernizacija i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava²⁷ (TO iz PRR 4.1.1.)	
Cilj mjere	Poboljšanje ukupne učinkovitosti i održivost poljoprivrednih gospodarstava, inoviranje proizvodnje, otvaranje novih radnih mjesta i njihova održivost. Ulaganja u poboljšanje kvalitete fizičke imovine s novim proizvodnim kapacitetima, kako bi se osigurala tehnička i tehnološka obnova a time i povećanje konkurentnosti proizvodnje. Ulaganja u okviru ove mjere su usmjerena na proizvodne kapacitete u svim poljoprivrednim sektorima, uz prednost onima koji su identificirani kao prioritetni u analizi stanja i SWOT analizi (vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo, stočarstvo). Ulaganjima u izgradnju i proširenje sustava navodnjavanja osigurava se manja ovisnost o vremenskim prilikama, povećava produktivnost i konkurentnost proizvodnje.
Korisnici	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i proizvođačke grupe i organizacije. 1. fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava veće od 6.000 € za ulaganja u sektor voća, povrća i cvijeća i veća od 8.000 € za ostala ulaganja te proizvođačke grupe/organizacije priznate sukladno Zakonu o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda i posebnim mjerama i pravilima vezanim za tržište poljoprivrednih proizvoda, 2. korisnici koji udovoljavaju uvjetima iz točke 1., a čije se sjedište nalazi te ulaganje provodi na području LAG-a 5. <i>Prihvatljivi korisnici detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Prihvatljive aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> građenje i/ili opremanje gospodarskih objekata za provedbu prihvatljivih aktivnosti projekta te nabavu opreme (mehanizacije, vozila i sl.), uključujući sektor vinogradarstva,

²⁶ Napomena: Izmjena je sukladna odredbama Pravilnika o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017), njegovim Izmjenama i dopunama (NN 53/2018) te Ugovorom o dodjeli sredstava odabranom LAG-u br. 5761, potpisanim između LAG-a 5 i Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 23. veljače 2017. u Korčuli.

²⁷ Korisnici, prihvatljive aktivnosti, uvjeti prihvatljivosti i troškovi usklađeni su s Pravilnikom o provedbi mjere 4 Ulaganja u fizičku imovinu, podmjere 4.1 Potpora za ulaganja u poljoprivredna gospodarstva iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 37/17, 9/18); Važno je napomenuti kako je sve navedeno, izuzev intenziteta i visine potpore te kriterija odabira, podložno promjenama, ovisno o važećoj nacionalnoj regulativi za provedbu sukladnog tipa operacije u trenutku izrade i objave dokumentacije LAG Natječaja.

	<ul style="list-style-type: none"> • aktivnosti podizanja novih i/ili restrukturiranje postojećih višegodišnjih nasada isključujući restrukturiranje postojećih vinograda za proizvodnju grožđa za vino, • izgradnja i/ili opremanje novih sustava za navodnjavanje na poljoprivrednom gospodarstvu, te kupnja zemljišta i objekata radi realizacije projekta. <p><i>Prihvatljive aktivnosti detaljno će biti definirane LAG Natječajem.</i></p>
<p>Uvjeti prihvatljivosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ulaganja se moraju odnositi na poljoprivredne proizvode iz Popisa poljoprivrednih proizvoda obuhvaćenih Dodatkom I Ugovora o EU (Prilog I, Pravilnik o provedbi Mjere 4, podmjere 4.1., NN 7/15), osim proizvoda ribarstva, • kod podnošenja Zahtjeva za potporu korisnik je dužan dostaviti dokument iz kojeg je vidljiva ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (isključujući zadruge, proizvođačke grupe/organizacije) iskazana u ukupnom standardnom ekonomskom rezultatu poljoprivrednog gospodarstva. Dokument izdaje Savjetodavna služba, • fizičke i pravne osobe moraju biti upisane u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava sukladno Zakonu o poljoprivredi, a proizvođačke grupe/organizacije priznate sukladno Zakonu o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda i posebnim mjerama i pravilima vezanim uz tržište poljoprivrednih proizvoda i dr. <p>Korisnik prilikom podnošenja Zahtjeva za isplatu, mora dokazati stručnu osposobljenost za bavljenje poljoprivrednom djelatnošću sukladno sljedećim kriterijima:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) za obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo i obrt: nositelj ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, odnosno vlasnik obrta ili jedan od stalno zaposlenih u obrtu ima završen tečaj stručnog osposobljavanja/obrazovanja iz odgovarajućeg područja (formalni tečajevi koje provode učilišta ili tečajevi financirani iz Mjere 1 PRR) ili srednju školu ili fakultet iz odgovarajućeg područja ili je upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava u trajanju od najmanje 3 godine, b) za pravne osobe: najmanje jedan stalno zaposleni ima završen tečaj stručnog osposobljavanja/obrazovanja iz odgovarajućeg područja (formalni tečajevi koje provode učilišta ili tečajevi financirani iz Mjere 1 PRR) ili srednju školu ili fakultet iz odgovarajućeg područja ili je upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava u trajanju od najmanje 3 godine, c) za mlade poljoprivrednike: završen tečaj stručnog osposobljavanja/obrazovanja iz odgovarajućeg područja (formalni tečajevi koje provode učilišta ili tečajevi financirani iz Mjere 1 PRR) ili srednju školu ili fakultet iz odgovarajućeg područja ili ima radno iskustvo iz tog područja u trajanju od najmanje 3 godine. <p>Kao odgovarajuće područje, ovisno o ulaganju, podrazumijeva se poljoprivreda, veterina, prerada hrane.</p> <p>Zajedničkim projektom smatraju se ulaganja provedena od strane 2 ili više korisnika u Podmjeri 4.1. te predmet ulaganja koriste svi korisnici zajedničkog projekta.</p> <p>Nakon konačne isplate, korisnik je dužan najmanje narednih pet godina baviti se poljoprivrednom proizvodnjom za koju je ostvario potporu.</p> <p>Trajanje projekta nakon izdavanja Odluke o dodjeli sredstava do podnošenja posljednjeg Zahtjeva za isplatu može trajati najduže:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) do 24 mjeseca za građenje i podizanje nasada, b) do 12 mjeseci za opremanje. <p><i>Uvjeti prihvatljivosti detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>

Kriterij odabira	<ul style="list-style-type: none"> • veličina gospodarstva, • broj korisnika uključenih u ulaganje (prednost - zajednički projekti i projekti koje provode proizvođačke grupe i organizacije), • obrazovanje i iskustvo korisnika/nositelja projekta (prednost - viši stupanj obrazovanja i iskustvo u poljoprivredi), • ulaganja u prioritetne sektore – voćarstvo, povrćarstvo i stočarstvo (uključujući peradarstvo), • tip ulaganja (prioritet - složenija ulaganja), • ulaganjem se uvodi novi inovativni tehnološki proces, • ulaganje doprinosi obnovi, očuvanju i poboljšanju ekosustava, • ulaganje doprinosi promicanju učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene, • ulaganje u područjima sa prirodnim ograničenjima i ostalim posebnim ograničenjima, • ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta uključujući povećanje stalne zaposlenosti.
Prihvatljivi troškovi	<p>Općenito, prihvatljivi nematerijalni troškovi za sufinanciranje su: kupnja ili razvoj računalnih programa, kupnja prava na patente i licence, autorska prava, registracija i održavanje žigova i ostala nematerijalna ulaganja povezana s materijalnim ulaganjem, prihvatljivi opći troškovi jesu usluge arhitekata, inženjera i konzultanata, studije izvedivosti do 10% vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova projekta.</p> <p>Općenito, prihvatljivi materijalni troškovi za sufinanciranje su: ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata, ulaganje u opremu za berbu, sortiranje i pakiranje vlastitih poljoprivrednih proizvoda, ulaganje u kupnju nove poljoprivredne mehanizacije i opreme za vlastitu primarnu poljoprivrednu proizvodnju i gospodarskih vozila uključujući sektor vinogradarstva i dr., ulaganja u prilagodbu novouvedenim standardima sukladno članku 17. Uredbe (EU) br. 1305/2013, ulaganja radi povećanja energetske učinkovitosti sukladno propisima koji reguliraju područje energetske učinkovitosti. Prihvatljiv trošak za sufinanciranje je i stjecanje objekata, strojeva i opreme kroz financijski leasing do iznosa tržišne vrijednosti imovine.</p> <p><i>Prihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>
Neprihvatljivi troškovi	<p>Općenito: porez na dodanu vrijednost, rabljena: poljoprivredna mehanizacija i oprema, gospodarska vozila te radni strojevi; troškovi održavanja i amortizacije, troškovi vezani uz ugovor o leasingu, kao što su marža davatelja leasinga, troškovi refinanciranja kamata, režijski troškovi i troškovi osiguranja, troškovi vlastitog rada, operativni troškovi, kupnja prava na poljoprivrednu proizvodnju, prava na plaćanje, kupovina životinja, kupovina i sadnja jednogodišnjeg bilja, troškovi nastali prije podnošenja Zahtjeva za potporu u 19.2, osim općih troškova i troškova kupnje zemljišta/objekata, ali ne prije 1. siječnja 2014. godine, plaćanje u gotovini i dr.</p> <p><i>Neprihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>
Visina potpore	5.000 – 30.000 EUR
Intenzitet potpore	<p>Do 50% ukupno prihvatljivih troškova i može se uvećati za dodatnih 20% u sljedećim slučajevima, i to za:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mlade poljoprivrednike koji su unutar pet godina prije datuma podnošenja Zahtjeva za potporu postavljeni kao nositelj/odgovorna osoba poljoprivrednog gospodarstva, – zajedničke projekte,

	<ul style="list-style-type: none"> – ulaganja područja sa značajnim prirodnim ograničenjima i ostala područja s posebnim ograničenjima (članak 31. i 32. Uredbe (EU) br. 1305/2013), a sukladno posebnim propisima koji uređuju isto područje – ulaganja povezana s agro-okolišnim i klimatskim djelatnostima (članak 28. Uredbe (EU) br. 1305/2013) i ekološkom poljoprivredom (članak 29. Uredbe (EU) br. 1305/2013), a sukladno posebnim propisima koji uređuju isto područje. <p>Maksimalni intenzitet kombinirane potpore ne smije prijeći 90% od ukupno prihvatljivih troškova.</p>
Financijska alokacija iz 19.2	106.580,23 EUR, 12,70% od planiranog iznosa za podmjernu 19.2 PRR RH 2014.-2020.
Doprinosi prioritetima i Fokus područjima PRR	Ovaj tip operacije uglavnom pridonosi ostvarenju Prioriteta 2. Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama, s naglaskom na sljedeća fokus područja; Fokus području 2A: <i>Poboljšanje gospodarskih rezultata svih poljoprivrednih gospodarstava i olakšavanje restrukturiranja i modernizacije, osobito u cilju povećanja sudjelovanja u tržištu i tržišne usmjerenosti, kao i poljoprivredne diversifikacije</i> ; ali može također sekundarno, indirektno, doprinijeti fokus područjima: 2B, 3A, 4B, 4C, 5A, 5B, 5D i 6A.

Strateški cilj 1. Razvoj konkurentne, tržišno orijentirane i održive poljoprivredne proizvodnje	
Prioritetna mjera 1.1. Poticanje i uvođenje profitabilnijih načina proizvodnje i podizanje produktivnosti u poljoprivredi i preradi	
Prioritetna operacija 1.1.4. Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava²⁸ (TO iz PRR 6.3.1.)	
Cilj mjere	Pomoći malim poljoprivrednim gospodarstvima u prijelazu na tržišno orijentiranu proizvodnju, dosizanju gospodarske održivosti i povećanju konkurentnosti. Prioritetna operacija obuhvaća ulaganja u poboljšanje kvalitete sirovina za poljoprivrednu proizvodnju i preradu, objekata za proizvodnju, preradu i prezentaciju, poboljšanje kvalitete zemljišta, kupnju mehanizacije i opreme.
Korisnici	Korisnici su mala poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava, ekonomske veličine iskazane u ukupnom standardnom ekonomskom rezultatu poljoprivrednog gospodarstva od 2.000 eura do 7.999 eura.
Prihvatljive aktivnosti	Potpore se dodjeljuje obliku bespovratnih financijskih sredstava za provođenje prihvatljivih aktivnosti koje moraju biti navedene u poslovnom planu, a odnose se na: kupnju domaćih životinja, jednogodišnjeg i višegodišnjeg bilja, sjemena i sadnog materijala,; kupnju, građenje i/ili opremanje zatvorenih/zaštićenih prostora i objekata te ostalih gospodarskih objekata uključujući vanjsku i unutarnju infrastrukturu u sklopu poljoprivrednog gospodarstva u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje i/ili prerade proizvoda iz Priloga I. ovoga Pravilnika osim proizvoda ribarstva; kupnju ili zakup poljoprivrednog zemljišta; kupnju

²⁸ Korisnici, prihvatljive aktivnosti, uvjeti prihvatljivosti i troškovi usklađeni su s Pravilnikom o provedbi tipa operacije 6.1.1. »Potpora mladim poljoprivrednicima«, i tipa operacije 6.3.1. »Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 21/18); Važno je napomenuti kako je sve navedeno, izuzev intenziteta i visine potpore te kriterija odabira, podložno promjenama, ovisno o važećoj nacionalnoj regulativi za provedbu sukladnog tipa operacije u trenutku izrade i objave dokumentacije LAG Natječaja.

	poljoprivredne mehanizacije, strojeva i opreme i dr. <i>Prihvatljive aktivnosti detaljno će biti definirane LAG Natječajem.</i>
Uvjeti prihvatljivosti	<p>Potpore unutar ovog tipa operacije može se dodijeliti samo jednom u cijelom programskom razdoblju 2014-2020 po jednom korisniku.</p> <p>Korisnik je dužan izraditi poslovni plan za razvoj malog poljoprivrednog gospodarstva u skladu s odredbama iz nacionalne regulative. Korisnik u poslovnom planu obavezno mora definirati ciljeve, koje je dužan ostvariti u okviru najmanje jedne od aktivnosti, a koje se moraju odnositi na modernizaciju i/ili unapređenje procesa rada i poslovanja i/ili povećanje proizvodnog kapaciteta iskazanom kroz povećanje ukupnog standardnog ekonomskog rezultata. Korisnik je dužan ostati unutar poljoprivrednog gospodarstva i zadržati poljoprivredno gospodarstvo najmanje pet godina nakon konačne isplate potpore iz ovog tipa operacije. Provođenje prihvatljivih aktivnosti ne smije započeti prije podnošenja zahtjeva za potporu.</p> <p><i>Uvjeti prihvatljivosti detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>
Kriteriji odabira	<ul style="list-style-type: none"> • veličina poljoprivrednog gospodarstva, • korisnikov radni status (prioritet imaju dugotrajno nezaposlene osobe), • utjecaj planiranih djelatnosti na okoliš (prednost imaju djelatnosti s pozitivnim utjecajem na okoliš), • održivost projekta.
Prihvatljivi troškovi	Potpore se dodjeljuje obliku bespovratnih financijskih sredstava za provođenje prihvatljivih aktivnosti navedenih u poslovnom planu, a sukladno prihvatljivim aktivnostima. <i>Prihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Neprihvatljivi troškovi	Troškovi koji nisu u skladu s definiranim prihvatljivim aktivnostima i nisu navedeni u poslovnom planu. <i>Neprihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Visina potpore²⁹	<p>Iznos potpore po projektu 15.000 EUR</p> <p>Isplata se vrši u dvije rate u razdoblju od najviše 3 godine kako slijedi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – isplata prve rate u iznosu od 50% ukupno odobrene javne potpore nakon odluke o dodjeli potpore, – isplata druge/zadnje rate će se slijediti nakon provedenih aktivnosti prikazanih u poslovnom planu.
Intenzitet potpore	Do 100% ukupnih prihvatljivih troškova.
Financijska alokacija iz 19.2	225.000,00 EUR, 26,82 % od planiranog iznosa za podmjeru 19.2 PRR RH 2014.-2020.
Doprinosi prioritetima i Fokus područjima PRR	Ova prioritetna operacija uglavnom doprinosi ostvarenju prioriteta 2: Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama; <i>Fokus područje: 2A) Poboljšanje gospodarskih rezultata svih poljoprivrednih gospodarstava i olakšavanje restrukturiranja i modernizacije, osobito s ciljem povećanja sudjelovanja u tržištu i tržišne usmjerenosti, kao i poljoprivredne diversifikacije.</i>

²⁹ Navedena Visina potpore može se promijeniti iz fiksne u „do“ 15.000,00 EUR ovisno o pravilima za provedbu sukladnog tipa operacije na nacionalnoj razini.

OPIS PRIORITETNIH OPERACIJA ZA 2. CILJ: JAČANJE NEPOLJOPRIVREDNIH DJELATNOSTI

Strateški cilj 2. Jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti	
Prioritetna mjera 2.1. Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti	
Prioritetna operacija 2.1.1. Potpora ulaganja u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području³⁰ (TO iz PRR 6.2.1.)	
Cilj mjere	Cilj ove mjere je stvoriti alternativu za zapošljavanje na gospodarstvu u nepoljoprivrednim djelatnostima i uslugama za nedovoljno iskorištenu radnu snagu. Sadašnja razina poljoprivredne proizvodnje ne omogućuje održavanje postojeće zaposlenosti ili stvaranje novih radnih mjesta kako bi se održalo ruralno stanovništvo i poticao održivi razvoj ruralnih područja, budući da sve veći broj obiteljskih gospodarstava više ne mogu ekonomski održivo poslovati samo od primarne poljoprivredne proizvodnje bez dodatnog prihoda na gospodarstvu,
Korisnici	Poljoprivredna gospodarstva upisana u Upisnik poljoprivrednika u rangu mikro i malih poslovnih subjekata, fizičke osobe u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva koji pokreću novu nepoljoprivrednu djelatnost u ruralnim područjima. <i>Prihvatljivi korisnici detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Prihvatljive aktivnosti	<p>Nove nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području smatraju se:</p> <ul style="list-style-type: none"> • turizam u ruralnom području (građenje i/ili opremanje objekata i/ ili turističke infrastrukture za pružanje turističkih i/ili ugostiteljskih usluga sukladno propisima iz područja turizma i ugostiteljstva), • tradicijske, umjetničke obrte, izradu suvenira (građenje i/ili opremanje objekata u kojima se obavlja djelatnost tradicijskih obrta, uključujući objekte u kojima se obavlja pakiranje i trženje proizvoda tradicijskih obrta), • pružanje usluga u ruralnim područjima, poljoprivredi i šumarstvu (građenje i/ili opremanje objekata za pružanje usluga u ruralnim područjima), • preradu, marketing i izravnu prodaju lokalnih proizvoda (građenje i/ili opremanje objekata za preradu, skladištenje, pakiranje i/ili izravnu prodaju lokalnih proizvoda). <p>Što se tiče ulaganja u preradu / marketing i izravnu prodaju, proizvodi navedeni u Dodatku I. i oni koji nisu navedeni u Dodatku I su prihvatljivi kao ulaz za preradu / marketing ako je produkt prerade/predmet trženja proizvod koji nije obuhvaćen Prilogom I. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Potpora za ulaganje u pružanje usluga u poljoprivredi će se dodijeliti kako bi se pružale usluge trećim stranama. <i>Prihvatljive aktivnosti detaljno će biti definirane LAG Natječajem.</i></p>
Uvjeti prihvatljivosti	Pokretanje nepoljoprivredne djelatnosti se odvija na području jedinice lokalne samouprave u kojoj je sjedište poljoprivrednog gospodarstva u naselju s najviše 5 000 stanovnika; ukoliko je korisnik fizička osoba u svojstvu nositelja ili člana OPG-a

³⁰ Korisnici, prihvatljive aktivnosti, uvjeti prihvatljivosti i troškovi usklađeni su s Pravilnikom o provedbi tipa operacije 6.2.1. »Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 117/2017, 1/2018); Važno je napomenuti kako je sve navedeno, izuzev intenziteta i visine potpore te kriterija odabira, podložno promjenama, ovisno o važećoj nacionalnoj regulativi za provedbu sukladnog tipa operacije u trenutku izrade i objave dokumentacije LAG Natječaja.

	prebivalište korisnika mora biti ili u naselju gdje se ulaganje provodi ili u sjedištu OPG-a; korisnik mora biti registriran u skladu s nacionalnim zakonodavstvom za aktivnosti koje se odnose na prihvatljivo ulaganja najkasnije na kraju ulaganja; PG pripada ekonomskoj veličini iskazanoj u ukupnom standardnom ekonomskom rezultatu poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 1.000 EUR; korisnik mora podnijeti poslovni plan kojeg treba u potpunosti provesti u razdoblju manje od tri godine; prihvatljive aktivnosti su u skladu s važećim strateškim ili planskim dokumentima; pružatelji usluga trebali bi uspostaviti knjigovodstvo ili odgovarajuću evidenciju sukladno nacionalnim propisima najkasnije na kraju ulaganja kako bi dokazali pružanje usluga trećim stranama; i dr. Na jednom poljoprivrednom gospodarstvu ista nepoljoprivredna djelatnost ne može se pokrenuti dva ili više puta u cijelom programskom razdoblju 2014. – 2020. <i>Uvjeti prihvatljivosti detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Kriteriji prihvatljivosti	Kriteriji odabira temeljit će se na sljedećim principima: <ul style="list-style-type: none"> • obrazovanje i profesionalno iskustvo (prednost se daje obrazovanju i stručnim vještinama vezanim uz nepoljoprivrednu djelatnost za koju se prijavljuje), • mjesto ulaganja sukladno indeksu razvijenosti (prednost imaju poljoprivredna gospodarstva na područjima s nižim indeksom razvijenosti), • korisnikov radni status (prioritet imaju dugotrajno nezaposlene osobe), • broj novih/sačuvanih poslova uključujući i povećanje zaposlenja na puno radno vrijeme, • utjecaj planiranih djelatnosti na okoliš (prednost imaju djelatnosti s pozitivnim utjecajem na okoliš). Samo operacije koje prelaze minimalni bodovni prag biti će financirane.
Prihvatljivi troškovi	Troškovi izrade poslovnog plana za pokretanje nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnom području; gradnja i rekonstrukcija objekata u turizmu; opći troškovi do 10% ukupno prihvatljivih troškova projekta; troškovi pripreme i održavanja promotivnih i marketinških aktivnosti. <i>Prihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Neprihvatljivi troškovi	<i>Neprihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Visina potpore³¹	Visina potpore po korisniku iznosi 50.000 eura u kunskoj protuvrijednosti. Isplata se vrši u dvije rate u razdoblju od najviše 3 godine kako slijedi: – isplata prve rate u iznosu od 50% ukupno odobrene javne potpore nakon odluke o dodjeli potpore, – isplata druge/zadnje rate će se slijediti nakon provedenih aktivnosti prikazanih u poslovnom planu
Intenzitet potpore	Potpore se isplaćuje u dvije rate tijekom najviše tri godine. Isplata zadnje rate je uvjetovana provedbom poslovnog plana u određenom vremenskom razdoblju.
Financijska alokacija iz 19.2	100.000,00 EUR, 11,92% od planiranog iznosa za podmjera 19.2 PRR RH 2014.-2020.
Doprinosi prioritetima i Fokus područjima PRR	Ova prioritetna operacija doprinosi ostvarenju Prioriteta 2: <i>Jačanje isplativosti poljoprivrednog gospodarstva i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede u svim regijama te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama</i> , snaglaskom na sljedeća područja: Fokus 2A

³¹ Navedena Visina potpore može se promijeniti iz fiksne u „do“ 50.000,00 EUR ovisno o pravilima za provedbu sukladnog tipa operacije na nacionalnoj razini.

Strateški cilj 2. Jačanje nepoljoprivrednih djelatnosti	
Prioritetna mjera 2.1. Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti	
Prioritetna operacija 2.1.2. Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima³² (TO iz PRR 6.4.1.)	
Cilj mjere	<p>Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti koje doprinose unapređenju gospodarske aktivnosti u ruralnim područjima, održavanju i stvaranju novih radnih mjesta i povećanje prihoda gospodarskih subjekata. Također cilj je poticati i podupirati gospodarske aktivnosti koja će zadržati i privući ljude da žive i rade u ruralnim područjima.</p> <p>Ova prioritetna operacija obuhvaća ulaganja u:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ruralni turizam (utvrđene vrste ugostiteljskih i turističkih ponuda), • prerada, marketing i izravna prodaja lokalnih proizvoda, • tradicijski, umjetnički obrti, izrada suvenira, • pružanje usluga u ruralnom području.
Korisnici	<p>Korisnici su poljoprivrednici upisani u Upisnik poljoprivrednika te fizičke osobe koje su nositelji ili članovi obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva koji pokreću ili razvijaju nepoljoprivredne djelatnosti. <i>Prihvatljivi korisnici detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>
Prihvatljive aktivnosti	<p>Turizam u ruralnom području (građenje i/ili opremanje građevina i/ili turističke infrastrukture za pružanje turističkih i/ili ugostiteljskih usluga); Tradicijski obrt, umjetnički obrti uključujući i obrte za izradu suvenira i rukotvorina (građenje i/ili opremanje građevina u kojima se obavlja proizvodnja i/ili trženje); Pružanje usluga u ruralnim područjima, poljoprivredi i šumarstvu (građenje i/ili opremanje građevina za pružanje usluga u ruralnim područjima) i Prerada, marketing i izravna prodaja proizvoda koji nisu obuhvaćeni Dodatkom I Ugovora o funkcioniranju EU (građenje i/ili opremanje građevina za preradu, skladištenje, pakiranje i/ili izravnu prodaju proizvoda koji nisu obuhvaćeni Dodatkom I Ugovora o funkcioniranju EU. <i>Prihvatljive aktivnosti detaljno će biti definirane LAG Natječajem.</i></p>
Uvjeti prihvatljivosti	<p>Korisnik mora biti upisan u Upisnik poljoprivrednika najmanje jednu godinu prije podnošenja Zahtjeva za potporu. Korisnik, u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu, mora pripadati ekonomskoj veličini poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 2.000 eura. Ulaganje u okviru ovog tipa operacije provodi se u naseljima s najviše 5.000 stanovnika na području jedinice lokalne samouprave u kojoj se nalazi sjedište korisnika. Korisnik mora izraditi poslovni plan. Prihvatljiva ulaganja moraju biti u skladu s važećim strateškim i planskim dokumentima jedinice lokalne samouprave u kojoj se provodi ulaganje. Proizvod prerade/predmet trženja mora biti proizvod koji nije obuhvaćen Dodatkom I. Ugovora o funkcioniranju EU. Korisnici u teškoćama u smislu Smjernice o državnim potporama za sanaciju i restrukturiranje nefinancijskih poduzetnika u teškoćama (SL C 249, 31. 7. 2014.) nisu prihvatljivi kao korisnici; i dr. <i>Uvjeti prihvatljivosti detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>

³² Korisnici, prihvatljive aktivnosti, uvjeti prihvatljivosti i troškovi usklađeni su s Pravilnikom o provedbi tipa operacije 6.4.1. »Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 49/18); Važno je napomenuti kako je sve navedeno, izuzev intenziteta i visine potpore te kriterija odabira, podložno promjenama, ovisno o važećoj nacionalnoj regulativi za provedbu sukladnog tipa operacije u trenutku izrade i objave dokumentacije LAG Natječaja.

Kriteriji odabira	<ul style="list-style-type: none"> • stručna sprema i radno iskustvo nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, • ulaganje doprinosi očuvanju/stvaranju novih radnih mjesta, • status zaposlenja nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, • ulaganja iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš, • razvoj nepoljoprivredne djelatnosti kao dodane vrijednosti postojećem poljoprivrednom gospodarstvu, • projektna ideja se zasniva na ulaganje u tradicijsku baštinu specifičnu za područje LAG-a, • održivost projekta.
Prihvatljivi troškovi	Građenje građevina; nabava novih strojeva i opreme, uključujući računalni softver; registracija i održavanje žigova; opći troškovi i ulaganje u kupnju zemljišta i objekata radi realizacije projekta, do 10 % vrijednosti ukupno prihvatljivih ulaganja (bez općih troškova) uz mogućnost kupnje prije podnošenja Zahtjeva za potporu. <i>Prihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Neprihvatljivi troškovi	Porez na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu: PDV), u slučaju da je korisnik porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a te ima pravo na odbitak PDV-a; drugi porezi, prirezi, naknade, doprinosi i druga davanja; kamate; rabljeni strojevi i oprema; kupnja vozila; održavanje građevine i oprema za održavanje građevine; troškovi vezani uz ugovor o leasingu, kao što su marža davatelja leasinga, troškovi refinanciranja kamata, režijski i operativni troškovi, troškovi osiguranja, troškovi održavanja i amortizacije, troškovi zakupa kao što je marža zakupodavca; novčane kazne, financijske kazne i troškovi parničnog postupka; troškovi nastali prije podnošenja Zahtjeva za potporu, osim općih troškova, ali ne prije 1. siječnja 2014. godine; opći troškovi vezani uz ulaganje koje je bilo predmet Zahtjeva za potporu ako ulaganje nije odobreno; nepredviđeni radovi u građenju i ostali nepredviđeni troškovi i troškovi plaćanja u gotovini. <i>Neprihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Visina potpore	25.000 - 30.000 EUR. Isplata potpore može biti jednokratna ili najviše u dvije rate.
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore: do 100% prihvatljivih troškova
Financijska alokacija iz 19.2	167.370,00 EUR, 19,95% od planiranog iznosa za podmjernu 19.2 PRR RH 2014.-2020.
Doprinosi prioritetima i Fokus područjima PRR	Ovaj tip operacije je uglavnom pridonosi ostvarenju Prioriteta 6: Promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima, s naglaskom na Fokus područje 6A) <i>Olakšavanje diversifikacije, stvaranja i razvoja malih poduzeća i otvaranje radnih mjesta.</i>

OPIS PRIORITETNIH OPERACIJA ZA 3. CILJ: POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVLJENJA RURALNOG STANOVNIŠTVA, ZAŠTITA OKOLIŠA I JAČANJE KAPACITETA PODRUČJA LAG-A

Strateški cilj 3. Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta LAG-a 5 područja	
Prioritetna mjera 3.1. Ulaganje u infrastrukturu za poboljšanje kvalitete življenja i zaštitu okoliša	
Prioritetna operacija 3.1.1. Pokretanje i poboljšanje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo³³ (TO iz PRR 7.4.1)	
Cilj mjere	Potporna ulaganjima u osnivanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturu, te pripadajuću infrastrukturu. Prioritetna operacija obuhvaća: opremanje objekata za ostvarivanje organiziranje njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u školu; opremanje objekata za sportske i zabavne aktivnosti i uređenje javnih površina.
Korisnici	Jedinice lokalne samouprave, trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave, javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija, osnovnih škola, udruge koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo i čije su djelatnosti sukladno ciljnim skupinama i klasifikaciji djelatnosti udruga, povezane s prihvatljivim ulaganjem, (isključujući lokalne akcijske grupe, zajednice udruga, zaklade, fundacije), vjerske zajednice koje imaju organizacijski oblik na lokalnoj razini i koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima od posebnog interesa za lokalno stanovništvo. <i>Prihvatljivi korisnici detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i>
Prihvatljive aktivnosti	Prihvatljive aktivnosti su građenje i/ili opremanje: vatrogasnog doma i spremišta; društvenog doma/ kulturnog centra; planinarskog doma i skloništa; turističkog informativnog centra; dječjeg igrališta; sportske građevine; biciklističke staze (koje nisu sastavni dio ceste); tematskog puta i parka; građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu (dječji vrtić, rekonstrukcija i opremanje prostora za izvođenje programa predškole u osnovnoj školi te rekonstrukcija i opremanje prostora za igraonicu pri knjižnici, zdravstvenoj, socijalnoj, kulturnoj i sportskoj ustanovi, udruzi te drugoj pravnoj osobi u kojima se provode kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi); javne zelene površine (park i slično.); pješačke staze (koje nisu sastavni dio ceste); pješačke zone; otvorenog odvodnog kanala (koji nije sastavni dio ceste); tržnice; javne prometne površine (trg, pothodnik, nadvožnjak, javne stubbe i prolaz koji nisu sastavni dio ceste) i dr. <i>Prihvatljive aktivnosti detaljno će biti definirane LAG Natječajem.</i>
Uvjeti prihvatljivosti	Građenje i/ili opremanje projekta/operacije prihvatljivo je u naseljima s najviše 5000 stanovnika na području jedne jedinice lokalne samouprave. Ukoliko se građenje i/ili opremanje projekta/operacije nalazi na području više naselja svako naselje mora

³³ Korisnici, prihvatljive aktivnosti, uvjeti prihvatljivosti i troškovi usklađeni su s Pravilnikom o provedbi mjere 07 "Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima" iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 71/16, 15/17, 17/17, 27/17, 48/18); Važno je napomenuti kako je sve navedeno, izuzev intenziteta i visine potpore te kriterija odabira, podložno promjenama, ovisno o važećoj nacionalnoj regulativi za provedbu sukladnog tipa operacije u trenutku izrade i objave dokumentacije LAG Natječaja.

ispuniti uvjet da nema više od 5000 stanovnika. Unutar jednog Zahtjeva za potporu prihvatljivo je građenje i/ili opremanje jednog projekta/operacije. Ukoliko projekt/operacija zahtijeva građevinsku dozvolu prihvatljiva je provedba projekta/operacije u jednom Zahtjevu za potporu temeljem jedne građevinske dozvole. Projektno-tehnička dokumentacija i potrebne dozvole/akti za provedbu projekata/operacija moraju glasiti na korisnika. Nije prihvatljivo fazno građenje za projekte/operacije. Korisnik mora osigurati da je ulaganje u funkciji/uporabi ili spremno za uporabu najkasnije do podnošenja konačnog Zahtjeva za isplatu. Korisnik je dužan osigurati da je ulaganje u funkciji uključujući održavanje i upravljanje najmanje pet godina od dana konačne isplate sredstava. Korisnici, isključujući korisnike – jedinice lokalne samouprave, ne smiju, nakon podnošenja Zahtjeva za potporu, upravljanje i održavanje prenijeti drugoj fizičkoj ili pravnoj osobi. Korisnik – jedinica lokalne samouprave, nakon podnošenja Zahtjeva za potporu upravljanje i održavanje može prenijeti samo na: trgovačko društvo koje osniva korisnik, javnu ustanovu koju osniva korisnik i/ili službu/vlastiti pogon koju osniva korisnik. U slučajevima prijenosa prava upravljanja i održavanja na pravnu osobu koja obavlja gospodarsku djelatnost, primjenjuju se odredbe o državnim potporama/de minimis potporama, za svaki slučaj zasebno. Posebni interes za lokalno stanovništvo dokazuje se odlukom vijeća jedinice lokalne samouprave o suglasnosti za provedbu ulaganja. Projekti/operacije su namijenjeni javnoj upotrebi/korištenju (u edukativnom, kulturnom, sportskom, rekreativnom i socijalnom smislu) i moraju biti javno dostupni različitim pojedincima i interesnim skupinama što se dokazuje odlukom odnosno suglasnosti vijeća jedinice lokalne samouprave. Pristup odnosno korištenje projekata/operacija, koje su spojive s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. UFEU-a temeljem izuzeća od primjene pravila o državnim potporama u skladu s primjenjivim odredbama Uredbe (EU) br. 651/2014, mora biti javno dostupno različitim pojedincima i interesnim skupinama na način i pod uvjetima kako je to naznačeno u Uredbi (EU) br. 651/2014. U slučaju ulaganja u građenje građevine na zemljištu koje nije u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu u vlasništvu korisnika i u slučaju ulaganja u opremanje građevine koja u trenutku podnošenja Zahtjeva za potporu nije u vlasništvu korisnika, korisnik mora dostaviti Ugovor o najmu/koncesiji/zakupu/služnosti/upravljanju koji mora biti sklopljen na rok od najmanje deset godina, računajući od trenutka podnošenja zahtjeva za potporu i upisan u zemljišne knjige; Korisnik je obavezan, prije podnošenja Zahtjeva za potporu, provesti postupak procjene utjecaja zahvata na okoliš i/ili postupak ocjene o potrebi procjene utjecaja zahvata na okoliš u skladu s važećim propisima iz područja zaštite okoliša i prirode ukoliko projekt/operacija zahtijeva provedbu navedenih postupaka i dr. uvjeti.

Rok za provedbu ulaganja počinje teći od dana donošenja Odluke o dodjeli sredstava, te završava danom podnošenja konačnog zahtjeva za isplatu.

Korisnik je u Zahtjevu za potporu/Zahtjevu za isplatu dužan dati izjavu o bespovratnim sredstvima dodijeljenim od strane središnjih tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, te svake pravne osobe koja dodjeljuje državne potpore za iste prihvatljive troškove u okviru podmjere za koju je podnio Zahtjev za potporu. Korisniku će se umanjiti iznos javne potpore ukoliko su mu dodijeljena bespovratna sredstva za iste prihvatljive troškove.

Uvjeti prihvatljivosti detaljno će biti definirani LAG Natječajem.

Kriteriji odabira

- tip ulaganja/prioritetno ulaganje,
- ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta,
- ulaganje doprinosi kvaliteti života/korisnici,

	<ul style="list-style-type: none"> • održivost projekta.
Prihvatljivi troškovi	<p>Uz navedeno u prihvatljivim aktivnostima, prihvatljivi nematerijalni troškovi su: kupnja ili razvoj računalnih programa; kupnja prava na patente i licence, autorska prava, registracija i održavanje žigova i ostala nematerijalna ulaganja povezana s materijalnim ulaganjem. Opći troškovi nastali prije podnošenja Zahtjeva za potporu i tijekom provedbe ulaganja prihvatljivi su u iznosu do 10 % vrijednosti ukupno prihvatljivih troškova bez općih troškova ali ne više od 20.000 eura u kunskoj protuvrijednosti i uključuju (a) troškove stručnjaka i konzultanata vezane za pripremu dokumentacije za natječaj, u iznosu do 2 % od iznosa prihvatljivih troškova projekta/operacije bez općih troškova ali ne više od 10.000 eura u kunskoj protuvrijednosti i (b) troškove projektno-tehničke dokumentacije, geodetskih usluga, elaborata i certifikata, troškove nadzora i vođenja projekta te troškovi pripreme dokumentacije i provedbe postupka nabave u iznosu koji čini razliku između troškova navedenih u točki a) ovoga stavka i gornje granice od 10% od iznosa prihvatljivih troškova projekta/operacije bez općih troškova. Prihvatljivi su samo oni opći troškovi vezani za ulaganje, a koji su nastali od 1. siječnja 2014. godine. Opći troškovi prihvatljivi su samo uz prijavu ulaganja. <i>Prihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>
Neprihvatljivi troškovi	<p>Neprihvatljivi troškovi za sufinanciranje su: porez na dodanu vrijednost (u daljnjem tekstu: PDV), u slučaju da je korisnik porezni obveznik upisan u registar obveznika PDV-a te ima pravo na odbitak PDV-a; drugi porezi, naknade i doprinosi te kamate; rabljeni strojevi i oprema, kupnja vozila, kupnja i najam nekretnina, održavanje građevine i opreme za održavanje građevine; troškovi refinanciranja kamata, režijski i operativni troškovi, troškovi osiguranja, te svi troškovi održavanja i amortizacije, novčane kazne, financijske kazne i troškovi parničnog postupka; troškovi nastali prije podnošenja Zahtjeva za potporu, osim općih troškova, ali ne prije 1. siječnja 2014. godine; opći troškovi vezani uz ulaganje koje je bilo predmet Zahtjeva za potporu, ukoliko ulaganje nije odobreno; trošak nepredviđenih radova u građenju i ostali nepredviđeni troškovi i svako plaćanje u gotovu novcu i putem leasinga. <i>Neprihvatljivi troškovi detaljno će biti definirani LAG Natječajem.</i></p>
Visina potpore	15.000 – 40.000 EUR
Intenzitet potpore	Od 80% do 100% prihvatljivih troškova, ovisno o indeksu razvijenosti jedinice lokalne samouprave u kojoj se projekt provodi.
Financijska alokacija iz 19.2.	240.000,00 EUR, 28,61% od planiranog iznosa za podmjeru 19.2 PRR RH 2014.-2020.
Doprinosi prioritetima i Fokus područjima PRR	Ovaj tip operacije je uglavnom pridonosi ostvarenju Prioriteta 6: Promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima, s naglaskom na Fokus područje 6B) <i>Poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima.</i>

Strateški cilj 3. Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta LAG-a 5 područja	
Prioritetna mjera 3.2. Jačanje suradnje i kapaciteta LAG-a	
Prioritetna operacija 3.2.1. Razmjena iskustava i primjera dobre prakse, prijenos znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a, promocija inovacija i stvaranje mreža ³⁴(TO iz PRR 19.3.1/19.3.2)	
Cilj mjere	<p>Jačanje sposobnosti LAG-a i dionika s njegovog područja i transfer i stvaranje novih znanja i vještina putem suradnje s partnerima u ili izvan EU.</p> <p>Prioritetna operacija obuhvaća provedbu aktivnosti povezanih s razmjenom iskustava i primjera dobre prakse, prijenosa znanja, poboljšanje kapaciteta LAG-a i stvaranja novih mreža suradnje. LAG 5 planira umrežavanje sa LAG-ovima na području RH i EU.</p> <p>Teme suradnje proizašle su iz analize stanja, SWOT analize, te identifikacije potreba i mogućnosti za daljnji razvoj. Povezivanje, sinergijsko djelovanje u razvojnim procesima, razmjena znanja i iskustava, LAG definira kao stavke od ključne važnosti. LAG planira provedbu 2 projekta suradnje – 1 na području pčelarstva gdje je riječ o projektu s nacionalnim i međunarodnim LAG-ovima (ukupno 2 hrvatska i 2 poljska LAG-a uključujući i LAG 5) i 1 na području inovacija i očuvanja agrobiodiverziteta na nacionalnoj i međunarodnoj razini.</p>
Korisnici	Lokalna akcijska grupa 5 odobrena za provedbu LRS u okviru M19, PRR 2014.-2020
Prihvatljive aktivnosti	Priprema i provedba međuteritorijanih i/ili transnacionalnih projekata suradnje
Uvjeti prihvatljivosti	<p>Opći uvjeti prihvatljivosti: Partner odabranom LAG-u u pripremi i/ili provedbi projekta suradnje može biti: LAG odobren od strane nadležnog tijela za razdoblje 2014. – 2020. te lokalno, javno – privatno partnerstvo u ruralnom ili urbanom području koje provodi neki oblik lokalne razvojne strategije sukladno članku 44. stavku 2. Uredbe (EU) br. 1305/2013. Ako je lokalno partnerstvo koje provodi neki oblik lokalne razvojne strategije, sukladno članku 44. stavku 2. Uredbe (EU) br.1305/2013, izvan područja Unije, isti se mora nalaziti na ruralnom području.</p> <p>U pripremu i/ili provedbu aktivnosti suradnje moraju biti uključena najmanje dva partnera.</p> <p>U provedbi projekta suradnje, glavni partner mora biti LAG odobren od strane nadležnog tijela za razdoblje 2014. – 2020. Pripremu i provedbu aktivnosti suradnje mogu predložiti fizičke i pravne osobe s područja LAG-a. Priprema i/ili provedba aktivnosti suradnje mora se provoditi na području partnera koji planiraju sudjelovati ili sudjeluju u provedbi projekta suradnje. Pod pojmom područja smatra se područje koje je obuhvaćeno LRS odnosno nekim oblikom lokalne razvojne strategije. Zahtjev za potporu za ovaj tip operacije mora ostvariti najmanji broj bodova odnosno proći prag prolaznosti sukladno kriterijima odabira Zahtjeva za potporu.</p> <p>Specifični uvjeti prihvatljivosti za pripremu projekata suradnje: Da bi aktivnosti pripreme projekata suradnje u okviru ovog tipa operacije bile prihvatljive, moraju biti ispunjeni sljedeći</p>

³⁴ Temeljeno na Pravilniku o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017, 53/2018)

uvjeti: cilj, tip ili tematsko područje planiranog projekta suradnje mora biti opisano ili navedeno u odabranoj LRS; UO LAG-a mora donijeti Odluku o pokretanju pripremnih aktivnosti za provedbu planiranog projekta suradnje koja mora sadržavati najmanje sljedeće: glavne ciljeve i karakter planiranog projekta suradnje; zadatke i odgovornost prilikom pripreme projekta suradnje; planirane aktivnosti/troškovi pripreme projekta suradnje kako bi se zadaci obavili i nazivi potencijalnih partnera u pripremi projekta suradnje; priprema projekta suradnje mora završiti najkasnije u roku 18 mjeseci od dana donošenja odluke APPRRR o odobrenju pripreme projekta suradnje, ali ne kasnije od 1. prosinca 2020. godine. Priprema projekta suradnje mora rezultirati Sporazumom o suradnji.

Specifični uvjeti prihvatljivosti za provedbu projekata suradnje:

Da bi aktivnosti provedbe projekata suradnje u okviru ovog tipa operacije bile prihvatljive, moraju biti ispunjeni sljedeći uvjeti: cilj, tip ili tematsko područje projekta suradnje mora biti opisano ili navedeno u odabranoj LRS; partneri na projektu moraju sklopiti Sporazum o suradnji koji sadrži: podatke o partnerima u projektu suradnje (naziv, adresa, kontakt podatci, itd.); naziv i logo projekta suradnje (ako postoji); opis glavnih ciljeva i očekivanih rezultata projekta suradnje koji moraju biti mjerljivi; planirane aktivnosti kako bi projekt ostvario cilj; definiranje grupe korisnika kojima je namijenjen projekt suradnje ili grupa korisnika od koje se očekuje sudjelovanje u projektu suradnje; imenovanje glavnog partnera i ako niti jedan odabrani LAG nije glavni partner u transnacionalnom projektu suradnje, onda se mora imenovati LAG koji je nacionalni koordinator; imenovanje koordinatora projekta, odnosno osobe/osoba koje su zadužene za: implementaciju, financiranje, promociju i praćenje projekta suradnje i ako niti jedan odabrani LAG nije glavni partner u transnacionalnom projektu suradnje, onda se mora imenovati osoba koja je nacionalni koordinator (koordinator projekta mora imati sve potrebne kvalifikacije za obavljanje navedenog posla te ne mora nužno biti član, zaposlenik ili volonter LAG-a); aktivnosti, uloge i zadaće svakog partnera u organizaciji, provedbi i praćenju projekta suradnje; lokacije provedbe projekta suradnje; ukupni financijski plan projekta s jasnom razdiobom aktivnosti i troškova između partnera; vremensko trajanje projekta, s datumom početka i završetka projekta suradnje; prava i obveze između partnera; pravo na izmjenu i raskid Sporazuma o suradnji, s jasnim odredbama kada se Sporazum o suradnji ne smije izmijeniti ili raskinuti i ako partneri dozvole, klauzule oko uključivanja novih partnera i/ili zamjene partnera i/ili isključivanja postojećih partnera.

Projekt suradnje mora završiti u roku 36 mjeseci od dana donošenja odluke APPRRR o odobrenju provedbe projekta suradnje, ali ne kasnije od 30. lipnja 2022. godine. Kada projekt suradnje uključuje građenje i/ili opremanje u Sporazumu o suradnji partneri moraju jasno naznačiti tko preuzima vlasništvo nad imovinom. Ako je riječ o transnacionalnom projektu suradnje s partnerima izvan Europske unije, lokacija ulaganja, kao i samo vlasništvo nad investicijom mora biti unutar programskog područja Europske unije. Građenje i/ili opremanje unutar projekta suradnje mora biti namijenjeno javnoj upotrebi/korištenju (u edukativnom, kulturnom, sportskom, rekreativnom i socijalnom smislu) i mora biti javno dostupno različitim pojedincima i interesnim skupinama. Predmet ulaganja u građenje/opremanje mora biti u funkciji uključujući održavanje i upravljanje i ne smije promijeniti vlasnika najmanje pet (5) godina od dana konačne isplate sredstava. Na glavnog partnera može se odnositi najviše do 60% ukupnih troškova provedbe projekta suradnje.

Kriteriji odabira	<ol style="list-style-type: none"> 1. zajednički interes lokalne zajednice, 2. zajedničke korisnike (gdje je primjenjivo), 3. javni pristup rezultatima projekta provedenom projektu, 4. doprinos ciljevima LRS, 5. raspoloživa alokacija. <p>Isti će biti detaljno utvrđeni po odobrenju LRS i LAG-a od strane tijela nadležnog za provedbu PRR.</p> <p>Kriteriji odabira za Pripremu i provedbu aktivnosti sudjelovanja lokalne akcijske grupe, u dijelu Priprema aktivnosti suradnje lokalne akcijske grupe, su slijedeći:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. planirani broj uključenih partnera u projekt suradnje, 2. planirani tip projekta suradnje (međuteritorijalni/transnacionalni), 3. planirana uloga LAG-a u projektu suradnje. <p>Kriteriji odabira za Pripremu i provedbu aktivnosti sudjelovanja lokalne akcijske grupe, u dijelu Provedba aktivnosti suradnje lokalne akcijske grupe, su slijedeći:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. broj uključenih partnera u projekt suradnje, 2. tip projekta suradnje (međuteritorijalni/transnacionalni).
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore iznosi do 100% prihvatljivih troškova, do maksimuma od 5% od planiranog iznosa za podmjeru 19.2 PRR 2014.-2020.
Prihvatljivi troškovi	<i>Prihvatljivi troškovi propisani su Pravilnikom i Natječajem za podmjeru 19.3 objavljenim od strane APPRRR.</i>
Neprihvatljivi troškovi	<i>Neprihvatljivi troškovi propisani su Pravilnikom i Natječajem za podmjeru 19.3 objavljenim od strane APPRRR.</i>
Financijska alokacija iz 19.3	41.947,50 EUR, 5% od planiranog iznosa za podmjeru 19.2 PRR 2014.-2020.
Financijska alokacija iz ukupne alokacije iz 19.2-19.4 do 2023.	Ukupno TO 3.2.1: 3,81% ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 1.101.121,88 EUR (100%)
Doprinos prioritetima i Fokus područjima PRR	Ovaj tip operacije je uglavnom pridonosi ostvarenju Prioriteta 6: Promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima, s naglaskom na Fokus područje 6B) <i>Poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima.</i>

Strateški cilj 3. Poboljšanje kvalitete življenja ruralnog stanovništva, zaštita okoliša i jačanje kapaciteta LAG-a 5 područja	
Prioritetna mjera 3.2. Jačanje suradnje i kapaciteta LAG-a	
Prioritetna operacija 3.2.2 Jačanje kapaciteta LAG-a i lokalnih dionika za provedbu LRS s provedbom operacija unutar CLLD strategije³⁵ (TO iz PRR 19.4.1)	
Korisnici	Lokalna akcijska grupa odobrena za provedbu LRS u okviru M19, PRR 2014.-2020 od strane Agencije za plaćanja
Prihvatljive aktivnosti	1. Tekući troškovi 2. Animacija
Uvjeti prihvatljivosti	<p>Lokalna akcijska grupa odobrena za provedbu LRS u okviru M19, PRR 2014.-2020. Aktivnosti moraju biti završene i odnositi se na razdoblje koje obuhvaća zahtjev za isplatu. U zahtjevu za isplatu jasno se moraju razdvojiti tekući troškovi i animacija. Svi računi moraju biti plaćeni prije podnošenja zahtjeva za isplatu. Opći uvjeti, sažetak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Iznos potpore za aktivnosti tekućih troškova i animacije ne smije premašiti 25% iznosa potpore isplaćene u okviru Podmjere 19.2. i Podmjere 19.3. PRR. – U slučaju da se LAG bavi gospodarskom djelatnošću koja je propisana statutom LAG-a odnosno posjeduje udjele ili dionice u pravnoj osobi koja obavlja gospodarsku djelatnost, visina potpore po LAG-u propisana je odredbama Uredbe (EU) br. 1407/2013. Ukoliko se LAG u trenutku odabira nije bavio gospodarskom djelatnošću, već se s gospodarskom djelatnošću počeo baviti nakon odabira, LAG je dužan u roku od sedam dana od početka bavljenja gospodarskom djelatnošću pisanim putem obavijesti Agenciju za plaćanja. – Ako odabrani LAG do 31. prosinca 2018. godine ne odabere projekte na LAG Natječajima u iznosu od najmanje 20% sredstava namijenjenih za provedbu Podmjere 19.2. i ne dostavi odabrane projekte Agenciji za plaćanja putem Zahtjeva za potporu, raskinuti će se Ugovor s odabranim LAG-om – Agencija za plaćanja će nakon 31. prosinca 2019. do završetka provedbe Podmjere 19.4. PRR, svake godine na dan 15. veljače godine »n« utvrditi da li je LAG na dan 31. prosinca godine »n-1« ispunio uvjet iz 1. stavka, na način da se izračun temelji na dodijeljenom iznosu potpore od strane Agencije za plaćanja po osnovi provedbe Podmjere 19.2. i Podmjere 19.3. – Ako se utvrdi da odabrani LAG ne ispunjava uvjet iz stavka 1., Agencija za plaćanja će obustaviti isplate za aktivnosti tekućih troškova i animacija sve dok odabrani LAG ne ispuni uvjet iz stavka 1.. – Agencija za plaćanja će nakon završetka provedbe Podmjere 19.2. i Podmjere 19.3., a najkasnije do 31. prosinca 2023. godine utvrditi i usporediti iznos isplaćenih sredstava odabranom LAG-u za aktivnosti tekućih troškova i animacije i

³⁵ Temeljeno na Pravilniku o provedbi podmjere 19.2. »Provedba operacija unutar CLLD strategije«, podmjere 19.3. »Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a« i podmjere 19.4. »Tekući troškovi i animacija« unutar mjere 19 »Potpora lokalnom razvoju u okviru inicijative LEADER (CLLD – lokalni razvoj pod vodstvom zajednice)« iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (NN 96/2017, 53/2018).

	<p>iznos isplaćenih sredstava kroz provedbu Podmjere 19.2. i Podmjere 19.3.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Odabrani LAG može pomoći u pripremi projekata u vidu edukacija, treninga ili savjetovanja, ali mu je zabranjeno pisanje projekata, pripremanje natječajne dokumentacije i obrazaca za projekte koji se planiraju provoditi putem odabrane LRS.
Prihvatljivi troškovi	<i>Prihvatljivi troškovi propisani su Pravilnikom i Natječajem za podmjeru 19.4 objavljenim od strane APPRRR.</i>
Neprihvatljivi troškovi	<i>Neprihvatljivi troškovi propisani su Pravilnikom i Natječajem za podmjeru 19.4 objavljenim od strane APPRRR.</i>
Financijska alokacija iz 19.4	220.224,38 EUR, 25% od planiranog iznosa za PM 19.2+19.3 PRR 2014.-2020.; 100% iz 19.4
Financijska alokacija iz ukupne alokacije iz 19.2-19.4 do 2023.	Ukupno TO 3.2.2: 20% ukupnog iznosa LAG-a za provedbu podmjera 19.2-19.4 PRR 2014.-2020. koji iznosi 1.101.121,88 EUR (100%)
Doprinos prioritetima i Fokus područjima PRR	Ovaj tip operacije je prioritetno pridonosi ostvarenju Prioriteta 6: Promicanje društvene uključenosti, smanjenje siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima, s naglaskom na Fokus područje 6B) Poticanje lokalnog razvoja u ruralnim područjima (definirano Programom ruralno razvoja 2014.-2020.). No ovaj tip operacije svojim aktivnostima doprinosi i Fokus području 6A). Olakšavanje diversifikacije, stvaranja i razvoja malih poduzeća kao i otvaranje radnih mjesta te Prioritetu 1: Poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima; Fokus područjima 1A) Poticanje inovacija, suradnje i razvoja baze znanja u ruralnim područjima; 1B) Jačanje poveznica između poljoprivrede, proizvodnje hrane i šumarstva te istraživanja i inovacija, uključujući u svrhu poboljšanog upravljanja okolišem i okolišne učinkovitosti i 1C) Poticanje cjeloživotnog učenja i stručne izobrazbe u sektorima poljoprivrede i šumarstva

Prilog br. 3. Pregled pripremnih sastanaka i radionica za pripremu i izradu te prvu i drugu izmjenu LSR-a

Br.	Pripremni sastanci - teme i opis rada	Broj sudionika	Mjesto	Datum
1.	Sastanak sa članovima LAG-a 5 (Izvještaj o radu ureda LAG-a u proteklom razdoblju, informiranje o tekućim natječajima i natječajima u najavi, priprema projektnih ideja za mjere iz PRR 2014-2020 i za LRS LAG-a 5 2015-2020)	4	Vela Luka	21.07.2015.
2.	Sastanak s članovima (Izvještaj o radu ureda LAG-a u proteklom razdoblju, informiranje o tekućim natječajima i natječajima u najavi, priprema projektnih ideja za mjere iz PRR 2014-2020 i za LRS LAG-a 5 2015-2020)	4 4	Vela Luka Smokvica	22.09.2015.
3.	Sastanak s članovima (Izvještaj o radu ureda LAG-a u proteklom razdoblju, informiranje o tekućim natječajima i natječajima u najavi, priprema projektnih ideja za mjere iz PRR 2014-2020 i za LRS LAG-a 5 2015-2020)	3	Ston Slano	22.09.2015.
4.	Sastanak s članovima (Informiranje o tekućim natječajima i natječajima u najavi, priprema projektnih ideja za mjere iz PRR 2014-2020 i za LRS LAG-a 5 2015-2020)	3 5	Vela Luka Smokvica	29.09.2015.
5.	Radionica za izradu LRS LAG-a 5 (Priprema projektnih ideja za mjere iz PRR 2014-2020 i za LRS LAG-a 5 2015-2020)	12 5	Lastovo Lastovo	03.12.2015. 04.12.2015.
6.	Radionica za izradu LRS LAG-a 5 (Prikupljanje projektnih ideja za LRS LAG-a 5 2015-2020)	20	Blato	19.10.2015.
7.	Radionica u svrhu izrade LRS LAG-a 5 (Prikupljanje projektnih ideja za LRS LAG-a 5 2015-2020)	9	Vela Luka	13.10.2015.
8.	Radionica u svrhu izrade LRS LAG-a 5 (Prikupljanje projektnih ideja za LRS LAG-a 5 2015-2020)	12	Smokvica	14.10.2015.
9.	Radionica u svrhu izrade LRS LAG-a 5 (Prikupljanje projektnih ideja za LRS LAG-a 5 2015-2020)	17	Lumbarda	15.10.2015.
10.	Radionica u svrhu izrade LRS LAG-a 5 (Priprema projektnih ideja za mjere iz PRR 2014-2020 i za LRS LAG-a 5 2015-2020)	5	Smokvica	27.10.2015.
11.	Konzultacijski postupak u svrhu prve izmjene LRS	45	Orebić	07.12.2018.
12.	Konzultacijski postupak u svrhu druge izmjene LRS	32	Orebić	12.02.2019.

Prilog br. 4. Usklađenost ciljeva LRS LAG-a 5 i drugih strateških dokumenata

Shema usklađenosti LRS s relevantnim nadređenim strateškim razvojnim dokumentima Županije i RH			
LRS LAG-a:	LRS - SC1/M1.1	LRS - SC2/M2.1	LRS – SC3/M3.1/M3.2
ZPP (opći ciljevi) 2014.-2020.	C2 Osiguranje održivog upravljanja prirodnim resursima i akcije protiv klimatskih promjena uz provedbu načela zaštite okoliša i prirode te očuvanje genetskih izvora C1 poticanje konkurentnosti poljoprivrede, među ostalim, i kroz višenamjensku i tehnološki inovativnu proizvodnju prilagodljivu klimatskim promjenama te tehnološki moderniziranu prehrambeno - prerađivačku industriju	C3 Postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.	
Prioritet / Fokus područje PRR	P2/FP-2A	P6/FP-6A	P1/FP-1A,B,C; P6/FP-6A,B
Strategija razvoja turizma RH do 2020.	C2 Novo zapošljavanje C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje	C1 Poboljšavanje strukture i kvalitete smještaja C2 Novo zapošljavanje C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje	C3 Investicije C4 Povećanje turističke potrošnje
Strategija razvoja poduzetništva u RH 2013.-2020.	C1 Poboljšanje ekonomske uspješnosti C3 Promocija poduzetništva C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina C5 Poboljšano poslovno okruženje	C3 Promocija poduzetništva C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina	C2 Poboljšan pristup financiranju C3 Promocija poduzetništva C4 Poboljšanje poduzetničkih vještina C5 Poboljšano poslovno okruženje
Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti 2014.-2020.	C1 Osiguravanje uvjeta za uspješnu borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenje nejednakosti u društvu		
	C2 Osiguravanje uvjeta za sprječavanje nastanka novih kategorija siromašnih kao i smanjenja broja siromašnih i socijalno isključenih osoba		
			C3 Uspostavljanje koordiniranog sustava potpore skupinama u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti, te sustava praćenja i evaluacije
Županijska razvojna strategija Dubrovačko-neretvanske županije 2016.-2020.	C1 Povećati konkurentnost i uspostaviti održivi gospodarski rast i razvoj	C1 Povećati konkurentnost i uspostaviti održivi gospodarski rast i razvoj	C2 Poboljšati održivo upravljanje prostorom, resursima i infrastrukturom C3 Poboljšati kvalitetu života i osnažiti institucionalni kapacitet, ljudski i društveni kapital

Izvor: LAG 5

Prilog br. 5. Ljudski kapaciteti za provedbu LRS

<p>Na kojim poslovima rade</p>	<p>Voditeljica LAG-a –zadužena je za financijsko i organizacijsko vođenje udruge te koordinaciju, ugovaranje, prijavu i nadzor svih projekata LAG-a. Vodi administrativne i tehničke poslove LAG-a u skladu sa zakonom, općim aktima i drugim propisima, organizira, brine o izvršavanju i nadzire obavljanje poslova ostalih djelatnika, poduzima mjere za osiguravanje učinkovitosti u radu, brine o urednom i pravilnom korištenju imovine i sredstava za rad, organizira, obavlja i nadzire poslove u svezi pripremanja sjednica Upravnog odbora i Skupštine, brine o zakonitom radu LAG-a, izrađuje nacрте i prijedloge općih i pojedinačnih akata, prati propise vezane za rad LAG-a, obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, Statutom i općim aktima LAG-a, obavlja i druge poslove vezane po nalogu predsjednika LAG-a..</p> <p>Administrativna referentica – obavlja administrativno tehničke i uredske poslove LAG-a, obavlja protokolarne poslove za potrebe Predsjednika, Upravnog odbora i Voditelja LAG-a, vodi podsjetnik, organizira sastanke i prijem sastanaka za potrebe Predsjednika, Upravnog odbora i Voditelja LAG-a. Zaduzena je za prijavu i provedbu LEADER projekata LAG-a 5. Obavlja poslove prijema, distribucije, opreme i arhiviranja pošte, poslovi se odnose i na elektroničku poštu, obavlja poslove nabave artikala za reprezentaciju, uredskog materijala, potrošnog materijala za održavanje, sitnog inventara, surađuje s tijelima drugih institucija, vodi odgovarajuće evidencije i registre, obavlja i druge poslove po nalogu Predsjednika, Upravnog odbora i Voditelja LAG-a.</p> <p>Stručna suradnica 1 -osigurava provedbu aktivnosti sukladno Planu rada LAG-a, izrađuje i prijavljuje projektne prijedloge na regionalne, nacionalne i europske izvore financiranja, prikuplja podatke i informacije potrebne za provedbu aktivnosti i prati realizaciju aktivnosti, vodi i ažurira evidencije o rokovima i provedbi pojedinih aktivnosti, prikuplja, analizira i po potrebi doraduje podatke i izvještaje o provedbi aktivnosti te ih prosljeđuje stručnom suradniku i voditelju udruge, koordinira rad volontera i vodi evidenciju o broju volonterskih sati, ažurira baze (baza projektnih ideja, evidenciju o projektnoj dokumentaciji, evidencija članova, evidencija uplata članarina), radi administrativne poslove nužne za organiziranje aktivnosti udruge. Zaduzena je za administrativno vođenje i provedbu Horizon projekata LAG-a, Interreg IT-HR te SMILO za otok Lastovo.</p> <p>Stručna suradnica 2 – izrada projektnih prijedloga, uspostava i održavanje kontakata sa članovima LAG-a na području Mljeta i sa svim vanjskim suradnicima, uključujući poduzetnike i predstavnike svih relevantnih institucija, promicanje znanja o ruralnom razvoju i važnosti partnerskog i višesektorskog kreiranja javne politike ruralnog razvoja među stanovništvom na području otoka Mljeta putem sredstava javnog priopćavanja i nakladničkom djelatnošću, te poticanje aktivnog uključivanja stanovnika u zajedničko planiranje, praćenje zakonske regulative i objava javnih natječaja vezanih za razvojne mogućnosti i informiranje potencijalnih korisnika na području LAG-a o postojećim mogućnostima, pružanje savjetodavnih usluga i tehničke pomoći članovima udruge na području otoka Mljeta i ostalim stanovnicima otoka Mljeta. Organizacija različitih programa jačanja kapaciteta – informativne radionice, edukacije treninzi – za članove LAG-a i partnere na području otoka Mljeta, izrada dokumenata, prezentacija i drugih pismenih oblika potrebnih za izvješćivanja, vođenje zapsnika i arhiva, upoznavanje javnosti otoka Mljeta s radom LAG-a, obavljanje i drugih poslova utvrđenih Zakonom, aktima LAG-a i odlukama tijela LAG-a.</p> <p>Stručna suradnica 3 - osigurava provedbu aktivnosti sukladno Planu rada LAG-a. Izrađuje i prijavljuje projektne prijedloge na regionalne, nacionalne i europske izvore financiranja, prikuplja podatke i informacije potrebne za provedbu aktivnosti i prati realizaciju aktivnosti, vodi i ažurira evidencije o rokovima i provedbi pojedinih aktivnosti, prikuplja, analizira i po potrebi doraduje podatke i izvještaje o provedbi aktivnosti te ih prosljeđuje stručnom suradniku i voditelju udruge, koordinira rad volontera i vodi evidenciju o broju volonterskih sati, ažurira baze (baza projektnih ideja, evidenciju o projektnoj dokumentaciji, evidencija članova, evidencija uplata članarina), radi administrativne poslove nužne za organiziranje aktivnosti udruge.</p>
--------------------------------	--

	<p>Stručna suradnica 4 - osigurava provedbu aktivnosti sukladno Planu rada LAG-a, izrađuje i prijavljuje projektne prijedloge na regionalne, nacionalne i europske izvore financiranja, prikuplja podatke i informacije potrebne za provedbu aktivnosti i prati realizaciju aktivnosti, vodi i ažurira evidencije o rokovima i provedbi pojedinih aktivnosti, prikuplja, analizira i po potrebi doraduje podatke i izvještaje o provedbi aktivnosti te ih prosljeđuje voditelju udruge i ostalim odgovornim tijelima. ažurira evidenciju o projektnoj dokumentaciji. Zadužena je za vođenje i provedbu LEADER-a, mjere 19.2., 19.3. i 19.4.</p>
<p>Na koliko su projekata surađivali</p>	<ul style="list-style-type: none"> • IPARD Mjera 202 • Zeleni LAG 5 – Zaklada Kajo Dadić • Zeleni LAG 5 – INA d.d. • LEADER – Mjera 19.1, 19.2., 19.3., 19.4 • Ministarstvo turizma – Konkurentnost turističkog gospodarstva – Mjera A2, A4 • HBOR – HBOR u zajednici • Program ruralnog razvoja – Mjere 3, 4, 6 i 7 • Horizon 2020: INNOVATION SUSTAINABLE AND INCLUSIVE BIOECONOMY, HNV LINK • Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost – Pajasen - analiza pojave autohtone biljne vrste i prijedlog mjere uklanjanja kroz edukaciju lokalnih zajednica • Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU – Otočni poslodavci • Otok uspjeha – HZZ • Erasmus +, KA 1: Agriroots • Blutoursystem Interreg Italy-Croatia
<p>Koje su edukacije i usavršavanja prošli</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Informatičke radionice – edukacija za proračunske tablice • Edukacija: „Financiranje lokalnog razvoja – praktični alati za provedbu projekta“ • Edukacija: “Poduzetnički inkubator“ • Edukacija: “Upravljanje projektima financiranim iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova“ • VII. Parmenide konferencija u sklopu pripreme „Tematske mreže za poljoprivredu bazirane na agro-biodiverzifikaciji“ • Sastanka Otočnog sabora • Forum obiteljskog smještaja • Radionica: Priprema izmjena Zakona o udrugama i pravila o financijskom poslovanju udruga • Edukacija: “Menadžment volontera“ • Opća konferencija o lokalnom razvoju pod vodstvom zajednice • Priprema za provođenje podmjere 19.1 Programa ruralnog razvoja 2014—202. • Skupština Otočnog sabora, Konferencija na temu otoka • Radionica za izradu poslovnog plana za mjeru 6.3. Programa ruralnog razvoja • Radionica :”Integrirani lokalni razvoj provedbom LEADER/CLLD-a – uvod u vrednovanje LAG-ova i LRS i jačanje međusobne suradnje LAG-ova“ • Edukacija: Upravljanje projektom ciklusom (PCM) i javna nabava“ • Radionica: "Zajedno do uspješnog lokalnog razvoja – analiza provedbe Mjere 19 unutar Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske“ • Radionica za LAG-ove na temu natječaja za tipove operacije 19.3.1., 19.3.2. i 19.4.1 • Radionica: Implementacija Lokalnih razvojnih strategija u okviru LEADER (CLLD) podmjera 19.2,19.3 i 19.4, Mjere 19 Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020. – uvodna iskustva i obveze LAG-ova • Edukacija: Primjena izmjena Zakona o udrugama i pravila o financijskom poslovanju udruga • Radionica: Strateško planiranje LRS i rada LAG-a u okviru priprema i

	<p>provedbe mjere 19</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edukacija: Sudionička demokracija-partnerstvo građana i lokalne vlasti • Seminar „Državne potpore i EU fondovi“ • Edukacija: Javna nabava u kontekstu korištenja EU fondova • Edukacija: Vještine upravljanja projektom • Sedmodnevni trening/radionica „Razvijanje socijalnih i poduzetničkih vještina za mlade s ruralnog područja“ Edukacija: Voditeljica izradbe i provedbe projekata financiranih iz EU fondova • Trening: "Slow Food Središnja Europa: kultura, baština, identitet i hrana" • Radionica za potencijalne korisnike mjera iz „Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.“: Tip operacije 3.1.1 „Potpora za sudjelovanje poljoprivrednika u sustavima kvalitete“; Tip operacije 3.2.1 „Potpora za aktivnosti informiranja i promoviranja“; ip operacije 9.1.1 „Uspostava proizvođačkih grupa i organizacija“: Tipovi operacije 6.2.1 „Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima“ i 6.4.1 „Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima“ • "How to successfully prepare your project proposal" in the framework of the Erasmus+ 2019 Call for proposals for Capacity Building in the Field of Higher Education • Edukacija: "Program LIFE - doprinos provedbi klimatskih politika" • Radionica: "Moje pravo na informaciju"
--	--

Prilog br. 6. Iskustvo u provedbi LEADER pristupa u programskom razdoblju 2007.-2013. i u provedbi projekata izvan mjere LEADER

Iskustvo u provedbi LEADER pristupa u programskom razdoblju 2007. – 2013.

Iskustvo u provedbi LEADER pristupa	
2014. godina	2015. godina
Radionice <i>Upravljanje projektnim ciklusom</i> – Babino polje (Mljet), Viganj	Radionice: <i>Predstavljanje mjere 4, Programa ruralnog razvoja</i> (Slano, Ston, Viganj, Lovište, Korčula, Vela Luka, Babino polje)
Studijsko putovanje na Krk	Studijsko putovanje u Vicenzu - Italija
Predstavljanje aktualnih natječaja za organizacije civilnog društva	Informatičke radionice – edukacija za proračunske tablice
Sedmodnevni trening „ <i>Razvijanje socijalnih i poduzetničkih vještina za mlade poduzetnike s ruralnog područja</i> “ (Wales)	Edukacija: „ <i>Upravljanje projektima financiranim iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova</i> “
Regionalni sastanak o provedbi LEADER pristupa unutar programa regionalnog razvoja 2014-2020 (Mali Ston)	Predstavljanje Zelenog plana (Orebić, Lastovo, Smokvica, Ston)
Radionica o LEADER pristupu i predstavljanje mogućnosti programa ruralnog razvoja: Mjera 5.1.1. Lokalne razvojne strategije područja LAG-a 5 (Govedari, Viganj, Vela Luka)	Rad s građanstvom (Vela Luka, Ston, Slano)
Predstavljanje LAG-a na terenu (Lastovo, Vela Luka, Smokvica, Lumbarda, Korčula, Orebić, Trpanj, Janjina, Ston, Govedari, Babino polje, Slano)	Edukativne radionice u Korčuli i Smokvici – „ <i>Radionice o LEADER pristupu i predstavljanje mogućnosti programa ruralnog razvoja : Mjera 5.1.1. Lokalne razvojne strategije područja LAG-a 5</i> “
Radio emisije na lokalnim radio postajama	Predstavljanje Zelene energetske zadruge i zadruge za etično poslovanje - Korčula Radionice o ekologiji – Smokvica, Lastovo, Kuna Pelješka, Topolo - Mljet Radio emisija na Radio Korčuli

Iskustvo u provedbi projekata izvan mjere LEADER

Naziv projekta	Prijavitelj projekta	Izvor potpore	Kratak opis projekta
Revitalizacija unutrašnjosti poluotoka Pelješca	Općina Orebić	Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU	Prva faza projekta tiče se izrade programsko-planske studije, druga faza obuhvaća rekonstrukciju i prenamjenu tri objekta (Kuće vina, Kuće maslina i Edukacijskog centra) te uređenje tematskih putova.
HOTSPOT Orebić	Općina Orebić	Ministarstvo turizma	Cilj projekta je uvođenje novih HOTSPOT točaka na području mjesta Orebić i Lovišta u svrhu povećanja konkurentnost te će doprinijeti stvaranju imidža i jačanju razvoja Općine Orebić kao turističke destinacije koja turistima na raspolaganje daje korištenje besplatnog interneta.
GURIĆSTIK PARK	OPG Boris Grljušić	Ministarstvo turizma	Projektom su se osigurala sredstva za čišćenje šume te izgradnje skloništa za životinje.
Zeleni LAG 5	LAG 5	Zaklada Kajo Dadić	Ovom građanskom akcijom podigla se razina kvalitete življenje očuvanjem okoliša čišćenjem ode otpada i pošumljavanjem padine mjesta Kuna Pelješka sadnjom autohtonih vrsta biljaka.
Zeleni LAG 5	LAG 5	INA d.d.	Ovaj projekt uključuje pošumljavanje padine u Kuni na poluotoku Pelješcu, uređenje šetnice na Lastovu i održavanje ciklusa radionica o održivom razvoju,

			klimatskim promjenama i biodiverzitetu, na četiri različite lokacije: Smokvica, Lastovo, Kuna i Topolo.
HNV Farming: Learning, INNOvation and Knowledge	CHIEAM, MONTPELLIER	HORIZON 2020: INNOVATION SUSTAINABLE AND INCLUSIVE BIOECONOMY	Razvoj i implementacija inovacija i europskih primjera dobre prakse koji će pomoći ekonomskoj i ekološkoj revitalizaciji napuštenih poljoprivrednih površina te prezentacija primjera dobre prakse u ostalim zemljama – partnerima na projektu.
Bazeni Orebić	Jasmina Bikić	Ministarstvo turizma	Izgradnja bazena u sklopu „Objekata u domaćinstvu“ radi poboljšanja turističke konkurentnosti.
Izgradnja Bazena	Obrt Restoran Vrgorac	Ministarstvo turizma	Izgradnja bazena u svrhu poboljšanja turističke konkurentnosti.
Pajasen	Udruga Mala sirena	Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost	Analiza pojave autohtone biljne vrste i prijedlog mjere uklanjanja kroz edukaciju lokalnih zajednica

Izvor: LAG 5

Prilog br. 7. Rizici provedbe LRS LAG-a 5

Glavni rizici sagledivi temeljem dosadašnjeg tada LAG-a 5 i izrade LRS su sljedeći:

Rizik	Razina rizika	Mjere ublažavanja rizika
Nedovoljno usavršavanje zaposlenika i suradnika LAG-a i nedostatan stjecanje novih znanja i vještina planiranja i upravljanja razvojnim projektima.	Niska	Nastavak sustavne provedbe stalnog usavršavanja zaposlenika i suradnika LAG-a, korištenje učinkovito korištenje svih vanjskih resursa (LmH, županijskih i državnih te inozemnih) stalna podražka UO LAG-a za jačanje kapaciteta LAG-a. Potpora UO i članova za jačanje kapaciteta LAG-a.
Ograničenja i nemogućnost angažiranja novih suradnika, posebno onih zainteresiranih, motiviranih i spremnih za rad na projektima ruralnog razvoja i rad s lokalnim zajednicama.	Niska	Nastavak sustavnog animiranja i privlačenja novih suradnika kroz volonterske, povremene i projektne angažmane. Osiguravanje dobrih radnih uvjeta i suradničke atmosfere. Osiguravanje financijskih uvjeta LAG-a za privlačenje novih suradnika.
Nedovoljna upućenost i manjak vještina članova lokalnog partnerstva za sustavno praćenje i bavljenje razvojnim potrebama na području LAG-a.	Srednja	Organiziranje i provedba edukacije i treninga, sudjelovanje na skupovima i konferencijama, sudjelovanje u stručnim sastancima na županijskoj, državnoj i međunarodnoj razini, razmjena iskustava s drugim LAG-ovima.
Sukob interesa u radu LAG-a i donošenju odluka.	Srednja	Uspostava internog sustava za izbjegavanje sukoba interesa, sa jasnim i transparentnim pravilima i uputama. Uspostava procedura i postupaka za upravljanje konfliktnim situacijama i izbjegavanje sukoba interesa. Osiguranje potpune transparentnosti svih aktivnosti i svih postupaka donošenja odluka.
Ograničavanja inoviranja aktivnosti LAG-am novih inicijativa i inovativnih projekata ruralnog i lokalnog razvoja, koje pokreću suradnici LAG-a.	Srednja	Nastavak planiranja novih inicijativa i inovativnih projekata, informiranja i uključivanja lokalnog partnerstva, sustavna stimulacija podrška od UO LAG-a.
Preuzimanje dodatnih odgovornosti bez osiguravanja potrebnih financijskih sredstava.	Srednja	Dobar financijski monitoring i potpora svih članova LAG-a. Razvoj sustava volontiranja.
Promjena smjernica u javnim politikama Vlade RH posebno vezanih uz provedbu Programa ruralnog razvoja i djelovanje udruga.	Visoka	Stalno educiranje i informiranje članova ureda LAG-a o odlukama nadležnih tijela za provedbu programa RR. Suradnja s LEDAER mrežom Hrvatske, kao tehničkom pomoći, suradnja s Upravnom direkcijom i APPRR-om.
Nedostatak sredstava za predfinanciranje aktivnosti LAG-a i korisnika podmjere 19.2 i Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020.	Visoka	Aktivnostima za jačanje rada LAG-a i njegovu promociju kao i sredstva NZRCD iz programa „Europa +“. Pojačane aktivnosti vezane uz osiguravanje financijskih sredstava financijskih institucija i organizacija.

10. DODACI

Dodatak 1. Struktura članova i tijela LAG-a 5

1.1 Struktura članstva Skupštine i izvršnog tijela LAG-a tijekom izrade i donošenja LRS

Skupština (lokalno razvojno partnerstvo) LAG-a 5, travanj 2016., ukupno: 103 člana				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
37	66	18	32	53
36%	64%	17%	31%	52%

Upravni odbor LAG-a 5, travanj 2016., ukupno: 13 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
8	5	3	4	6
61%	39%	23%	31%	46%

Izvor: LAG 5

1.2 Struktura članstva Skupštine i izvršnih tijela LAG-a u donošenju prve izmjene LRS

Skupština (lokalno razvojno partnerstvo) LAG-a 5, prosinac 2018., ukupno: 110 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
35	75	19	31	60
32%	68%	17%	28%	54%

Upravni odbor LAG-a 5, prosinac 2018. (tijelo za odabir projekata), ukupno: 13 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
8	5	3	4	6
61%	39%	23%	31%	46%

Nadzorni odbor LAG-a 5, prosinac 2018. (tijelo za prigovore), ukupno: 5 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
4	1	2	1	2
80%	20%	40%	20%	40%

1.3 Struktura članstva Skupštine i izvršnih tijela LAG-a u donošenju druge izmjene LRS

Skupština (lokalno razvojno partnerstvo) LAG-a 5, veljača 2019., ukupno:106 članova				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba - članova LAG-a te fizičke osobe		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
30	76	16	28	62
28%	%	15%	26%	59%

Napomena: U postupcima druge izmjene LRS navedena struktura Upravnog i Nadzornog odbora LAG-a jednaka je navedenoj u tablici 1.2 (stanje u prosincu 2018.).

Dodatak 2. Struktura sudionika izrade, prve i druge izmjene LRS

Struktura sudionika izrade LRS LAG-a 5, 2016., ukupno: 46 sudionika				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba – sudionika		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
15	31	12	12	22
33%	67%	26%	26%	48%

Struktura sudionika izrade prve izmjene LRS LAG-a 5, 2018., ukupno: 45 sudionika				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba – sudionika		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
24	21	12	11	22
53%	47%	27%	24%	49%

Struktura sudionika izrade druge izmjene LRS LAG-a 5, 2019., ukupno: 32 sudionika				
Rodna zastupljenost fizičkih osoba imenovanih/ovlaštenih predstavnika pravnih osoba – sudionika		Javna interesna skupina	Privatna interesna skupina	
Žene	Muškarci	Javni sektor	Civilni sektor	Gospodarski sektor
10	22	6	6	20
31%	69%	19%	19%	32%

Dodatak 3. NATURA 2000 – LAG 5

SPA Područja posebne zaštite

Međunarodno važna područja za ptice – LAG 5

Šifra Natura 2000 područja	Naziv natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja (Ha)	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
HR2000944	Blatina kod Blata	62,23	<i>Selisiothemis nigra</i>	Paška čipkica
			<i>Lindenia tetraphylla</i>	Jezerski regoč
			<i>Emys orbicularis</i>	Barska kornjača
			<i>Carex divisa</i>	Razdijeljeni šaš
			<i>Periploca graeca</i>	luštrika
			<i>Parapholis incurva</i>	Svinuti tankorepaš
			<i>Orchis italica</i>	Talijanski kaćun
HR2001009	Blatina kraj Sobre (Mljet)	16,40	<i>Lindenia tetraphylla</i>	Jezerski regoč
			<i>Selisiothemis nigra</i>	Paška čipkica
HR2001277	Slatina kod Kozarice na Mljetu	8,13	<i>Emys orbicularis</i>	Barska kornjača
			<i>Selisiothemis nigra</i>	Paška čipkica
			<i>Lindenia tetraphylla</i>	Jezerski regoč
HR2001364	II dio Pelješca	14.037,53	<i>Urtica pilulifera</i>	Loptasta kopriiva
			<i>Cynanchum acutum</i>	Šiljati lastavičnjak
			<i>Testudo hermanni</i>	Kopnena kornjača
			<i>Adonis annua</i>	Jesenski gorocvijet
			<i>Carex divisa</i>	Razdijeljeni šaš
			<i>Carex exstenza</i>	Obalni šaš
			<i>Zemenis situla</i>	crvenkapica
			<i>Orchis coriophora</i>	Kožasti kaćun
			<i>Sporobolus pungens</i>	Pješćana sijačica
			<i>Suaeda maritima</i>	Primorska jurčica
			<i>Trifolium resupinatum</i>	Perzijska djetelina
			<i>Orchis tridentata</i>	Trozubi kaćun
			<i>Pancreatium maritimum</i>	Primorski žilj
			<i>Orchis italica</i>	Talijanski kaćun
			<i>Salsola kali</i>	slanica
			<i>Ophrys sphegodes</i>	Kokica paučica
			<i>Ophrys lutea</i>	Žuta kokica
			<i>Ophrys apifera</i>	Pčelina kokica
			<i>Glaucium flavum</i>	Primorska makovica
			<i>Orchis provincialis</i>	Finobodljasti kaćun
HR2001367	I dio Korčule	13.880,31	<i>Testudo hermanni</i>	Kopnena kornjača
			<i>Salsola kali</i>	slanica
			<i>Salsola soda</i>	Sodna soljnjača
			<i>Pancreatium maritimum</i>	Primorski žilj
			<i>Zemenis situla</i>	crvenkapica
			<i>Carex exstenza</i>	Obalni šaš
			<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Mali potkovnjak
			<i>Echinophora spinosa</i>	Trnovita ježika
			<i>Blackstonia perfoliata</i> ssp. <i>serotina</i>	Trožila žuška
<i>Elymus farctus</i>	Bodljikava pirika			
HR3000167	Solana Ston	38,04	<i>Aphanius fasciatus</i>	obrvan
HR3000426	Lastovski i Mljetski kanal	108.577,58	<i>Tursiops truncatus</i>	Dobri dupin
HR4000010	Saplunara	129,56	<i>Imperata cylindrica</i>	Valjkasta zupčica
			<i>Calystegia soldanella</i>	Pjaščarski ladolez
			<i>Elymus farctus</i>	Bodljikava pirika
			<i>Cyperus capitatus</i>	Glavičasti šilj

			Hainardia cylindrica	Valjkasti tankorepić
			Pancretium maritimum	Primorski žilj
			Parapholis incurva	Svinuti tankorepaš
			Sporobolus pungens	Pješčana sijačica
			Saccharum ravennae	Ravenski sladorovac
			Salsola kali	slanica
HR4000028	Elafiti	6.785,27	Cyperus rotundus	Okruglasti oštrik
			Echinophora spinosa	Trnovita ježika
			Rhinolophus hipposideros	Mali potkovnjak
			Salsola kali	slanica
HR5000037	Nacionalni park Mljet	5.291,86	Orchis italica	Talijanski kaćun
			Rhinolophus hipposideros	Mali potkovnjak
			Sympetrum flaveolum	Jantarni strijelac
			Testudo hermanni	Kopnena kornjača
HR5000038	Park prirode Lastovsko otočje	19.583,40	Rhinolophus ferrumequinum	Veliki potkovnjak
			Testudo hermanni	Kopnena kornjača
			Rhinolophus hipposideros	Mali potkovnjak
			Bupleurum lancifolium	Kpljastolisni zvinčac
			Carex divisa	Razdijeljeni šaš
			Myotis emarginatus	Riđi šišmiš
			Desmazeria marina	Sredozemna ljuljolika
			Salsola soda	Sodna soljnjača
			Lathyrus ochrus	Žučkastobijela graholika
			Papaver argemone	Pješčarski mak
			Parapholis incurva	Svinuti tankorepaš
			Salsola kali	slanica
			Delphinium staphisagria	Sredozmeni veliki kokotić

PSCI Područja važna za zajednicu

Važna područja za divlje svojte i stanišne tipove – LAG 5

Šifra Natura 2000 područja	Naziv natura 2000 područja	Površina Natura 2000 područja (Ha)	Šifra ciljnog staništa	Naziv ciljnog staništa
HR2000091	Movrica špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000092	Ostaševica špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000104	Polušpilja kod Sobre		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000141	Gorska jama		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000171	Tabaina špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000180	Velika špilja		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2000525	Orebić - Osirac	94,44	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2000529	Šaknja rat	472,96	9540	Mediteranske šume endemičnih borova
HR2000944	Blatina kod Blata	62,23	3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama

				(Characeae)
HR2000950	Blatina kraj Prožure	2,16	3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
HR2001009	Blatina kraj Sobre (Mljet)	16,40	3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
HR2001055	Otočić Kosor kod Korčule	5,17	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2001056	Otočić Veli Pržnjak kod Korčule	20,76	9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
HR2001203	Izvor špilja kod Jurjevića		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR2001364	II dio Pelješca	14.073,53	9340	Vazdazelene šume česmine (Quercus ilex)
			5210	Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice Juniperus spp.
			6220*	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			9540	Mediteranske šume endemičnih borova
			1240	Stijene i strnci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.
HR2001367	I dio Korčule	13.880,31	8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			2110	Embrionske obalne sipine– prvi stadij stvaranja sipina
			1210	Vegetacija pretežno jednogodišnjih halofita na obalama s organskim nanosima (Cakiletea maritima p.)
			1240	Stijene i strnci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.
			5210	Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice Juniperus spp.
			6220*	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			9540	Mediteranske šume endemičnih borova
			9340	Vazdazelene šume česmine (Quercus ilex)
HR2001420	Otoci Badija, Planjak, Kašnjak, Bisače, Gojak, M. Sestrica, Majsan, M. i V. Stupa, Lučnjak te hrid Baretica	152,21	9540	Mediteranske šume endemičnih borova
HR2001499	Jama za Sv. Spasom		8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
HR3000150	Pelješac – od uvale Rasoka do rta Osićac	1.015,57	1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi

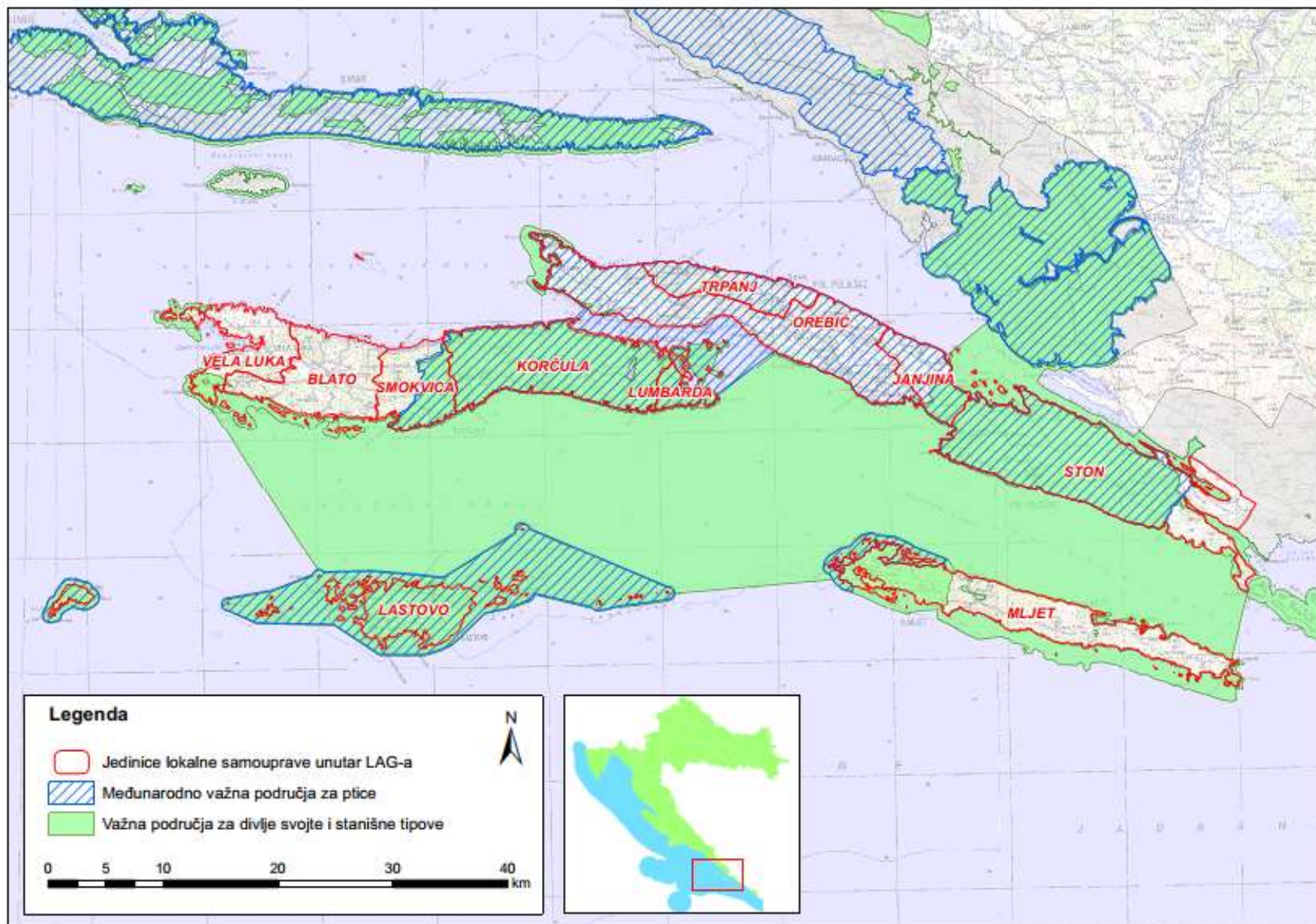
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
HR3000152	Otok Proizd i Privana na Korčuli	641,49	1170	grebeni
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
HR3000153	Otok Korčula – od uvale Poplat do Vrhovnjaka	1.901,86	8330	Preplavljeneili dijelom preplavljene morske špilje
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
			1170	grebeni
HR3000154	Pupnatska luka	14,84	1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
			1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
HR3000155	Uvala Orlanduša	6,03	1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
HR3000156	Pavja luka	8,78	1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
HR3000162	Rt Rukatac – Rt Marčuleti	174,63	1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
HR3000163	Stonski kanal	566,38	1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
HR3000166	Sjeverna uvala od rta Pusta u uvali Sobra do rta Stoba kod uvale Okuklje s otocima i akvatorijem	246,66	1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
HR3000167	Solana Ston	38,04	1420	Mediteranska i termoatlantska vegetacija halofilnih grmova (Sarcocornetea fruticosi)
HR3000172	Obalna linija od luke Gonoturska do rta Vratnički	4.266,79	8330	Preplavljeneili dijelom preplavljene morske špilje
			1170	Grebeni
HR3000376	Jama Stračinčica		8330	Preplavljeneili dijelom preplavljene morske špilje
HR3000381	Jama Zaglavica		8330	Preplavljeneili dijelom preplavljene morske špilje
HR3000431	Akvatorij J od uvale Pržina i S od uvale Bilin žal uz poluotok Ražnjić	122,17	1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
			1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)
			1170	Grebeni
HR3000476	Uvala Divna - Pelješac	20,55	1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
			1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanicae)

HR4000007	Badija i otoci oko Korčule	895,66	1120*	Naselja Posidonije (<i>Posidonia oceanica</i>)
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
HR4000010	Saplunara	129,56	2110	Embrionske obalne sipine– prvi stadij stvaranja sipina
			9340	Vazdazelene šume česmине (<i>Quercus ilex</i>)
HR4000015	Malostonski zaljev	5.718,76	1170	Grebeni
			1160	Velike plitke uvale i zaljevi
HR4000028	Elafiti	6.785,27	1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama <i>Limonium</i> spp.
			8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			9340	Vazdazelene šume česmине (<i>Quercus ilex</i>)
			1120*	Naselja Posidonije (<i>Posidonia oceanica</i>)
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			6220*	Eumediteranski travnjaci <i>Thero-Brachypodietea</i>
			1140	Muljevita i pješćana dna izložena zraku za vrijeme oseke
			1110	Pješćana dna trajno prekrivena morem
			5330	Termo-mediteranske (stenomediteranske) grmolike formacije s <i>Euphorbia dendroides</i>
			1170	Grebeni
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			2110	Embrionske obalne sipine– prvi stadij stvaranja sipina
HR5000037	Nacionalni park Mljet	5.291,86	5210	Mediteranske makije u kojima dominiraju borovice <i>Juniperus</i> spp.
			6220*	Eumediteranski travnjaci <i>Thero-Brachypodietea</i>
			3170*	Mediteranske povremene lokve
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama <i>Limonium</i> spp.
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			9540	Mediteranske šume endemičnih borova
			1120*	Naselja Posidonije (<i>Posidonia oceanica</i>)
			1150*	Obalne lagune
			1170	Grebeni
			8310	Špilje i jame zatvorene za javnost

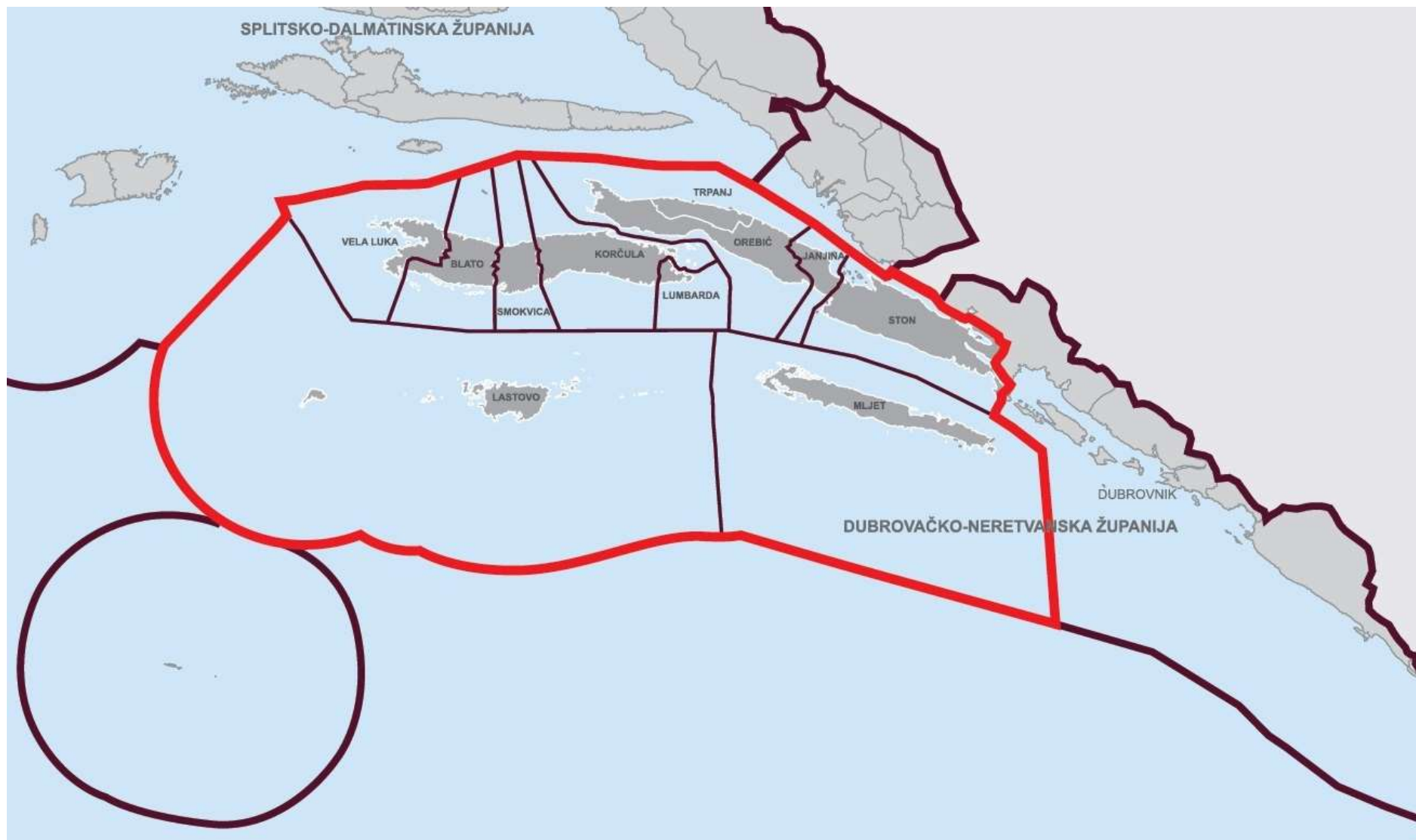
			5330	Termo-mediteranske (stenomediteranske) grmolike formacije s Euphorbia dendroides
			9340	Vazdazelene šume česmne (Quercus ilex)
HR5000038	Park prirode Lastovsko otočje	19.583,40	6220*	Eumediterranski travnjaci Thero-Brachypodietea
			8210	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom
			1170	Grebeni
			5330	Termo-mediteranske (stenomediteranske) grmolike formacije s Euphorbia dendroides
			5210	Mediterranske makije u kojima dominiraju borovice Juniperus spp.
			3170*	Mediterranske povremene lokve
			1110	Pješčana dna trajno prekrivena morem
			8330	Preplavljene ili dijelom preplavljene morske špilje
			1120*	Naselja Posidonije (Posidonia oceanica)
			9340	Vazdazelene šume česmne (Quercus ilex)
			9320	Šume divlje masline i rogača (Olea i Ceratonia)
			8310	Špilje i jame zatvorene za javnost
			1240	Stijene i strmci (klifovi) mediteranskih obala obrasli endemičnim vrstama Limonium spp.

* Prioritetni stanišni tipovi

Izvori: DPZ 2013.; Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (2017): web portal Informacijskog sustava zaštite prirode „Bioportal“. Dostupno na: <http://www.iszp.hr/gis/>. Pristupljeno: 08.11.2017.“

Dodatak 4. Karta – položaj LAG-a unutar DNŽ mjerilo 1: 100 000

Dodatak 5. Kriteriji odabira projektnih prijedloga (zahtjeva za potporu) LAG-a 5

1. Kriteriji odabira projektnih prijedloga za ostvarenje strateškog cilja 1:

KRITERIJI ODABIRA ZA PROJEKTNE PRIJEDLOGE – TIP OPERACIJE 1.1.1 (sukladna tipu operacije PRR 4.1.1)		
KRITERIJ		Bodovi
1	Veličina gospodarstva SO	max.20
	do 14.999	20
	od 15.000 do 49.999	10
	od 50.000 do 99.999	5
2	Udruživanje proizvođača (proizvođačka grupa/organizacija, zadruga)	10
3	Stručna sprema i radno iskustvo nositelja ili člana/odgovorne osobe ili zaposlenika	max.10
	VSS, VŠS agronomskog ili veterinarskog smjera ili min. 5 g. radnog iskustva u poljoprivredi	10
	SSS agronomskog ili veterinarskog smjera ili min. 2 g. radnog iskustva u poljoprivredi	5
4	Ulaganje u prioritetne sektore LRS LAG-a (voćarstvo, vinogradarstvo, stočarstvo, pčelarstvo, ljekovito i aromatično bilje)	20
5	Tip ulaganja	max.20
	ulaganje u izgradnju, rekonstrukciju i/ili modernizaciju (sa ili bez opremanja)	20
	ulaganje u opremanje	10
	nabava poljoprivredne mehanizacije	5
6	Ulaganjem se uvodi inovativni tehnološki proces	20
7	Ulaganje doprinosi obnovi, očuvanju i poboljšanju ekosustava (P4)	max.20
	ulaganje doprinosi boljem upravljanju vodama, uključujući upravljanje gnojivima i pesticidima (fokus područje 4B)	10
	ulaganje doprinosi sprečavanju erozije tla i bolje upravljanje tlom (fokus područje 4 C)	10
8	Ulaganje doprinosi promicanju učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene (P5)	max.30
	ulaganje doprinosi povećanju učinkovitosti u korištenju vode u poljoprivredi (fokus područje 5A)	10
	ulaganje doprinosi povećanju učinkovitosti u korištenju energije u poljoprivredi i preradi hrane (fokus područje 5B)	10
	ulaganje doprinosi smanjenju emisije stakleničkih plinova i amonijaka iz poljoprivrede (fokus područje 5D)	10
9	Zatvorena financijska konstrukcija	10
10	Zapošljavanje (nova radna mjesta)	10
11	Održivost projekta	10
12	Ulaganja koja se provode unutar zaštićenih područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000	10
MAKSIMALNI BROJ BODOVA		190
PRAG PROLAZNOSTI		35

KRITERIJI ODABIRA ZA PROJEKTNE PRIJEDLOGE – TIP OPERACIJE 1.1.4 (sukladna tipu operacije PRR 6.3.1)		
KRITERIJ		Bodovi
1	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva – nositelja projekta	max.20
	2.000 € - 3.999 €	20
	4.000 € - 7.999 €	10
2	Status zaposlenja nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ¹	max.20
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen 3 godine i više	20
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen manje od 3 godine	10
3	Aktivnosti iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš	10
4	Održivost projekta	10
5	Ulaganja koja se provode unutar zaštićenih područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000	10
MAKSIMALNI BROJ BODOVA		70
PRAG PROLAZNOSTI		30

Kriteriji odabira projektnih prijedloga za ostvarenje strateškog cilja 2:

KRITERIJI ODABIRA ZA PROJEKTNE PRIJEDLOGE – TIP OPERACIJE 2.1.1 (sukladna tipu operacije PRR 6.2.1)		
KRITERIJ		Bodovi
1	Stručna sprema i radno iskustvo nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva 36	max. 10
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ima završen diplomski ili preddiplomski studij ili stručni studij vezano za nepoljoprivrednu djelatnost za koju se prijavljuje	10
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ima završenu srednju školu	7
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ima 2 godine radnog iskustva i ovjeren završetak stručnog tečaja vezano za nepoljoprivrednu djelatnost za koju se prijavljuje	5
2	Stupanj razvijenosti JLS-a u kojem se provode aktivnosti iz poslovnog plana sukladno indeksu razvijenosti	max. 10
	I. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% prosjeka RH	10
	II. i III. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti manja od 50% do manje od 100% prosjeka RH	8
	IV. i V. skupina JLS čija je vrijednost indeksa razvijenosti veća od 100% i više od prosjeka RH	6
3	Status zaposlenja nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva	max. 10
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen 3 godine i više	10
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen manje od 3 godine	5
4	Aktivnosti iz poslovnog plana doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	max. 15
	Aktivnosti iz poslovnog plana doprinosi povećanju radnih mjesta i to više od 2 stalnih radnih mjesta	15
	Aktivnosti iz poslovnog plana doprinosi povećanju radnih mjesta više od 0,5 do uključujući 2 stalna radna mjesta	10
	Aktivnosti iz poslovnog plana očuvati će postojeća radna mjesta ili više od 0,5 radnih mjesta	5
5	Ulaganja iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš ³⁷	5
MAKSIMALNI BROJ BODOVA		50
PRAG PROLAZNOSTI		15

³⁶ Provjerava se ili nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili nositelj i član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ako je korisnik fizička osoba u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

³⁷ Aktivnosti vezane uz ulaganje prikazano u poslovnom planu moraju se odnositi na obnovljive izvore Najmanje 10 % a najviše 30 % troškova prikazanih u poslovnom planu moraju se odnositi na obnovljive izvore kako bi se mogli dodijeliti bodovi prema navedenom kriteriju.

KRITERIJI ODABIRA ZA PROJEKTNE PRIJEDLOGE – TIP OPERACIJE 2.1.2 (sukladna tipu operacije PRR 6.4.1)		
KRITERIJ		Bodovi
1	Stručna sprema i radno iskustvo nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva 38	max. 30
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ima završen diplomski ili preddiplomski studij	30
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ima završenu srednju školu	20
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ima 2 godine radnog iskustva i ovjeren završetak stručnog tečaja	10
2	Ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	max. 20
	Stvaranje i zadržavanje jednog ili više stalnih radnih mjesta iz područja prerade i/ili izravne prodaje	20
	Stvaranje i zadržavanje jednog ili više stalnih radnih mjesta u području tradicijskih- umjetničkih obrta, turizma, pružanju usluga u ruralnim područjima	20
	Stvaranje sezonskih/povremenih radnih mjesta u svim područjima	10
3	Status zaposlenja nositelja poljoprivrednog gospodarstva ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva	max. 20
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen 3 godine i više	20
	Nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva je prije podnošenja Zahtjeva za potporu bio neprekidno nezaposlen manje od 3 godine	10
4	Ulaganja iz poslovnog plana imaju pozitivan utjecaj na okoliš ³⁹	10
6	Projektna ideja se zasniva na ulaganje u tradicijsku baštinu specifičnu za područje LAG-a	10
7	Održivost projekta	10
8	Ulaganja koja se provode unutar zaštićenih područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000	10
MAKSIMALNI BROJ BODOVA		110
PRAG PROLAZNOSTI		30

³⁸ Provjerava se ili nositelj poljoprivrednog gospodarstva ili nositelj i član obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ako je korisnik fizička osoba u svojstvu nositelja ili člana obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva.

³⁹ Aktivnosti vezane uz ulaganje prikazano u poslovnom planu moraju se odnositi na obnovljive izvore Najmanje 10 % a najviše 30 % troškova prikazanih u poslovnom planu moraju se odnositi na obnovljive izvore kako bi se mogli dodijeliti bodovi prema navedenom kriteriju.

Kriteriji odabira projektnih prijedloga za ostvarenje strateškog cilja 3:

KRITERIJI ODABIRA ZA PROJEKTNE PRIJEDLOGE – TIP OPERACIJE 3.1.1 (sukladna tipu operacije PRR 7.4.1)		
KRITERIJ		Bodovi
1	Tip ulaganja/prioritetno ulaganje	max. 20
	ulaganje u rekonstrukciju (sa ili bez opremanja)	20
	Ulaganje u izgradnju (sa ili bez opremanja)	15
	Ulaganje u opremanje	10
2	Ulaganje doprinosi stvaranju novih radnih mjesta	10
3	Doprinos kvaliteti života (potencijalni korisnici)	max. 20
	Ulaganje u javno dostupnu infrastrukturu otvorenu za sve pojedince i sve interesne skupine: javne zelene površine – parkovi i sl.; pješačke staze; pješačke zone; otvoreni odvodni kanali koji nisu sastavni dio ceste; groblja; javne prometne površine – trgovi, pothodnici, nadvožnjaci, javne stube i prolazi; tržnice; dječja igrališta, sportske građevine, rekreacijske zone na rijekama i jezerima, biciklističke staze i trake, tematski putovi i parkovi, turistički informativni centri i dr. - sukladno listi prihvatljivih troškova.	20
	Ulaganje u multifunkcionalnu društvenu infrastrukturu za javnu uporabu: društveni domovi, kulturni centri, vatrogasni domovi i spremišta, planinarski domovi i skloništa, sportske građevine, objekti za slatkovodni sportski ribolov i dr.-sukladno listi prihvatljivih troškova.	15
	Ulaganja u građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu (dječji vrtići, rekonstrukcija i opremanje prostora za izvođenje programa predškole u osnovnim školama te rekonstrukcija i opremanje prostora za igraonice pri knjižnicama, zdravstvenim, socijalnim, kulturnim i sportskim ustanovama, udrugama te drugim pravnim osobama u kojima se provode kraći programi odgojno-obrazovnog rada s djecom rane i predškolske dobi i dr. - sukladno listi prihvatljivih troškova.	10
4	Održivost projekta	10
5	Ulaganja koja se provode unutar zaštićenih područja prirode i područja ekološke mreže Natura 2000	10
MAKSIMALNI BROJ BODOVA		70
PRAG PROLAZNOSTI		20

KRITERIJI ODABIRA ZA TIP OPERACIJE 3.2.1 - PRIPREMNE AKTIVNOSTI (19.3.1)		
Kriterij		Bodovi
1	Planirani broj uključenih partnera u projekt suradnje	najviše 30
	2	10
	3 - 4	20
	5 i više	30
2	Planirani tip projekta suradnje*	najviše 20
	međuteritorijani (unutar granica RH)	10
	transnacionalni unutar EU (između država članica)	20
	transnacionalni (s trećim državama)	15
3	Planirana uloga LAG-a u projektu suradnje	najviše 20
	nositelj projekta	20
	partner na projektu	10
NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA		70
PRAG PROLAZNOSTI		40

*u slučaju da su partneri/nositelji u projektu suradnje iz zemalja članica i iz trećih država, bodovi se dodjeljuju samo za jedan kriterij i to po onom povoljnijem za korisnika.

KRITERIJI ODABIRA ZA TIP OPERACIJE 3.2.1 - PROVEDBENE AKTIVNOSTI (19.3.2)		
Kriterij		Bodovi
1	Broj uključenih partnera u projekt suradnje	najviše 30
	2	10
	3 - 4	20
	5 i više	30
2	Tip projekta suradnje*	najviše 20
	međuteritorijani (unutar granica RH)	10
	transnacionalni unutar EU (između država članica)	20
	transnacionalni (s trećim državama)	15
3	Uloga LAG-a u projektu suradnje	najviše 20
	nositelj projekta	20
	partner na projektu	10
NAJVEĆI MOGUĆI BROJ BODOVA		70
PRAG PROLAZNOSTI		40

*u slučaju da su partneri/nositelji u projektu suradnje iz zemalja članica i iz trećih država, bodovi se dodjeljuju samo za jedan kriterij i to po onom povoljnijem za korisnika